

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**YOKSULLUKTA AİLE BÜTÜNLÜĞÜ DUYGUSU, YAŞAM
DOYUMU VE ALGILANAN SOSYAL DESTEĞİN
İNCELENMESİ: BARTIN İLİ ÖRNEĞİ**

GÜLDEN KARASU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU

03/2021

KONYA

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Yoksulluk, sosyal bilimlerin çalışma alanı olarak oldukça kapsayıcı bir alana sahip, kişilerin ve toplumların yaşamlarını son derece temel bir noktadan etkileyen bir kavramdır. Türkiye, yoksul nüfusun gözle görülür ve istatistiklerce de desteklenir biçimde yoğun olduğu bir ülke olarak, yoksullukla mücadele adına çeşitli sosyal politikalar ürettiğini sıklıkla gündemine taşımakta ve bu konudaki söylemini sayısal birtakım göstergelerle de toplumuna sunmaktadır. Bu tez de özellikle Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın vermiş olduğu Sosyal Ekonomik Destek (SED) hizmet modelinin ailelerin bütünlüğüne katkısı, bu hizmetten yararlanan kişilerin algıladıkları sosyal destek, yaşam doyumları gerekli ölçekler ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmayı yaparken bana destek olan aileme ve özellikle Sosyolog Özge TUĞCU' ya, Psikolog Sinem GÜRÜL' e, Arş. Gör. Davut CANLI' ya, Doç. Dr. Gamze AKSAN' a, tez danışmanım Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU' na katkılarından ve yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Gülden KARASU

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Gülden KARASU
	Numarası	174211001007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU
	Tezin Adı	Yoksullukta Aile Bütünlüğü Duygusu, Yaşam Doyumu ve Algılanan Sosyal Desteğin İncelenmesi: Bartın İli Örneği

ÖZET

Bu araştırmada yoksullukta aile bütünlüğü, yaşam doyumu ve algılanan sosyal desteğin incelenmesi psiko-sosyal değişkenler ele alınarak araştırılmıştır. Aile bütünlüğünü etkileyen psiko-sosyal değişkenler içerisinde algılanan sosyal destek, yaşam doyumu, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, torunların bakımını üstlenen büyükanne-büyükbabanın algıladıkları sosyal destek, parçalanmış aile düzeyleri değişken olarak ele alınmıştır.

Araştırmamız temelde ekonomik yoksulluk sonucu bireylerde rastlanan boşanma, aile bütünlüğünü hissetmeme, yaşamdan zevk alamama gibi durumlarının ne düzeyde olduğu, bunun nasıl düzeltilebileceği, ne şekilde müdahale edilebileceği, yakın çevreleri ile ilişkilerinin ne düzeyde olduğu, bir bütünlüğe sahip olup olmadıklarının betimlenmesi açısından önemlidir.

Araştırmanın evren ve örneklemini 2018-2019 yıllarında Bartın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının hizmet modeli olan Sosyal Ekonomik Destek (SED)'ten faydalanan 252 aile oluşturmaktadır.

Bu araştırmada algılanan sosyal desteği ölçmek için “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği”, yaşam doyumunu ölçmek için “Yaşam Doyumu Ölçeği”, ailenin bütünlüğü duygusu için “Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Kısa Formu ” kullanılmıştır. Ailelerin demografik özelliklerine ilişkin araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Verilerin analizinde AMOS v24 ve SPSS v21.0 paket programından yararlanılarak İkili gruplar için bağımsız örneklem t-testi istatistiklerine, ikiden fazla gruplar içinse tek yönlü ANOVA modeline başvurulmuştur.

Bu araştırmanın sonucunda ekonomik gelir, yaş, emekli olmak ve medeni hal değişkenlerinin aile bütünlüğü ve yaşam doyumunu yordayacağı düşünölmektedir.

Anahtar Kelime: Aile Bütünlüğü Duygusu, Yoksulluk, Yaşam Doyumu, Algılanan Sosyal Destek

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Güliden KARASU
	Numarası	174211001007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktor ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU
	Tezin İngilizce Adı	Investigation Of Family Integrity, Life Satisfaction And Perceived Social Support In Poverty: The Case Of Bartın Province

ABSTRACT

In this study, examination of family integrity, life satisfaction and perceived social support in poverty was researched by considering psycho-social variables. The perceived social support, life satisfaction, gender, socio-economic status, perceived social support by grandparents caring for their grandchildren and fragmented family levels were discussed as variables.

Our research is essential in terms of describing the level of situations such as divorce, lack of sense of family integrity, not being able to enjoy life as a result of economic poverty, how it can be fixed, how it can be intervened, what level of relations they have with their immediate circle and whether they have an integrity.

The universe and sample of the study consists of 252 families benefiting from the Social Economic Support, which is the service model of the Bartın Ministry of Family, Labor and Social Services in 2018-2019.

In this research “Multidimensional Perceived Social Support Scale” was used to measure perceived social support, “Life Satisfaction Scale” was used to measure life satisfaction and “Short Form of Family Integrity Scale” was used for the sense of family integrity. The “Personal Information Form” developed by the researcher regarding the demographic characteristics of the families was used.

Using the AMOS v24 and the SPSS v21 package program in the analysis of the data, the independent samples t-test statistics were used for the binary groups and the one way ANOVA model for multi-person groups.

As a result of this research, variables such as economic income, age, retirement and marital status are thought to predict family integrity and life satisfaction.

Key Word: Family Integrity, Poverty, Life Satisfaction, Social Support

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	ix
TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Aile	4
1.1.1.Ailenin Tarihsel Gelişimi ve Türleri.....	5
1.2. Aile Bütünlüğü	7
1.2.1. Aile Bütünlüğü İle İlgili Anayasal Maddeler.....	8
1.3. Ekonomik Yoksulluk ve Aile	9
1.4. Psiko-Sosyal Faktörlerin Aile Üyeleri ile İlişkisi.....	15
1.4.1. Yaşam Doyumu	15
1.4.1.1. Yaşam Doyumu ve Yaş Faktörü	16
1.4.1.2.Yaşam Doyumu ve Cinsiyet	16
1.4.1.3.Yaşam Doyumu ve İş Hayatı	17
1.4.2. Algılanan Sosyal Destek.....	17
1.4.2.1. Algılanan Sosyal Destek ve Ebeveynler	18
1.5. Sosyal Ekonomik Destek (SED) Hizmeti.....	19
1.6. Konu İle İlgili Yapılan Ulusal ve Uluslararası Araştırmalar	21

BÖLÜM II

METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	24
2.2. Araştırmanın Problemi	25
2.3. Alt Problemler	25
2.4. Varsayımlar	25
2.5. Sınırlılıklar	26
2.6. Tanımlar	26
2.7. Kısaltmalar	27
2.8. Araştırmanın Modeli	28
2.9. Evren ve Örneklem.....	28
2.10. Veri Toplama Araçları.....	28
2.10.1. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	28
2.10.2. Yaşam Doyum Ölçeği	29
2.10.3. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Kısa Formu	31
2.10.4. Kişisel Bilgi Formu	32
2.11. Verilerin Analizi.....	33
2.11.1. Verilerin Taranması.....	34
2.11.2. Aykırı Değerlerin Saptanması	34
2.11.3. Ölçeklere İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri	35
2.11.4. Ölçek ve Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyonlar.....	35

BÖLÜM III

BULGULAR VE SONUÇ

3.1. Ebeveynlerin Demografik Değişkenlerinin Betimleyici İstatistikleri	54
3.2. Katılımcıların Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlarının Sosyo- Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi	55
3.2.1. Ebeveynlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi.....	56
3.2.2. Ebeveynlerin Ekonomik Gelir Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi.....	57
3.2.3. Ebeveynlerin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi.....	58

3.2.4.Ebeveynlerin Emekli Olma Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi.....	59
3.2.5.Ebeveynlerin Yakınlık Derecesi Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi.....	60
3.2.6.Ebeveynlerin Yaş Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi.....	61
3.2.7.Ebeveynlerin Öğrenim Düzeyi ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi	63
3.2.8.Ebeveynlerin Anne-Baba Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi.....	65
3.2.9.Ebeveynlerin Medeni Hal Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi.....	67
3.2.10. Alınan Ekonomik Desteğin Yeterlilik Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi.....	70
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	72
KAYNAKÇA	79
EKLER	
EK-1: YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ (YDÖ).....	87
EK-2: ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ.....	88
EK-3: AİLE BÜTÜNLÜK DUYGUSU ÖLÇEĞİ KISA FORMU (ABDÖ-K)	89
EK-4: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	91
EK-5: AİLE ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ONAY BELGESİ.....	92
EK-6: ÖZGEÇMİŞ FORMU.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

KISALTMALAR VE SİMGELER

α = Alfa

M = Ortalama

n = Evren

Türkiye İstatistik Kurumu – TÜİK

Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği- ABDÖ

Yaşam Doyumu Ölçeği- YDÖ

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği - ÇBASDÖ

Sosyal Ekonomik Destek – SED

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü - ÇHGM

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- AÇSB

Standart Sapma -S.

Özel Bir Kişi- Ö.B.K.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı - UNDP

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 : Mahalanobis Uzaklıkları ve Karşılık Gelen Ki-kare Değerleri	34
Şekil 2 : Yaş Dağılımına Göre Tukey Test Sonuçları.....	62
Şekil 3 : Anne-Baba Durumlarına Göre Tukey Test Sonuçları	66
Şekil 4 : Medeni Hal Değişkeninin Yaşam Doyumu Ölçeğine Göre Tukey Test Sonuçları ...	68
Şekil 5 : Medeni Hal Değişkeninin Aile Ortalama Puanlarına Göre Tukey Test Sonuçları....	69
Şekil 6 : Medeni Hal Değişkenine Göre ABDÖ Tukey Test Sonuçları	69
Şekil 7 : Alınan Ekonomik Destek Durumuna Göre Tukey Test Sonuçları	71
Tablo 1: Hane Halkı Fertlerinin Cinsiyet ve Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranları	13
Tablo 2: Türkiye’de Boşanma Nedenleri	25
Tablo 3: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi ..	29
Tablo 4: Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uyum indeks eşik değerleri	30
Tablo 5: Yaşam Doyumu Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri	31
Tablo 6: Aile Bütünlük Duygusu Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri.....	32
Tablo 7: Soru Maddelerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	33
Tablo 8: Ölçek ve Alt Boyuta İlişkin Ortalama,Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri	35
Tablo 9: Sosyo-Demografik Özellikler	54
Tablo 10: Ebeveynlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar	56
Tablo 11: Ebeveynlerin Ekonomik Gelir Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar	57
Tablo 12: Ebeveynlerin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar	58
Tablo 13: Ebeveynlerin Emekli Olma Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar	59
Tablo 14: Ebeveynlerin Yakınlık Derecesi Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar	60
Tablo 15: Yaş Değişkenine Göre Farklılıklar, ANOVA Modeli	61
Tablo 16: Ebeveynlerin Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi	63
Tablo 17: Ebeveynlerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi	64
Tablo 18: Ebeveynlerin Anne-Baba Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi.....	65

Tablo 19: Ebeveynlerin Medeni Hal Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi	67
Tablo 20: Alınan Ekonomik Desteğin Yeterlilik Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi	70

GİRİŞ

“İnsanlar ne başkalarını satın alacak kadar zengin, ne kendilerini satacak kadar yoksul olmamalıdır. Servetler arasındaki büyük eşitsizlikler; hazineleri, sahiplerinin ellerinden alarak değil; hazine kurmanın yollarını ortadan kaldırarak; yoksulluğu yoksullar için bakımevleri kurarak değil yoksulluğu ortadan kaldırarak önlemek en temel yönetim sorunlarından biridir.” (J.J. Rousseau)

Yoksulluk denilince akla ilk gelen insanların yeme- içme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılama imkanına sahip olmaması, bireylerin işsizlik, ayrımcılık, sosyal dışlanma, yalnızlık gibi olgularla karşı karşıya kalmasıdır. Yoksulluk kimilerine göre 16. yüzyıldan itibaren kapitalizmle toplumsal bir sorun olarak gündeme gelmiş, kimilerine göre ise 19. yüzyılda kapitalizmin ve sanayi devriminin ortaya çıkışı ile bağlantılı olarak daha görünür olmaya başlamış, temelde ise insanların bir arada yaşamaya başlaması ve tarımsal üretim yapılmaya başlanması ile ortaya çıkmıştır.

Yoksulluk kavramının dünya genelindeki tanımlarına bakacak olursak her ülkenin sosyo-ekonomik, kültürel, coğrafi koşulları farklı şekilde olduğu için farklı yorumlanmış ve net bir tanımını yapmak oldukça güç hale gelmiştir. Birçok düşünce adamı yoksulluk sorununa değinmiş, yoksulluk yaşayanların toplumdan dışlanmaması gerektiğini, yoksulların temel ihtiyaçlarını gidermelerinin doğal hakları olduğunu ve bu koşulları sağlayarak insanların refah seviyelerini arttırmaya çalışmalarını savunmuştur.

Yoksulluk bir toplumda yaygınlaştığı zaman birçok soruna yol açmaktadır. Örneğin; iç göçlerin yaşanması, suç oranının artması, eğitim seviyesinin düşmesi, salgın hastalıklara yakalanma riskinin artması, besin yetersizliğinden dolayı hastalanmalar, alkol-sigara gibi kötü alışkanlıklar edinme durumları görülmekte ve bireyler olumsuz etkilenmektedir.

Yoksulluk bireyi sadece maddi açıdan yetersizlikle etkilemeyip aynı zamanda kişinin toplumdan dışlanmasına da neden olmaktadır. Bu ise yoksulluğun daha da derinleşmesine neden olmaktadır. Yoksulluğu psikolojik olarak benimseyenler ise bu durumu kültür haline getirmekte, sosyal yardımlar ile geçimini sağlamaya çalışmakta ve üretim sürecine katılmamaktadırlar. Yoksulların sosyal yardımlar ile geçinmeleri de toplumsal açıdan ekonomik bir problem teşkil etmektedir.

Yoksulluğun nedenlerine bir göz gezdirecek olursak tek bir nedene dayalı olarak açıklayamadığımızı, ülkelere, kişilere göre farklılık ve çeşitlilik gösterdiğini görmekteyiz. Mesela ekonomik krizler, şehirlerdeki istihdam-terör gibi nedenlerden dolayı yaşanan iç göçler, gelişmemiş ülkelerde gelir dağılımındaki adaletsizlik, coğrafi koşulların yetersizliği, gelişmiş ülkelerde teknolojiye bağlı olarak işsizlik veya aileyi geçindiren ferdin ölümü, doğal afetler gibi durumların yoksulluğa neden olduğunu görmekteyiz.

Yoksulluk bireyin zihinsel ve bedensel gelişiminin yanı sıra psiko-sosyal durumunu da etkilemekte, bireyin kendine güven, öz saygı, yaşama sevinci gibi duygularını olumsuz etkilemekte, güçsüz ve toplumdan dışlanmış hissetmesine neden olmaktadır.

Yoksul kişinin tanımının (European Commission, Joint Report on Social Inclusion 2004, akt. İçağasıoğlu-Çoban, 2014: 17-8) şu maddelerle sıralanması söz konusudur:

“Yoksul olmak demek,

*Arkadaş ve aile çevresinde izole olmak,
Güçsüz ve umutsuz hissetmek, günlük hayatı etkileyen önemli kararlar üzerinde söz sahibi olamamak,
Toplumdaki kaynaklara ve hizmetlere ulaşım konusunda bilgi sahibi olamamak,
Beslenme, eğitim, barınma ve hayat boyu öğrenim gibi temel ihtiyaçların karşılanması konusunda problem yaşamak,
Güvenli olmayan, kötü çevresel koşulların içinde, yüksek suç oranlarının olduğu, izole edilmiş şekilde yaşamak,
Temiz su, elektrik, sağlıklı yiyecek, ısınma, kıyafet gibi temel ihtiyaçlara erişimde sorunlar yaşamak, bölgesel veya ulusal ulaşım ağının dışında kalmak,
Sağlık ihtiyaçlarını karşılayamamak,
Yasal olmayan durumlara maruz kalmak veya bunları gerçekleştirmeye zorlanmak, ayrımcılığa ve ırkçılığa maruz kalmak,
Günlük hayat içindeki sosyal imkanlara ulaşamamak, hastalık, işsizlik, borçlanma gibi krizlerle sürekli başa çıkmaya çalışma sebebiyle kişisel kaynakları biriktirememek,
Kişisel potansiyelini kullanamamak, demektir.”* şeklinde tanımlamış ayrıca Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının insani gelişme endeksi olarak belirlediği ölçütlerde insani yoksulluğun tanımlanması ve ölçülmesinde yoksul kişi; 40 yaşına kadar yaşam beklentisi olmayan, okur- yazar olmayan, beş yaş altı düşük ağırlıklı çocuk sayısı, sağlık hizmetine ve temiz su kaynaklarına erişim imkanı olmayan kişi şeklinde ifade edilmektedir (Fukuda-Parr vd. 1997: 14; Aksan, 2014:92). Ancak bu tanımlar içerisinde yer alan aile ve arkadaş çevresinden izole olması durumu her yoksul için geçerli olmamakla birlikte yoksul olsalar dahi birbiri ile dayanışma içinde olan aileler söz konusudur. Yine toplumdaki hizmet ve kaynaklardan haberdar olup olmadığı, bilgi sahibi olup olmadığını, 40 yaşına kadar yaşama karşı herhangi bir beklentiye girip girmediğini, kötü çevresel koşullar içinde yaşayıp yaşamadığını net olarak tanımlayamayız.

Dünya genelinde yoksulluk üzerine araştırmaların başlamasına 1990 yıllarında Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) ‘nun teşviki ile başlanmıştır. Türkiye’de ise yoksulluk üzerine çalışmalar cumhuriyet döneminde başlamış olup çalışmaları Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) üstlenmekte ve kalkınma planları hazırlamaktadırlar. Özellikle bu dönemde araştırmaların başlamasında küreselleşmeye bağlı olarak artan ekonomik ve siyasal krizler, sendikaların ve sosyal politikaların ortaya çıkışı etkili olmuştur. Ayrıca ülkemizde üretilen ve uygulanan sosyal politikaları 2011 yılından itibaren Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yürütmektedir.

Ulusal veya uluslararası kuruluşların önlemeye çalıştığı başlıca konu arasında bulunan yoksulluk için çeşitli politikalar üretilse dahi sayısı çok az veya yeterli değildir. Üretilen politikaların alan uygulayıcısı olarak görülen sosyal hizmet kurumlarının işleyişi, verdiği hizmetler, ulaştığı bireylerin ve toplumların refahlarını etkileyen oldukça önemli bir alan olarak kabul edilmektedir.

Ülkemizde yoksullukla mücadele etmek için uygulanan, ekonomik kriz anında bireyin kısa süreli de olsa desteklenmesi için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde ekonomik yoksulluk içerisinde bulunan ailelere Sosyal Ekonomik Destek (SED)’ yardımı, Sosyal Yardımlaşma Vakfı tarafından sağlık güvencesi olmayanlar için yeşil kart, nakdi-ayni yardımlar gibi yardımlar yapılmaktadır. Bu çalışma da verilen yardımlardan sadece Sosyal Ekonomik Destek (SED) yardımı ele alınacaktır. Yoksulluktan yetişkinler kadar çocuklarda etkilenmekte ve bu yardım sayesinde çocukların eğitim, sağlık gibi imkanlara ulaşabilmeleri, bu hizmetlerden mahrum kalmamaları, aileleri ile olan bütünlük

duygularının bozulmaması, yoksulluktan psikolojik olarak olumsuz şekilde etkilenmemeleri, suça sürüklenme, çocuk işçiliği gibi sorunların önüne geçilmesi de planlanmaktadır. Yapılan bu sosyal ekonomik yardımın ailenin yoksulluğunu giderdiği mi yoksa yoksulluğun devam etmesine mi neden olduğu ise tartışma konusudur.

Aile içindeki ekonomik işbirliği yalnızca çiftleri değil aynı zamanda aile birliğini, toplumun devamını ve çocukların büyütülüp yetiştirilmesini sağlar. Ekonomik yoksulluk içerisinde olan aileler de ise çeşitli sorunlar kendini göstermektedir. Yoksulluk; boşanma, şiddet, aile içi sorunlar gibi çeşitli durumların başlamasına neden olmaktadır. Örneğin; AÇSHB tarafından yapılan (2015b) bir araştırmada boşanmaların %43.7' sinin ekonomik sorunlar nedeniyle gerçekleştiğini göstermektedir ki bu da yüksek bir orandır.

Aile ve evlilik kurumunun dağılmasına neden olan ekonomik yoksulluk önemli derecede sosyal ve psikolojik durumların ortaya çıkmasına yol açmakta ve bu sosyal problemin, boyutlarıyla birlikte nedenlerini incelemek, yoksulluk ve aile üzerinde çalışılmasında etkili olmuştur.

Bu çalışma da, ekonomik yoksulluğa bağlı olarak sosyal ekonomik destek (SED) hizmetinden yararlanan ve çocuğu olan bireylerin, yaşamdan ne kadar zevk aldıkları, algıladıkları sosyal destek düzeyi ve aile bütünlüğü duygusunu ne kadar hissettikleri araştırmamıza konu olmuş, çocuksuz aileler araştırmamıza konu olmamıştır.

Bu araştırmanın kuramsal çerçevesinde; modernleşme ve küreselleşmeyle beraber farklılaşan aile kavramı, aile bütünlüğü, ailenin işlevleri ve türleri sosyolojik açıdan ele alınmıştır. Yoksulluk olgusunun sosyolojik açıdan tanımlarına yer verilerek ekonomik yoksulluğun aileye ve kişilere olan etkilerine araştırmalardan örnekler verilmiştir. Daha sonra psiko-sosyal faktörler ele alınarak algılanan sosyal destek ve ebeveynler ile olan ilişkisi, yaşam doyumu, yaşam doyumunun iş hayatı-cinsiyet ve yaş faktörü ile ilişkisi incelenmiştir. Sosyal Ekonomik Destek yönetmeliği hakkında bilgiler verilerek literatür taraması yapılmış, yurt içi ve yurt dışında yaşam doyumu, yoksulluk, algılanan sosyal destek hakkında yapılan araştırmalar incelenmiştir.

Araştırmanın yöntem kısmında; araştırmanın nicel olarak yapıldığı, yöntem olarak betimsel yöntemli ilişkisel tarama modeli kullanılarak Bartın AÇSHB İl Müdürlüğünden sosyal ekonomik destek alan 252 aile örneklem olarak belirlenmiş, daha sonra araştırmanın gerekçelerini ortaya koyulmuş, problem durumu, araştırmanın amacı, literatür ve sunulacak hizmetler açısından önemi, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar belirlenmiştir.

Çalışmanın bulgular kısmında da ise uygulanan ölçekler sonucunda elde edilen verilerin analizi yapılmış ve elde edilen sonuçların aile bütünlüğü, algılanan sosyal desteğe ve yaşam doyumuna bağlı olarak yoksulluk açısından kişilerdeki etkisinin nasıl olduğu yorumlanarak sonuç kısmına varılmıştır.

BÖLÜM I

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Aile

Ailenin genel bir tanımını yapmak toplumdan topluma farklılık göstermesi veya geçmişten günümüze değişmesi nedeniyle güçtür. Ülkemizde ailenin tanımına bakacak olursak aile kelimesinin kökeni Arapça'dır ve "Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik" şeklinde tanımlanmıştır (TDK,2019).

Aile insanları etkileyen, resmi olarak herkesçe kabul edilmiş bir kurumdur. Aile bir kadın ve erkeğin evlilik sözleşmesi imzalaması ile kurulur. Toplumun yeni üyeler kazanabilmesi ve toplumunun devamı için aile önemli bir kurumdur. Aile içinde ise bireylerin anne-baba, dede-nine veya çocuğun olarak belli sorumluluk ve rolleri vardır. Mesela anne-babaların çocuklarına iyi bir rol model olmaları, kararları beraber almaları, çocukların verilen görevleri yerine getirmeleri, birbirlerine karşı saygılı olmaları gibi birtakım sorumluluklara göre hareket ederler.

Bizler aileyi sadece onu oluşturan üyelerden ibaret olarak göremeyiz. Nasıl ki bir hastane içinde her gördüğümüz kişiyi doktor veya hasta olarak görmüyorsak ve çeşitli nedenlerle orada bulunabilecek kişi gözüyle bakıyorsak, sadece bireylerin birarada olmasına da aile diyemeyiz.

Aile günlük hayatta var olanın dışında karmaşık bir kurumdur. Nitelik ve niceliksel olarak evrensel olmamakla birlikte kavramsal olarak evrenseldir. Bazı sosyal bilim düşünürleri aileyi evrensel kabul ederken bazıları sosyal hayatın bir karakteristiğini yani tarihin belli bir zamanında ortaya çıktığını ve tarihin bir döneminde yıkılacağını ifade eden kavram olarak ele alır. Bizim 'aile' ve 'aile yaşamından' ne anladığımız ise belli bir tarihsel noktada içinde yaşadığımız toplumun doğasında bulunan ideolojilerden etkilenmektedir. Toplum ve kültür düzeyindeki bir analiz aile yaşamının ne olduğunu öne sürer. Örneğin; son 30 yılda ailede kadın ve erkeğin rolleri belirgin şekilde değişse de, çocuk bakımı sorumluluğun çoğunu hala kadın üstlenmekte ve geçim kaynağını erkeğin sağlaması düşünülmektedir. Birçoğumuz yaşantısında çekirdek aile imajına göre yaşamaktadır (Dallos & Draper, 2012. Çev: Kesici ve Ark., 2016:6).

Günümüzde, Batılı toplumlarda birlikte yaşama konusunda tercihlerde çeşitlilik bulunmaktadır. Bu tercihlerin bazıları çekirdek aile şeklinde, bazıları tek ebeveynli aile şeklinde olup bilinçli olarak çekirdek aileyi reddetmektedir. Örneğin; İngiltere' de evlilikleri %40' ından fazlası boşanma ile sonuçlanmakta, birçok insan evlenmemeyi tercih etmekte ya da tek ebeveynli veya aynı cinsten ebeveynli çiftler gibi giderek artan değişimler söz konusu olmakta aynı zamanda bireylerin istekleri değişmekte erkekler artık tek geçim kaynağı olarak görülmemekte, çocuk bakımı ev işleri gibi konularda rol ve sorumluluk paylaşımı hakkında beklentileri bulunmaktadır (Dallos & Draper,2012. Çev: Kesici ve Ark., 2016:5).

Eş ve çocuklar, ebeveynler, inanç ya da değerleri paylaşanlar, aynı fikre sahip kişiler, aynı fiziksel ya da sosyal ortamı paylaşanlar, anne-baba ve çocuklarından oluşan alt sistemler

vb. şekillerde tanımlanır fakat bu tanımlar tam olarak ailenin kesin ve tamamını kapsayan bir tanımını oluşturmamaktadır (Sarı, 2016).

1.1.1. Ailenin Tarihsel Gelişimi ve Türleri

Gelişen ve küreselleşen dünya da toplumlar sürekli değişmekte veya gelişmektedir. Yaşanan değişimler sonucunda birçok farklı durum ve sorunlarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Yine bu değişimlerden toplumun en küçük yapı birimi olarak bilinen aile kurumu da etkilenmektedir. Geçmişte aileler geniş aile biçiminde iken 21.yy da aileler artık çekirdek aile olmaya, boşanmaların artmasıyla beraber tek ebeveynli ailelere dönüşmektedir.

Otoriter figürlere göre aile anaerkil ve ataerkil olarak iki türe ayrılabilir. Anaerkil ailelerde evin söz sahibi kadın olmaktadır. Baba figürünün olmadığı bu ailelerde annenin soyundan gelinir ve annenin ailesiyle birlikte yaşanır. Kadının statüsü yüksektir. Ataerkil ailelerde ise baba söz sahibi olup babanın soyundan gelinir. Avcılık, toplayıcılık ile geçinen toplumlarda toprağa dikimin başlamasıyla erkek soyunun önemi artmış ve sabanın ortaya çıkışıyla iş bölümü değişmiş ataerkil figür ortaya çıkmıştır (Marshall, 1999: 22). Ataerkil ailede ise erkeğin söz sahibi olduğu, babanın bütün mallara, kadına ve her konuda söz söylemeye hakim olduğu aile türüdür.

Büyüklik boyutuna göre ailelerde ise büyük aile ve çekirdek aile diye bir sınıflandırma söz konusudur. Büyük aileler, birden fazla çekirdek ailenin birarada oturmasıyla oluşmakta, geniş aile olarak da bilinmektedir. Geleneklerine bağlı, genellikle tarımla uğraşan ve gelişmemiş bölgelerde bu tarz aile yapılarına rastlanılmaktadır. Tarımla uğraştıkları için ailedeki kişi sayısı ne kadar çoksa o kadar çok iş gücü demek manasına geliyordu. Çekirdek aile ise modernleşmeyle beraber ortaya çıkan, demokratik, bağımsız, şehir ailesi olarak tanımlanmakta, varlığını bireyci felsefe düşüncesinden almıştır (Özkalp, 2005:133-136).

Günümüzde birde sanayi ötesi toplumdan bahsedilmektedir. Başta hızlı kentleşme, göç, boşanma, evlilik dışı birliktelik gibi durumlar ailenin parçalanması ve dağılmasına yol açmıştır. Bu tip aile sınıflandırması ise Aydın (2000: 45)' in çalışmasında çözölen, tamamlanmamış ve parçalanmış aile olarak ele alınmıştır. **Çözölen aile**; eşlerden oluşun fakat aralarında iletişimin kopma noktasına geldiğı aile; **tamamlanmamış aile**; henüz tam olarak kurulmayan fakat terk edilmiş çocuk veya gayri meşru çocukların bulunduğı, genelde kadınların evlilik dışı doğurduğu çocukla oluşturduğu; **parçalanmış aile** ise eşlerin boşanma akdini gerçekleştirmesiyle, mekan ve çocukların paylaşılması durumunun göröldüğü aile tipidir.

Son zamanlarda ortaya çıkan marjinal aile türleri de mevcuttur. Bunlar; **Tek ebeveynli aileler**; eşlerden birinin ölmesi veya boşanma sonucu, ailenin idaresini tek ebeveynin yürütmesi ile oluşun; **babasız aile**; babanın ölümü veya boşanma sonucu çocukların anne ile kalması, genelde kadın ev hanımı olduğu için bu durumla karşılaşınca çalışmak zorundadır. **Üvey aile**; çocuğun anne-babasının ölmüş veya boşanmış olması sonucunda kendi kanından olmayan birine evlatlık verilmesiyle oluşun aile; **birlikte yaşama**; genelde nikah akdi olmayan kişilerin beraber yaşamasını ifade ederken eşcinsel ilişkileri de içermektedir. Cinsel özgürlük eylemiyle birlikte aile kurumuna tepki olarak 1960'lı yıllardan sonra kadınların çalışmaya

atılması, hamilelik önleyici tedbirler, özellikle modernleşmeyle beraber ABD gibi ülkelerde nikahsız yaşama ortaya çıkmıştır (Gökçen, 2013:112-113).

Aileler toplumun geleneksel özelliklerinden değiştikçe etkilenen kurumlar olmakla birlikte Türk toplumunun aile yapısı ise İslamiyet öncesi, İslamiyet sonrası ve Batı uygarlığının etkisiyle değişmelere uğramıştır.

Türk aile geleneği ilk kez Tanzimat Fermanı (1839) ile yasal düzene dayandırılmış ve “dünyada candan, ırz ve namustan daha aziz bir şey yoktur” ifadesiyle dolaylı olarak ilişkilendirilmiştir (Doğan, 1992:176). Batı hukukuna yönelim tanzimatla beraber başlamış ve mal varlığında erkek - kadın eşit paylaşımı, evlilik konusunda ise müslüman- gayri müslüman ayrımı ortadan kalkmıştır. 1926’da Medeni Kanun’ un imzalanmasıyla aile ve Türk kadınının hakları konusunda önemli değişiklikler yaşanmış, birden fazla kişi ile evlilik yasaklanmış, kadınlara seçme seçilme hakkı (1930) , milletvekili olma hakkı (1934) verilmiştir.

Ülkemizde 1940’lı yıllardan sonra Batı’dan gelen maddi yardımlarla beraber modernleşme, tarımda makineleşme, tarımsal verimsizlik, toprağın birden fazla kişiye bölünmesi, ulaşım imkanlarının değişmesi gibi nedenler hızla köylerde toprağa dayalı işlerden kopmaya, kentlerdeyse sanayi ve hizmet sektörü için yoğun işgücü ihtiyacına neden oldu. Sonuçta köy insanı sürekli yerleşme amaçlı olarak sanayileşmenin yoğun olduğu bölgelere göç etmeye başlamıştır (Özdemir, 2012:1-4). Bu değişimler toplumda “kırsal aile, kentsel aile, gecekondulu ailesi” şeklinde kendini göstermiştir.

Kırsal aile; köy hayatı yaşayan, genelde tarım ya da hayvancılık ile uğraşan, geniş ailenin egemen olduğu, erkeğin söz sahibi olduğu, akrabalık bağlarının güçlü olduğu aile tipidir. Evlenmelerin genellikle köy içinden yapıldığı, kız çocuğunun kiminle evleneceğine ailenin karar verdiği, boşanmanın kente göre az olduğu aile özellikleri görülür (Taylan, 2009:127). Ekonomi ve kente göç gibi durumlar kırsal aileyi fazlasıyla etkiler.

Kentsel aile; çekirdek aile yapısına sahip, sanayi toplumunda ki çağdaş aileden farklı olarak babanın yine söz sahibi olduğu, eve giren gelirin genelde babada toplandığı, kadının çalıştığı aile tipidir (Özkalp, 2005:151-153). Kent ailesinde köy ailesi gibi kendine içinde yeterli olmanın dışında, sosyal olma ve güçlerden faydalanma vardır. Akrabalık ve komşuluk ilişkileri zayıf, yakınları tarafından gösterilen sosyal denetimin etkisi azdır. Örneğin; kişiler tanıdıkları ile değil de kendi tanıştıkları bireylerle evlenmekte, evlenme yaşı ve eğitim seviyesinin yüksek olduğu ailelerdir (Taylan, 2009:123).

Gecekondulu ailesi ise sanayileşme ve göç ile ortaya çıkan çekirdek aile yapısına sahip, her ne kadar kadın ve çocuklar özgürlüğe sahip olsa da babanın egemen olduğu aile tipidir. Makineleşme ile toprağın ekim-dikiminde daha az insan gücüne gerek duyma, toprağın verimsizleşmesi, sağlık- eğitim gibi olanakların köy hayatında yeterli olmaması, kentlerde ise bunların tam tersi eğitim- sağlık- sosyal aktivitelerin çok ve kolay ulaşılıyor olunması şehirleri cazip kılmış ve köyden kente göçte etkili olmuş ve kentlerin kenar mahallelerinde düzensiz yerleşim oluşmaya başlamış, bu durum da giderek gecekondulaşmaya neden olmuştur. Bu aileler genel olarak köy ailesi ile benzerlik göstermekte, kentsel aile ile köy ailesi arasında bir geçiş aşamasındadır. Gecekondulu ailesinin en bariz özelliği ise kent ailesinden farklı olarak akrabalık bağının daha güçlü olmasıdır (Taylan, 2009: 123).

1.2. Aile Bütünlüğü

Aile kavram olarak geniş bir literatüre hakim olduğu için farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Aile, *kişiler arasındaki ilişkiler ve etkileşim yönünden sosyal bir grup, sosyal -ekonomik yönüyle bir birlik; sosyal hayatın başlıca göstergelerinden biri olarak bir örgüt; üyelerinin gereksinimlerinin karşılanması ve yürütülmesi için sistemli kuralları olan sosyal bir kurum* olarak tanımlanabilir (Karadağ, 2015:1).

Aile; tasarlanan, sosyo-kültürel bir yapı olmakla beraber devlet politikası olarak da korunur. Aile, toplumun bir parçası olup içinde bulunduğu koşullardan, kültürden etkilenen ama yine de kendi içerisindeki etkileşimi, ilişkileri oluşturan bir sistemdir (Kağıtçıbaşı, 1998:10). Başka bir tanımlamaya göre ise aile, biyolojik ilişkiler neticesinde insanlığın devamını sağlayan, köklü ve dinamik olmakla beraber geçmişten günümüze kadar gelen işlevi ve rolü farklılaşmış olsa da, toplumsal yapının şekillenmesini sağlayan kurumdur.

Aile hayatının gelişimine baktığımızda insanların ilk çağlarda hayatta kalmak için çabaladığı, daha sonra ise gelişmek ve ilerlemek için çalıştığı, aile üyelerini birbirini eğittiği ve desteklediği bir yapı haline gelmiştir (Yapıcı, 2010:1565-1567). Aileyi bir arada tutan birçok faktör vardır ki bunlar bireyin aile ile olan bütünlüğünü, birliğini korumasına yardımcı olur. Bu faktörler içinde; aile üyelerinin birbirine güvenmesi, beraber etkinlik yapmaktan zevk almaları, demokratik aile yapısına sahip olmaları, ekonomik açıdan sıkıntı yaşamamaları, psikolojik olarak birbirlerine iyi hissettirmeleri, yaşanan herhangi bir çatışmada beraber çözüm bulmaları, sorumluluklarını üstlenmeleri ve bunları yerine getirmeleri, kendilerini aile içinde değerli görmeleri, bireysel farklılık ve kişisel zevklere saygı duymaları, açık ve net etkileşimin olması sayılabilir. Aile de bütünlük duygusu ne kadar güçlüyse sağlıklı aile olma özelliği de o kadar yüksek olur.

Ailenin işlevleri bu çalışmada yapısal (fonksiyonalist) kuram açısından ele alınmıştır ki bu kurama göre; “ *Toplumda belli sistemler olup bu sistemlerinde parçaları ve alt sistemleri vardır. Her alt sistemin kendine has bir işleyişi, her parçanın bir bağımlılığı ve etkileşimi vardır.*” (Erdoğan, 1987: 145). Ailenin işlevlerini ise altı başlık altında inceleyebiliriz: **1- Biyolojik işlevi**, ailenin ve neslin devamı için çocuk yapmak, cinsel isteği tatmin etmek, çocuk doğduğunda bakımını ve güvenliğini sağlamak; **2- Psikolojik işlevi**, aile üyelerinin duygusal bağlarının sağlam olması, aile üyelerinin sosyal, insanlığa yararlı kişiler olmasını sağlama ve hissettirme, sevgi-öfke- şefkat gibi duyguların dengeli olması sağlama; **3- Toplumsal işlevi**, insan toplumsal bir varlıktır algısı ile aile üyelerinin sosyal kişiler olmaları, güven- destek hissini ailede hissetmeleri, toplumsal denetimi sağlama, yaptıkları karşısında takdir veya kınama gibi işlevlerin olması, ait olma duygusunu tatmin etme; **4- Eğitim işlevi**, her türlü eğitim ailede başladığı için çocukların ve aile üyelerinin eğitimini sağlama, hayata hazırlanmasını ve meslek edinmesini sağlamak; **5- Kültürel işlevi**, ailedeki milli kültürün ve dini eğitimin verilmesi, ana dilinin öğretilmesini sağlama; **6- Ekonomik işlevi**, bireyin üretim ve tüketimde edindiği ilk bilgiler aileden gelir ki bunun sağlıklı şekilde bireylere aktarılması işlevi, ailenin işlevleri olarak görülmektedir (Kır, 2011:385-399).

Aile bütünlüğü kavramı ise ilk kez Aaron Antonovsky (1979, 1987) tarafından ele alınmıştır. Ülkemizde ilgili literatür incelendiğinde ailenin bütünlük duygusunu bir değişken olarak ele alan Çeçen (2007) yaptığı çalışmada; *bireysel bütünlük duygusu ile aile bütünlük duygusu arasında ve her ikisi ile benlik saygısı arasında olumlu ilişkiler olduğunu ve bireyin yaşam doyumunu yordama da her üç değişkenin anlamlı bir katkıya sahip olduğunu göstermiştir. Bu çalışmadan başka aile bütünlük duygusu ile yurt içinde ilgili bir çalışmaya rastlanmamış, bireysel bütünlük duygusunu inceleyen de çok sınırlı sayıda çalışmaya (Scherler, 2004; Scherler & Lajunen, 1997) rastlanmıştır (Çeçen, 2007:1203).*

Ailenin sağlıklı ya da sağlıksız olması, bütünlük duygusu ve işlevlerini yerine getirme düzeyi ile bağlantılıdır. Bütünlük duygusu ile uyum becerisi; aile bireylerinin çevresindekileri anlaşılabilir, anlamlı ve yönetilebilir olarak görmesiyle alakalıdır. Bütünlük duygusu kuvvetli olan ailelerin; karşılaşılabilecek stres verici durumları, daha kolay yönetebileceği, kaynaklarını daha yetkin kullanacağı ve bu stresli durumun ailenin bütünlük duygusuna katkı yapacağı ve hatta aileyi daha da güçlendireceği, böylelikle ailenin yaşam kalitesinin artacağı ileri sürülmektedir (Fişek, 1991: 241).

1.2.1. Aile Bütünlüğü İle İlgili Anayasal Maddeler

Anayasanın 41. maddesi şunlara değinmektedir: aile Türk toplumunun temelini oluşturur ve aile eşler arasında eşitlik ilkesine dayanmaktadır. Ailenin huzurunu ve refahını korumak, aile planlamasını öğretmek ve planı uygulamak, anne ve çocukları korunmak için devlet gerekli tedbirler alır. Devlet çocukların her birinin korunmasını ve bakımının yapılmasını sağlamakta, çocuğun yararına aykırı olmadıkça çocuk, anne ve babası ile ilişki kurma ve ilişkiyi sürdürme hakkına sahiptir.

Türk Medeni Kanunu 185. – 194. maddelerinde evlilik birliğinin kurulması, eşlerin çalışması, aileye ait konut hakkında, sorumlulukları, temsil yetkileri, birliğin yönetimi ve giderlere katılma konusunda bilgiler yer almaktadır. Türk Medeni Kanunu 195. Maddesine göreyse: “*evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir. Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.*” denilmektedir.

Türk Medeni Kanunu 196. maddesine göre: “*Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler. Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır. Bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir.*” Bu maddeye göre birlikte yaşayan eşlerin, ailenin geçimini sağlarken aileye katkı sorumluluğunu ihlal etmesinden kaynaklanabilecek bir önlemden bahsetmekte yani eşlerin evlilik bütünlüğünün gerektirdiği, parasal sorumluluk hususunda eşler arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlığın giderilmesine yönelik aile birliğinin korunması söz konusudur.

Aile bütünlüğünün korunması için mahkemelerin görev tanımı ise 4787 sayılı kanunun 7. maddesinde ‘*Aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder. Sulh sağlanamadığı takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında karar verilir.*’ şeklinde yer almaktadır.

1.3. Ekonomik Yoksulluk ve Aile

Yoksulluk kesin tanımı yapılamayan, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik bir içeriğe sahip olan kavramlaştırılması konusunda çeşitli yorumlara açık, genel geçer tanımının yapılmasının zor olduğu bir olgudur. Baktığımızda “yoksulluğun nedeni nedir?, kim ya da kimler yoksuldur?, Bu bireylerin yoksul olduğuna kim karar veriyor?, yoksullukla nasıl mücadele edilir?, yoksulluk ortadan kaldırılabiliyor mi?” gibi sorulara kesin ve net yanıtlar bulanamamaktadır. Yoksulluğun çok boyutlu ve derinlikli olmasından dolayı kadın, engelli, yaşlı gibi farklı sosyal gruplar için değişik dinamikleri bulunmaktadır.

Yapılan bazı çalışmalara göre yoksulluk kavramını incelersek; Kumar ve Diğerlerinin (1996) çalışmasında parasal olarak nitelendirilmiş, birey ya da hanelerin gelir kaynaklarına veya tüketim harcamalarına bakılarak yoksulluğu açıklamaya çalışılmış ancak “temel ihtiyaçlar yaklaşımı” olarak isimlendirdikleri sonraki araştırmalarında, yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli gıda tüketiminin, temel sağlık ve eğitim hizmetlerine ulaşabilme, barınma ve giyim gibi ihtiyaçları da yoksulluk kavramı kapsamına almışlardır.

Yoksulluk kavramı, bazen iş yaşamı ile ilgili eğitim, temel altyapı, sağlık hizmetlerinden faydalanamamaya ilgili bazen de yoksul bireyi kişisel, kültürel ve siyasal şartlardan dolayı etkileyen bir durum olarak tanımlanabilmektedir (Buğra, 2005:4).

Aktan ve arkadaşları (2002) yoksulluğu tanımlanırken; düşük gelir düzeyi, ekonomik kişisel güvensizlikle ve psikolojik, sağlıksız hayat koşuluyla, doğal çevrenin bozulması ve buna bağlı oluşan kısır döngüyle, risk, yetersiz beslenme ve belirsizlikler karşısında herhangi bir eylemde bulunamamaya ilişkilendirmişlerdir. Yoksulluk sadece ekonomik bir sorun olarak görülmemekte aynı zamanda kültürel, sosyal, siyasi ve etnik nitelikleriyle de ele alınmaktadır. Farklı perspektiflerden belirlenen ölçütler karşımıza yeni yoksulluk tanımları çıkarmaktadır.

Yoksulluk; işsizlik, kadın olmak, mental/fiziksel hastalık, eğitimsizlik, sigorta güvencesi olmadan düşük ücret ile çalışma, geniş aile içerisinde yaşama, siyasi krizler, ekonomik ve gelir adaletsizliği, madde bağımlısı olma, dezavantajlı coğrafyalarda yaşamak, etnik azınlık olmak gibi birçok nedenle ilişkilendirilip tanımlanabilir (Turgut, 2019: 109).

Yoksulluğun nedensel boyutları genelde üç temel boyutta incelenebilir. İlki bireyin çevresinden kaynaklanan, işsizlik, ekonomik kriz, yoksula karşı duyulan önyargı gibi dış etmenleri içeren ‘yapısal atıflar’, ikincisi kişinin yoksulluğunun kendisinden ve davranışlarından kaynaklandığını öne süren ‘bireyci atıf’, sonuncusu ise yoksulluğun şans, kader gibi olgulara atfedildiği ‘kaderci atıf’tır (Solak & Göregenli, 2009: 73).

Yoksulluğun ölçülmesini, gelir yoksulluğunun ve insani yoksulluğun ölçülmesi olarak ikiye ayırmak mümkündür. İnsani yoksulluk; 1997 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma

Programı (UNDP) tarafından yayınlanan İnsani Gelişme Raporuna göre, bireyin insani yaşam standartlarına göre bir hayat yaşayabilmesi için temel gereksinimleriyle birlikte kültürel, sosyal, eğitim ve iktisadi imkanlara da sahip olamaması, onuruna yakışır biçimdeki hayat tarzına sahip olamaması, hijyen koşullarından uzak, yaşam süreleri kısa olan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Bilgiç, 2020:17-18). İnsani yoksulluk mutlak ve göreceli yoksulluğu kapsar ancak onlardan daha kapsamlıdır.

2010 yılından itibaren ise UNDP, maddi yoksulluk dışında sosyal-kültürel, sağlık, eğitim gibi olanakların olmayışının yoksulluğun çok boyutlu bir olgu olduğunu vurgulamış ve Çok Boyutlu Yoksulluk hesaplamalarını baz alarak ülkelerin yoksulluğunu, hane halklarının ve büyük insan topluluklarının ortak yoksunluklarını belirlemek, bu kişilerin yoksulluktan ne yoğunlukta etkilendiğini ortaya çıkarmak için hesaplamalar yapmaya başlamıştır (UNDP, 2019).

Yoksulluğu ayrıca iki türlü tanımlamak mümkündür. Bunlardan ilki dar mana da yoksulluk; açlıktan ölme ve barınma ihtiyacını karşılayamama iken, geniş mana da yoksulluk; gıda, giyim, sağlık ve eğitim gibi olanakları yaşamlarını idame ettirmeye yettiği halde toplumun genelinin gerisinde kalmayı ifade eder. Durum böyle iken yoksulluğu da mutlak, göreceli ve öznel yoksulluk olarak üç şekilde ele alabiliriz (Erdoğan, 2003:174-179) .

Mutlak yoksulluk; toplumun veya toplumdaki belirli bir kesiminin asgari yaşam standartlarında hayatlarını sürdürebilmek için gıda, barınma ve giyim gibi sadece en temel ihtiyaçlarını bile karşılayabilme konusunda yetersiz olma olgusuna mutlak yoksulluk denmektedir (Uzun, 2003:156). Bu kişilerin sayısı ise genellikle belirli bir minimum gelir düzeyinin altında yaşayan insanların sayısı ile hesap edilmekte olup bu düzey ulusal gelir düzeylerinden bağımsız olarak günlük bir doların altında gelir düzeyine sahip olanların sayısı şeklinde belirlenmektedir. Dünya bankası *uluslararası karşılaştırmalar için mutlak yoksulluk sınırını, kişi başına günlük gelişmemiş ülkeler için,1,25 \$, gelişmekte olan ülkeler için 2 \$ ve gelişmiş ülkeler için ise 4 \$ olarak* belirlemiştir (Özcan, 2016: 294).

TÜİK 2008 yoksulluk çalışmasında Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından belirlenen yetişkin bir kişinin minimum harcaması gereken günlük kalori değerini 2.100 olarak belirlemiştir (www.tuik.gov.tr). Örneğin, Dünya Bankası'nın 1990'daki çalışmasına göre bir insanın hayatını idame ettirebilmesi için gerekli olan minimum kalori miktarı 2.400 kalori olarak belirlenmiş olup bu gıda sepetinin fiyatını mutlak yoksulluk sınırı olarak çizmişlerdir (Taş & Özcan, 2012: 3). Aradan geçen 18 yılda bu kalorinin düşmesi insanların yoksulluktan kurtulmuş ve mutlak yoksulluk sınırına göre en temel gereksinimlerini karşılayabildikleri göz önüne alınarak hesaplama yapılmış olması şeklinde yorumlayabiliriz.

Göreceli yoksulluk; yaklaşımına göre kişinin yalnızca biyolojik olarak değil, “toplumsal olarak da kendini üretebilmesi” için gerekli olan tüketim miktarının veya da yaşam standardının belirlenmesini öneriyor oluşu ve belli bir toplumsal bağlam içinde, kabul edilebilir minimum yaşam standardına ulaşmayı sağlayacak olan geliri elde edemeyen bireyleri “göreceli yoksul” olarak tanımlamaktadır (Aktan ve Vural, 2002: 2; Adaman ve diğerleri, 2002: 8). Yoksulluğun göreceli olarak tanımlanmasında aynı zamanda nüfusun düşük

gelirli bir oranı yoksul olarak alınmakta ya da ortalama gelir düzeyinde bir sınır belirlenerek bu sınırın altında kalan kişiler yoksul olarak tanımlanabilmektedir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 60-76).

Öznel yoksulluk; yöntem olarak anketleri önermekte ve kişilerin beyanları üzerine oluşmaktadır. Bu yaklaşıma göre, detaylı anketler ile her bireyin kendisi için gerekli gördüğü tüketimi yapabilmesi için bir gelire sahip olup olmadığını tespit etmektir. *Kritik bir tüketim seviyesi belirlenecek ve bu seviyeye tekamül eden miktar gelir seviyesi yoksulluğunun sınırını belirleyecektir* (Bilen, Şan ve Aydın, 2005,4-5). Öznel yoksullukta önemli olan bireyin, kendisini yoksul hissedip hissetmediğiyle ilgilidir. Uygulanan anketlerde, kişilere yoksul olmama, iyi bir gelir sahibi olma gibi bazı amaçlara ulaşabilmek için yeterli olduğunu düşündükleri gelir seviyesi sorularak, bir öznel yoksulluk çizgisi belirlenir (TÜSİAD, 2000:295).

Oscar Lewis (1965) yoksulluk kavramını kültür ile bağdaştırmış ve yoksulluğun devam etmesinde kişinin yaşadığı kültürden etkilendiğini, yoksulluğun kuşaktan kuşağa aktarıldığını, özellikle çocuklarda belirli yaşlarda, alt kültürün başlıca değerlerini ve davranış örüntülerini benimsediklerini psikolojik desteğin söz konusu olmadığı yaşamlarında, şartları değiştirebilecek fırsatları değerlendiremediklerini vurgulamıştır (Aksan, 2009:52). Lewis, yoksulluk kültürünün kuşaktan kuşağa aktarıldığını, çaresizlik, bağımlılık ve alt sınıfa ait olma gibi hislerin çocuklara aktarıldığını, bu yüzden yoksulların koşullar değişince ortaya çıkan imkanlardan etkin şekilde faydalanamadıklarını belirtmektedir (Wedel, 2001:15-16).

Ülkemizde bu alanda yapılan önemli sosyolojik çalışmalardan biri olan ‘Yoksulluk Kültürü’ adlı kitapta, Türkoğlu 1973 yılında Erzurum İli’nde gecekonduarda yaşayanlar üzerine bir alan taraması yapmış ve yoksulluk kültürünün yoksulluktan farklı bir durum olduğunu söylemiştir (Şentürk, 2009: 208-211). Yoksulluk kültürünün olumlu yanı olarak görebileceğimiz bir nokta ise yaşadıkları koşulları çocukluktan itibaren kendileri gibi hayat sürenlerle beraber benimsedikleri ve bu durumu kabul ederek büyümelerinin doğal bir sonucu olarak zengin kabul edilenlerin tahammül seviyesini aşan hatta kriz olarak gördüğü pek çok durum karşısında güçlü kalabilmektedirler.

Amartya SEN’ in yaklaşımına göre; insanların yaşam standardını belirleme de gelir bazlı düşüncenin iyi bir ölçüt olmadığını çünkü ekonomik büyüme ve gelişmeden herkesin aynı düzeyde yararlanamadığını, bu durumun yoksun olanları göstermediğini belirtmiş, bireylerin birçok açıdan farklı olmasından yola çıkarak eşitlik konusunun da bu farklılıklar açısından düşünülmesi gerektiğini söylemiştir. Sen, yoksulluğu özgürlükler, yapabilirlikler ve işlevsellikler noktasına taşımış ve Sen’e göre yapabilirlik, potansiyel işlevsellik ile ilgilidir. Burada önemli olan insanların ne olmaya ya da ne yapmaya güçlerinin yettiğidir. Yani işlevsellikleri yapabilirlikleri üzerinde olmalıdır, ne kadar gelir kazandıkları ya da ne kadar harcadıklarında değil. Sen için yapabilme özgürlüğüne sahip olma düşüncesi önemlidir. Yani bireyin gerçekten eğitim görmesi ya da işinin olması değil, etik açıdan önemli olması gereken bireyin eğitim görme veya iş sahibi olma imkanına ve özgürlüğüne sahip olmasıdır (Kardam & Yüksel, :49-50).

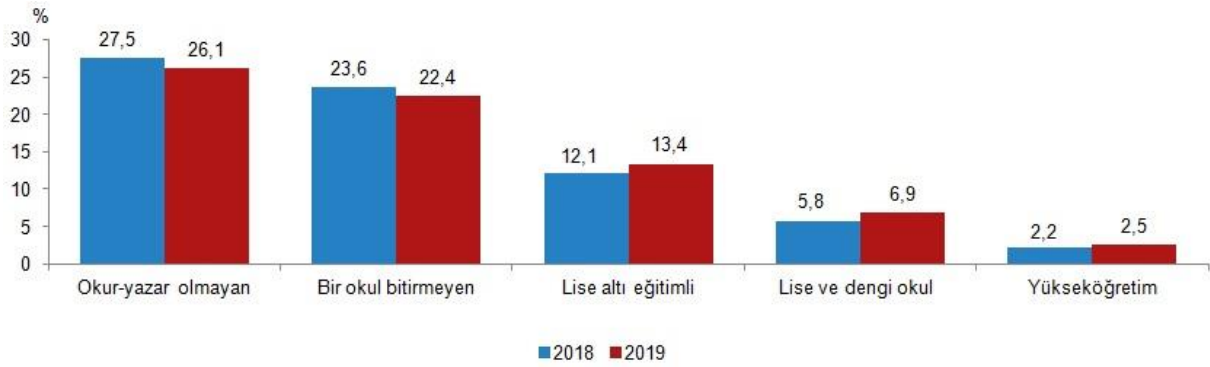
Yoksulluğun oluşturduğu psikolojik acı onura ve özsaygıya yapılan küçük düşürme ve saldırı, utanç ve kusur; g        , insan haklarını red etme gibi duyguları barındırmakta, bireyin toplumdan dışlanmasına yol açmaktadır.  tekileşmeyle beraber durumun daha da derinleşmesi ve kendini işe yaramaz, dışlanmış hissedene, gelecek beklentisi olmayan, suç işleme ve şiddete eğilimli kimseler olmaları söz konusu olmaktadır (Karatay G    l, 2018:62).

Ayrıca kentleşme ile beraber yoksulluk olgusu değişmiş ve farklı boyutlara taşınmıştır. Günümüzde artık insanlar bazı imkanlara daha kolay ulaşabilmek için kırdan kente göç etmeye başlamışlardır. Bu imkanların başında eğitim, sağlık, iş bulma, kültürel faaliyetlere katılım gibi durumlar gelmektedir. Bu g    olgusu beraberinde bazı sorunlar da getirmektedir. G    eden kişiler kente ilk başta uyum sağlayamadığı için iş bulma konusunda zorlanabilmekte, yeterli maddi imkanları olmadığı için gecekondulaşmanın yoğun olduğu bölgelere yerleşebilmektedirler. Bu şekildeki bir kentleşmeyle beraber toplumsal yapıda bireyin diğer insanlarla ve toplumla arasında bir nevi bağlılık ilişkisi oluşturane dayanışma ve yardımlaşma ilişkileri gelişmeye başlamaktadır. Özellikle gelir eksikliğinden kaynaklanan yoksullukta yardımlaşma ve dayanışma ilişkileri hayati önem arz etmektedir. Türkiye’ de kent yoksulluğunun kendine has özellikleri söz konusu olup yoksul kişilerin aile, akraba ve komşuluk ilişkilerinin devam etmesi, hayırseverlik duygusu veya Allah korkusu gibi ögelerin kişileri motive ettiği ve hiç tanımadıkları birilerinin, yardımı ile kent hayatında yoksullukla sürekli baş etme yollarının geliştirilmesi, yardımlaşma ve dayanışma ilişkilerinin teşvik edildiği görülmektedir (Topçuoğlu & Aksan, 2013:250-269).

Türkiye’de kimler yoksul diye yoksulluk profillerine bakıldığında;

- Kırsal kesimde yaşayanlar,
- Eğitim seviyesi düşük olanlar,
- Hayvancılık ve tarım işlerinde  alışanlar,
- Kalabalık aile de hayat sürenler,
- Kalitesiz, 50 m2’den az ve sobalı evlerde yaşayanlar, genellikle yoksullukla karşı karşıya kalmaktadır (Erdoğan, 2003:179).

Yoksulluk ile eğitim arasındaki ilişkiye değinecek olursak eğitimin kişiye daha çok gelir sağlaması, uzun ve kısa süreli toplumsal değişimlere daha kolay adapte olabilmesi, risklere karşı korunmayı artırması, toplumsal ve siyasal katılımı sağlaması gibi etkilerinin olduğu d  ş n  lmektedir (Ereş, 2005). Gelir dağılımı dengesinin sağlanması ve yoksullukla mücadelede eğitimin önemi  n sıralarda gelmektedir (Alpaydın, 2008:50).

Tablo 1 : Hane Halkı Fertlerinin Cinsiyet ve Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranları (TÜİK, 2019)

TÜİK 2019 yılındaki verileri incelendiğinde eğitim durumu ve yoksulluk arasında bir ters orantı olduğunu görülmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe yoksulluk oranı önemli ölçüde azalmaktadır. Diğer göze çarpan bir durum ise kadın ve erkek yoksulluk oranları arasında önemli farkların olmayışıdır. Tabloda lise mezunlarının yüksekokul mezunlarına oranla daha yoksul oldukları görülmektedir. Bu durum üniversite mezunlarının iş sektörlerinde daha çok tercih edilmesi ile açıklanabilir.

Günümüzde ayrıca teknolojik gelişme ile beraber yapısal değişimler yaşanmaya başlamış, bu durum vasıflı elemanlara olan talebi arttırmış ve vasıfsız kişilerin kendisini sürekli yenilemesini (Kurtulmuş, 2001:166) gerektirmiştir ki bu da bize vasıflı eleman olabilmek için aldığımız eğitimin ne kadar önemli olduğunu fark ettirmiştir. Teknoloji ile beraber belli alanlarda işsizlik yaşansa da kısa süre sonra farklı istihdam alanları ortaya çıkmaya başlar. Örneğin; otomotiv sektöründe teknolojinin işsizlik üzerine olan etkileri araştırılmış, Japonya’ da bu rakam toplam iş gücü alanında %2-3,5 arasındayken Brezilya’ da istihdam kaybının olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır (Orhan & Savuk, 2014:22). Yine İngiltere’ de 1965’ te imalat sanayisinde iş gücü %32 iken bu oran 1977’ de %18 e düşmüş, 1997’ de hizmet sektöründe ise %75’ e çıkmıştır (Alçın, 2010:131).

Yoksulluk her ne kadar çalışmamak ile ilgili gibi gözükse de dünyada veya ülkemizde çalıştığı halde yoksul olan bir kesimde bulunmaktadır. Mikro düzeydeki yaklaşıma göre çalışan yoksulluğu, çalışan bireylerin kişisel ve hane halkı özellikleri ile bu durumu açıklar. Kişisel özellikleri olarak cinsiyet, yaş, eğitim ve istihdam biçimleri sayılabilirken; hane halkı özellikleri arasında hanedeki çalışan sayısı, aktif olmayan kişi sayısı, çocuk sayısı gibi değişkenler sayılabilir. *Çalışan kişinin kendi geliri, onun yoksulluk riski taşımamasına neden olabilecekken, hane özellikleri yoksulluk riski doğurabilir. Diğer yandan çalışan kişinin yoksulluk riski varken, hane özellikleri onu yoksulluk durumunun dışında tutabilir. Hanede bağımlı kişi sayısının çok olması, çalışan yoksulluğu riskini artırmaktadır. Tersine olarak ise eğer birey, eğitimini tamamlamadan çocuk sahibi olmayıp çocuk sayısını sınırlarsa, aynı ücret düzeyinde de olsa çalışan yoksulluğu riskini aza indirmiş olmaktadır.* Bu yaklaşımda, işsizlik ödenekleri, emekli maaşlarının miktarı ile aileye yapılan yardımlar ve sosyal yardım programlarının kapsamı da çalışan yoksulluğunu belirleyen faktörler olarak ele alınmaktadır. Ve yaklaşıma göre çalışan yoksulluğunu engelleyebilmek için; yoksulların ellerine geçen net ücretin yükseltilmesi, çalışma hayatında daha iyi iş bulmaları için mesleki eğitime yönlendirilmeleri, kadınların iş hayatına katılımlarını sağlayacak esnek çalışma şekillerinin

teşviki, ailede çalışan kişilerin sayısını artırmak için aktif işgücü piyasası politikalarına öncelik verilmesi ve çocuk/yaşlı bakımı gibi bakım hizmetlerinin aile dışında gerçekleştirilmesi ile ailenin gelirinin yoksulluk sınırını aşması için ihtiyaç testlerine dayanan sosyal yardım projelerinin üretilmesi gerektiği düşünülmektedir (Erdoğdu & Kutlu, 2014:71-72).

1995’ te Birleşmiş Milletler Dördüncü Kadın Konferansında dünya yoksullarının %70’ inin kadınların oluşturduğu ifade edilmiş olup bu durum kadın yoksulluğunun kavramsal bir tanıma dönüşmesinde etkili olmuştur. Pearce (1978)’ ye göre kadın yoksulluğunun üç nedeni vardır. Bunlar; kadınların düşük ücrete çalışmaları ve mesleki ayrım nedeniyle yeteri kadar gelir elde edememesi ve çocuk destek mekanizmalarının yetersiz kalışı yani erkeklerin çocuk desteğini ödemelerinde başarısız oluşlarıdır. Daha sonra 1996’ lı yıllarda yapılan analizlerde kadın yoksulluğu oranı %57’ ye düşmüştür. Türkiye’ deki verilere bakacak olursak eğer 2002-2009 yıllarında kadınların yoksulluğunun erkeklere göre fazla olduğu bulunmuştur ancak oransal olarak pek fark yoktur. Aslında yoksulluk oranlarının dışında kadının içinde olduğu şartlar nedeniyle öne çıktığı ilk şey “haneyi idare etme” şeklinde somutlaşmaktadır. Bu duruma kadının hane içindeki rolleri yol açmakta ve “yapılan yardımların kadınlaşması”ndaki belirleyici etken olarak bakılmaktadır. Hem gelişmiş da hem de gelişmekte ola ülkeler de hane reisi kadın ve tek yetişkin olan ailelerde daha fazla yoksulluk riski görülmektedir (Topçuoğlu & Aksan, 2014:139-144).

Ülkemizde kadınların yoksulluğunun incelemesiyle ilgili “Olmayanın Nesini İdare Edeceksiniz?” adlı çalışmada; kadınların yoksullukla ilişkilendirilmesin de toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar ve kadınlar tarafından hane içinde geçim stratejilerinin bir kaynak olarak ele alınması etkili olmuştur. Çalışma, yoksulluğu anlamak için haneye bakmanın yaşanan mağduriyetin boyutlarını anlamamızı sağladığı, hane üyelerinin yaşadıkları mağduriyetleri ayrı ayrı görmemizi ve bunla başa çıkmak için hiç olmazsa hafifletmeye çalışan toplumsal özneler olarak görebilmemizi sağladığını vurgulamıştır. Yapılan çalışma kapsamında görüşülen kadınlar yoksulluklarını anlatırken ‘akraba-yakın çevre-komşu gibi çevrelerden az çok yardım aldıklarını veya hiç destek alamadıklarını, kriz nedeniyle eşinin işi olmasına rağmen uzun zamandır iş bulamadığını, kendi ailelerinden destek göremediklerini, belediye-vakıf veya sosyal hizmetlerden aldıkları yardımlar ile geçimlerini sağlamaya çalıştıklarını, küçük çocukları olduğu için veya çevreye güvenip çocuklarını birine emanet edemedikleri için çalışamadıklarını, bazıları ise eşlerinin çalışmaya izin vermediğini, eşinden gizli çalıştığını, çocuklarının da aynı hayatı yaşamamak için okumalarının gerektiğini ancak çocukları okula ekonomik sıkıntıları yüzünden göndermediklerini, kimse yardım etmediği için çaresizlik ve kırınglık yaşadıklarını’ ifade etmişlerdir. Çalışmada önemli noktalardan bir tanesi ise sosyal yardımlara başvuranların kadınlar olması ki bu kadınların yoksulluğu erkeklere göre daha kolay benimsediklerini göstermektedir (Bora, 2002:97-139). Ancak benimsenmiş gibi görünmeleri yaşadıklarının duygusal açıdan ağır olmadığı anlamına gelmez.

Ayrıca kadınların ekonomik alanda katılımını engelleyen faktörler arasında kadına yönelik şiddeti de sayabiliriz ki bu durum kadın yoksulluğunun derinleşmesine neden olmaktadır. Kadına yönelik yapılan şiddet, onların yaşama, sağlık, beslenme, eğitim ve

toplumsal yaşama katılım gibi temel insan hak ve özgürlüklerini hiçe sayan önemli bir toplumsal sorundur (Acar, 2013:196). Kadının aile içinde ekonomik şiddete maruz kalma şekilleri farklılık göstermektedir;

“- Kadının parasını kontrol etme, denetleme,

- Kadının çalışmadığı durumlarda evin geçimi için yetersiz para vermek,

- Kredi kartına el koymak,

- Kadını çalışmaya zorlama,

- Mülkiyet hakkını sadece kendi üzerine yapma,

- Kadının eğitim alma hakkına engel olma,

-Kadının çalışma hakkına engel olma.” (Akkaş & Uyanık, 2016:39-40)

Genel olarak ekonomik yoksulluk ve aile başlığı altında; bireylerin yoksulluk nedeniyle yiyecek- giyecek, barınma, sağlık, eğitim, vb. olanaklara ulaşamadığı ve toplumda yoksul olarak nitelendirildikleri, kadınların işgücüne katılımının az olduğu ve erkeklere göre düşük ücret karşılığı çalıştıkları, sosyal yardımlardan kadınların daha çok faydalandığı, ailenin yoksul olmasından dolayı çocukların yeterli imkanlara ulaşamadığı, ekonomik yoksulluğun boşanmaya kadar varan aile içi sorunlara yol açtığı, bireyleri psikolojik (dışlanmış, yalnız..) olarak olumsuz etkilediği, bazı kesimlerin ise yoksulluğu kültür gibi benimsemiş olması gibi konular ele alınmıştır.

1.4. Psiko-Sosyal Faktörlerin Aile Üyeleri ile İlişkisi

Bu bölümde psiko-sosyal faktör olarak ele aldığımız yaşam doyumu, algılanan sosyal destek kavramların aile üyeleri ile olan ilişkilerin boyutlarıyla ve farklı dinamikleriyle değerlendirilmelerine dair genel bilgiler yer almaktadır.

1.4.1. Yaşam Doyumu

Son yıllarda pozitif psikoloji yaklaşımıyla birlikte kişilerin olumlu yönlerine odaklanma ön plana çıkmaya başlamış ve yaşam doyumu kavramı önem kazanmıştır. Yaşam doyumu, genel anlamda kişinin kendi belirlediği öznel ölçütlerine göre hayatını olumlu yönde değerlendirmesidir (Avşaroğlu & Koç, 2019:566).

İyi yaşamın ne olduğu çok uzun zamandır üzerinde düşünülen bir temadır. Bu ilerleyen zaman içerisinde iyi yaşamın erdemle ilgili olduğu, kişinin rolleri ve sorumluluklarını yerine getirmesi ya da mutluluk ve zevkle dolu olduğuna dair farklı görüşler mümkündür (Diener ve Suh, 2000:9).

“İnsan yönlendirdiği hayatını ne kadar seviyor?” sorusunun cevabı olan yaşam doyumu, hem yaşam kalitesini hem de bir kişinin kültürel değerlerini içeren duyguları ile hayata genel bakışından kaynaklanır (Alibekiroğlu & Diğerleri, 2018:2).

Son yıllarda yurt içinde ve yurt dışında yaşam doyumu ile ilgili birçok araştırmaya rastlanılmıştır. Yapılan araştırmalarda benlik saygısı, sosyal destek, stres, duygusal zeka, dini

tutum, depresyon, depresif belirtiler, sürekli öfke, kariyer kararı yetkinlik beklentisi, sosyoekonomik düzey ile arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Alibekiroğlu, Akbaş, Bulut Ateş, & Kırdök, 2018: 2).

1.4.1.1. Yaşam Doyumu ve Yaş Faktörü

Yaşam doyumu bireyin ne istediği ve elde ettiklerini karşılaştırmasının sonucudur. Konuyla ilgili kaynaklar incelendiğinde ise yaşam doyumu ölçeğinin daha çok yaşlılar üzerinde uygulanmış olduğu ve yaşam doyumuyla demografik özelliklerin (yaş, cinsiyet, eğitim, iş..) arasındaki ilişkiyi vurguladığı görülmektedir.

Yaşam doyumu ve yaş arasındaki ilişki incelendiğinde yaşın artmasıyla bireylerin öznel iyilik halinin azaldığı, Campbell' in yapmış olduğu araştırmada ise yaşla genel iyi olma durumundaki korelasyonun pozitif yönde olduğu ancak çok mutlu olmanın azaldığı belirtilmiştir (Robinson, 1973).

Bundan farklı olarak bazı sosyal bilimciler yaş ile yaşam doyumunun bağlı olmadığını söylemiştir. Özellikle bunların içinde Diener (1984), yaşam doyumu ve yaş arasındaki bağ için çok yaşlı ve çok gençlerde farklı olmadığını, farklılığın 45 yaş civarında olan bireylerde meydana geldiğini, bu yaş grubunun diğer iki yaş grubuna göre daha doyumsuz olduğunu söylemiştir.

1.4.1.2. Yaşam Doyumu ve Cinsiyet

Yaşam doyumu ve cinsiyet arasındaki ilişki ele alındığında tek bir sonuç olmamakla birlikte farklı görüşler de mümkündür. Örneğin; Diener 'in yaşam doyumu ve cinsiyet hakkında yaptığı bir araştırmada sadece cinsiyetin yaşam doyumunu etkilemediği, demografik faktörlerde ele alındığında anlamlı olduğunu vurgulanmıştır (Diener ve Ark., 1985:71-75). Yapılan bazı diğer çalışmalarda da (Yıldız Kırılmaz; Çelen; Sarp, 2003; Dolunay, 2002; Çokluk, 1999) cinsiyet değişkeninin tükenmişlik düzeylerine istatistiksel olarak bir etkisi olmadığı bulunmuştur.

Haavio (1971:585), boşanmış veya yalnız kadınlar üzerinde yaptığı bir araştırmada, boşanmış veya yalnız erkeklere göre öznel iyilik halinin yüksek olduğunu, ayrıca işveren pozisyonunda olan kadınların aynı konumda olan erkeklere göre yaşam doyumlarının daha yüksek olduğunu vurgulamıştır.

Genç yetişkinler üzerinde yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeyinin cinsiyete göre ortalamalarına bakıldığında; kadınların erkeklere nazaran daha yüksek mutluluk düzeyine sahip oldukları görülmüştür (Nedim Bal & Gülcan, 2014). Bir başka çalışmada ise Mechanic (1989), boşanmanın ve aile içi anlaşmazlıkların, ergenlerin psikolojine etkisini incelediği çalışmasında yaşam doyumunun cinsiyete göre bir farklılık göstermediğini belirtmiştir (Akt: Köker, 1991).

1.4.1.3.Yaşam Doyumu ve İş Hayatı

Literatürde yaşam doyumu ve iş hayatı hakkında çok fazla araştırma mevcuttur. Yaşam doyumu ile iş hayatından elde edilen doyum arasındaki bağ oldukça önemlidir. Schımit (1985:155-167), yapmış olduğu bir çalışmada yaşam doyumu ve iş doyumunun arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir.

Ünal ve Arkadaşları (2001)'nın 'Hekimlerde İş Doyumu Düzeyleri ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin İlişkisi' ile ilgili yapmış oldukları çalışmada, iş doyumunun yaşam doyumu üzerinde en önemli etken olduğunu, yeterlilik duygusu ve yaş arttıkça iş doyumunun yükseldiğini vurgulamışlardır.

Ergenlerin anne-babalarıyla yapılan bir çalışmada, yaşam doyumu-anne babalık inançları ve sosyal destek arasındaki ilişki hakkında çalışma yapılmış olup ana-babalık tutumu olumlu olan ve uygun sosyal desteği gören gençlerin öznel iyilik hallerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Köker, 1991).

Yapılan başka bir çalışmada Yılmaz ve Altınok (2009), hizmet yılı değişkenine göre okul yöneticilerinin yaşam doyumları anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Yine öğrenim düzeyi değişkenine göre, okul yöneticilerinin yaşam doyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiyorken, gelir düzeyi değişkenine göre okul yöneticilerinin yaşam doyumlarında anlamlı bir farklılık bulmuştur.

1.4.2. Algılanan Sosyal Destek

Algılanan sosyal destek, kişinin başka insanların hareketleri ve hali karşısında duyduğu sevgi durumunun bireysel değerlendirmesidir (Oktan, 2005:183-192). Sosyal destek, kişinin aile ve arkadaşları ile ilişkilerinde sorunlar ile baş edebilmesi, çevresine uyum sağlaması ve psikolojik sağlığını sürdürülebilmesinde birey için vazgeçilmez temel bir ihtiyaç özelliği taşımaktadır. Kişiler, sosyal hayatları içinde birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar ve yine bu birçok problemin çözümünde sosyal destek düzeyinin artması veya sosyal destek kaynaklarının güçlenmesinin kişiler açısından önemi büyüktür (Köse, 2009:14-20).

Sosyal destek alanyazınında kullanılan en sık sınıflama Weis (1973)' in görüşleridir. Weis (1973)'e göre farklı şekillerdeki ilişkiler insanların farklı kişiler arası ihtiyaçları gidermekte ya da değişik sosyal destek çeşitlerini sunmaktadır. Örneğin; bağlanma duygusu bir eş ya da romantik bir ilişkideki kişiden; sosyal bütünleşme duygusu ise arkadaş çevresinden gelmektedir. Çok boyutlu algılanmış sosyal destek kuramsal açıdan kaynağını arkadaş, aile ve birey için anlamlı diğer kişilerden (akraba, komşu vb.) almaktadır.

Kohut (1984)'un yaklaşımına göre kişinin hayatı boyunca değerinin fark edilmeye, beğenilmeye, kendinden daha güçlü algıladığı bireylerle özdeşleşmeye, endişelendiği ya da korktuğu anlarda teselli edilmeye ve kendisi gibi algıladığı kişilerle duygusal ve düşünsel paylaşımlarda bulunmaya ihtiyacı vardır.

1.4.2.1. Algılanan Sosyal Destek ve Ebeveynler

Algılanan sosyal destek, kişileri ruhsal ve aynı zamanda biyolojik açıdan koruyan etmenlerdendir (Şahin, 2019:8). Aile üyeleri açısından bakarsak algılanan sosyal desteğin cinsiyet, medeni hali ve çocuk sahibi olup olmama durumu ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Yapılan bir araştırmada; kadınlarda algılanan sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu ve eğitim düzeyi ile olumlu ilişkisi olduğu (Altıparmak, 2009:163) söylenmiş ancak erkeklerde daha yüksek olduğunu bulgulayan çalışmalar da mevcuttur (Yuvakgil, 2017:63).

House sosyal destek sistemlerinin (aile,arkadaş ...) kişilere üç şekilde yardım ettiğini düşünmektedir. Bunlar ; (a) bireyin yaşam durumlarını olumsuz etkileyen bazı faktörleri seçerek veya etkisini azaltarak, (b) olumsuz yaşam durumları karşısında kişinin dayanma gücünü artırarak ve böylece sağlık halinin iyileşmesine katkıda bulunarak, (c) çevresel stres faktörlerinin etkilerine karşı kısmen veya tümüyle tampon olup kişilere yardım eder (Yıldırım, 1997:82).

Yine House'(1981) a göre sosyal destek araçsal, bilgisel, değerlendirici ve duygusal olarak 4'e ayrılır. *Araçsal destek*, bireyin arkadaşları ve ailesi tarafından gereksinimlerinin karşılanmasını, kişiye maddi desteğin sağlanmasını, zaman ayrılmasını ve yaşadığı ortamın uygun koşullarının sağlanmasını; *bilgi desteği* bireyin karşılaştığı sorunları çözebilmesi için tavsiyeler verilmesini, danışmanlık yapılmasını; *değerlendirici destek* bireyin kendisini gerçekçi şekilde anlayabilmesi için yapıcı geri dönüşte bulunulmasını, onaylanma ihtiyacının giderilmesini; *duygusal destek* ise birey ile ilgilenilmesi, umut ve güven verilmesini, saygı ve sevgi gösterilmesini içerir (Şahin, 2019:9).

Sosyal destek yalnızlığı yordayan bir etken olmaktadır. Bu konuda çalışma yapan Bullock (1993)' a göre sevecen ve sıcak ailelere sahip, ailesince desteklenen çocuklarda yalnızlık düzeyinin düşük olduğunu belirtmiş olup bu bilgiye dayanarak ebeveyn çocuk ilişkisindeki bağın yalnızlık duygusu üzerinde etkili olduğu görülmüş, genel olarak ele alındığında algılanan destek düzeyi arttıkça yalnızlık düzeyi azalacak ve eğitim gören çocukların yalnızlıkla ilgili ortaya çıkabilecek akademik ve psikolojik problemlerinin en az düzeye indirilebileceği düşünülmüştür (Bullock, 1993:1-108).

Yapılan bir çalışmada; ebeveynlik ve ekonomik konu hakkında algılanan güç/kontrolün ve algılanan sosyal desteğin yüksekliği, boşanma sonrasında duygusal- sosyal uyumun yüksekliğini ve ruhsal sıkıntı düzeyinin düşüklüğünü yordamış ayrıca demografik faktörlerden olan yaş ve eğitim düzeyinin yüksekliği, boşanma adımını ilk atan olma, psikolojik destek almıyor olma, Türk anne-babaların boşanmaya daha fazla duygusal-sosyal uyum sağlamalarını ve boşanmayla beraber psikolojik olarak sıkıntılarının azaldığını yordayıcı değişkenler olarak bulunmuştur. Ayrıca evli olma süresi, cinsiyet, çocuk sayısı, boşanmadan sonra geçen süre, davayı kimin açtığı ile ilgili değişkenlerle de duygusal/ sosyal uyum ve psikolojik sorunların düzeyleri arasında ilişki bulunmuştur (Yılmaz, 2002:5).

Sosyal desteğin işlevi yaşamımızı, sosyal çevremiz sayesinde hayatın farklı dönemlerinde edindiğimiz bilgiler ve arkadaşlıklar sayesinde kolaylaştırmasıyla ilgilidir. Kişinin bebeklik döneminde annesi, okul döneminde ailesi, yaşlılık çaığında yapılan sosyal

destek işlevselliğini korursa kişiler hayata daha az stresle devam edebilir, bu durum stresi azaltır (Bardakcı, 2019:38).

1.5. Sosyal Ekonomik Destek (SED) Hizmeti

Resmi Gazete’de 29284 sayılı ve 3 Mart 2015 tarihinde Sosyal Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik yayınlanmış olup bu Yönetmelik, 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı *Sosyal Hizmetler Kanununun 26 ncı maddesine ve 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (g) bentleri ile 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine* dayanılarak hazırlanmıştır (Sosyal Ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, 2015).

Sosyal Ekonomik Destek (SED) hizmetinin amacı, yoksulluk içinde olup temel gereksinimlerini karşılayamayan ve yaşam standartlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken ailelerin kendi kendine yeterli hale gelinceye kadar çocuklarının bakımı ve desteklenmesi amacıyla geçici bir süreliğine verilen ekonomik ve psiko- sosyal destek sistemidir (ÇHGM, 2015).

Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetinden yararlanabilmek için koşullar;
1- Haklarında bakım tedbiri kararı verilerek sosyal hizmet kuruluşlarında bakılan ve desteklendikleri takdirde ailesi veya yakınları yanına verilebilecek çocuklar,

2- Ekonomik yoksunluk nedeniyle, desteklenmedikleri takdirde korunmaya muhtaç duruma düşecek olanlardan haklarında bakım tedbiri kararı alınmaksızın sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlandırılarak ailesi veya yakınları tarafından bakılabilecek çocuklar,

3- Bakım tedbir kararlı iken yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle, sosyal hizmet kuruluşlarından veya koruyucu aile yanından ayrılanlardan iş ve meslek edinme kursuna veya eğitimlerine devam eden veya bir iş ve meslek sahibi olamayıp desteklenmedikleri takdirde muhtaç duruma düşecek olan gençler,

4- Olağanüstü bir felaket, tabii afet, hastalık veya kaza geçirerek belirli bir süre kendisinin ve geçindirmekle yükümlü bulunduğu aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olanlar ile hayati tehlike arz eden ve ameliyat gerektiren durumlarla karşılaşan veya vefat eden kişilerin çocukları (Sosyal Ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, 2015), sosyal ve ekonomik destek hizmeti hakkında yönetmelik kapsamında değerlendirilmekte ve inceleme sonucu uygun görülenler desteklenmektedir.

Yapılan ekonomik destekler süreli ve geçici olmak üzere nakdi olarak iki şekildedir. Geçici ekonomik destek yılda en fazla 2 defa yapılmakta olup süreli ekonomik destek ise onayda belirtilen süre boyunca her ay yapılmaktadır (ÇHGM, 2015). Verilen desteğin miktarı ise yönetmelikte belirlenen memur maaş katsayısına göre hesaplanmaktadır ve çocukların eğitim seviyelerine göre miktarlar değişiklik göstermektedir.

Ailenin ilk görüşme sırasında verdiği bilgiler ile kontroller sırasındaki durumun değişmesi, dosya başlangıcında belirtilen ikamet adresini değiştirmesi ve bilgi vermemesi, sosyal ekonomik düzeyinin iyileşmesi veya çocukların okula devam etmemesi durumlarında yapılan destekte kesinti yaşanır.

Verilen destek hizmeti esnasında ailelerin durumları takip edilirken çocukları ile yaşadıkları herhangi bir sorun da psikolojik destek verilerek, sorunlarına çözüm bulunmaya çalışılmaktadır. Çünkü SED yardımının amacı sadece maddi destek vermekle sınırlandırılmamakta aynı zamanda çocukların korunmaya muhtaç hale gelmesini engellemeye yöneliktir.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun (1983) 3.maddesi (b) bendi gereğince "Korunmaya ihtiyacı olan Çocuk"; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

- Ana veya babasız, ana ve babasız,
- Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
- Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen,
- Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuğu ifade etmektedir.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun (2005) 3.maddesi (a) bendine göre ise "Korunmaya ihtiyacı olan Çocuk"; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk şeklinde ifade edilmektedir.

1.6. Konu İle İlgili Yapılan Ulusal ve Uluslararası Araştırmalar

Yapılan yazın taramasında ekonomik yoksulluğun aile bütünlüğüne etkisine dair bir çalışmaya rastlanılmamış, özellikle aile bütünlüğü duygusu hakkında ülkemizde birkaç çalışma dışında bir araştırma yapılmamıştır. Ancak konu ile ilgili kavramlar (yoksulluk, aile ...) ve değişkenlerle (yaşam doyumu, algılanan sosyal destek ...) ilgili pek çok araştırma yapılmıştır.

Yaşa (2019)'nın aile bütünlüğünün korunmasında aile arabuluculuğunun gerekliliğini araştırmış olduğu çalışmasında boşanma deneyimini yaşayan bireylerle yapılan görüşmelerde elde edilen veriler doğrultusunda, boşanmalarındaki nedenler: fikir uyuşmazlığı, iletişimsizlik, sorumlulukları üstlenmeme, aldatma, beklentilerin karşılanmaması, ekonomik nedenler ve fiziksel şiddetten kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Aksan (2009)'ın yoksulluk ve yoksulluk kültürünün görünüm biçimleri adlı çalışmasında sosyal yardım alan 1080 hane ile görüştüğü, görüşmeler sonucunda; ailelerin gelirinin 500-750 TL arasında olduğu, en az 4 kişinin yaşadığı hane de 1 kişinin çalıştığı, bu ailelerin ekonomik yoksulluğu şiddetli yaşadığı, katılımcıların genellikle ilköğretim mezunu olduğu, çocuklarının ise okullaşma oranının yüksek olduğu, araştırmadaki kadınların genellikle ev hanımı olduğu, sosyal güvencesi olmayanların oranının yüksek olduğu, güvencesi olanların ise yeşil kartlı olduğu, görüşülen kişilerin yardım aldıklarını gizlediği, görüşmecilerin çoğunun kirada yaşadığı ve borç içinde olduğu, geleceğe yönelik beklentilerinin olmadığı, toplumdan dışlanmış hissettikleri, dindarlık düzeylerinin ise yüksek olduğu, büyük çoğunluğunun şartlar ne olursa olsun yaşamından memnun olduğu, içinde bulundukları yoksulluk durumunun kaderin getirdiği bir durum olarak gördükleri, yoksulluktan kurtulmayı şansa bağladıkları ve devletin yoksullara yardım etmesi gerektiği düşüncesine sahip oldukları yapılan araştırmada ortaya konulmuştur.

Bilgiç (2020)'in dünyada ve Türkiye'de yoksulluk: Türkiye'de yoksullukla mücadelede sosyal yardımların ve sivil toplum kuruluşlarının etkileri üzerine yapmış olduğu araştırmasında sosyal yardımların yoksulluğu azaltmadaki rolünün büyük olduğu tespit edilmiştir. Yine bu araştırma kapsamında devlet tarafından yapılan sosyal yardımların olumlu yanlarının olduğu gibi olumsuz yanlarının olduğu, yoksul bireylerin muhtaçlıklarının giderilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması sosyal yardımların olumlu yanı olduğu fakat sosyal yardımların bireylerde alışkanlık oluşturmaması ile birlikte bireyi çalışmaya teşvik etmemesi açısından zararlı olduğu düşünülmüştür. Çünkü devletten sürekli yardım alarak hayatını sürdüren kişiler bir süre sonra çalışmaktan ve iş bulmaktan vazgeçer ve sosyal yardımlara bağımlı bir hayat yaşar. Aynı zamanda STK'ların da devletin yardım konusunda yükünü azalttığını ve yoksullukla mücadelede önemli bir yerinin olduğunu vurgulamıştır.

Yayla (2018) Sakarya İli örneklem olarak ele almış ve Türkiye'de yoksulluk ve yoksulluk kültürü adlı araştırması sonucunda; yoksulluk sınırı içerisinde cinsiyete göre daha çok kadınların olduğu, okur- yazar olmayan kesimin fazla olduğu ve bu kesimin yoksulluğu kültür olarak benimsediği, bireylerin genellikle 6 yıl ve üstü çalışmadığı bu duruma eğitim düzeyinin, mesleki yetkinliğin neden olduğunun düşünüldüğü, aldıkları yardımlardan memnun oldukları ve yoksulluğa kadenci bakış açısı ile bakıyor oldukları, maddi yoksullukları nedeniyle toplumdan dışlandıklarını düşündükleri ancak bu durumdan kurtulmak için eyleme geçemedikleri sonucuna varmıştır.

Bayçöl (2019)' ün aile yoksulluğunun çocuğa yansımalarına ilişkin yaptığı araştırmasında Sultanbeyli Sosyal Yardımlaşma Vakfından destek alan 404 anne ile görüşme yapmış ve araştırmasında; ailelerin genelinin işsizlik sıkıntısı içerisinde olduğu, kirada oturduğu ve gelirinin yarısından fazlasını kiraya verdiği, sağlıksız ve sobalı evlerde yaşadıkları, en temel hakları olan sağlık hizmetine bile ulaşmada sorun yaşadıkları, eşi vefat eden ya da eşinde ayrı yaşayanların yoksulluğu daha derin yaşadığı, aile bütünlüğü sarsılmış olan ailelerde annelerin çocuklarına karşı tutumlarında yoksulluğun önemli bir etken olduğu, çocukların okul başarısını ebeveynlerin olumsuz tutumları sonucunda etkilendiği, çocuklarının eğitime önem verdikleri ancak eğitim malzemesi almakta maddi olarak zorlandıkları, çalışan çocukların ise okul başarısının daha düşük olduğu ve buna bağlı olarak mutlu bir çocukluk geçirme ihtimalinin düşük olduğu, evli olan bireylerin ise eşlerinin genellikle inşaat işçisi olduğu ve ailenin kış aylarında geçim sıkıntısına girdiği, görüşme esnasında annelerin yaşanan durumdan kendilerini mesul tuttuklarını ancak çaresizlik içinde ne yapacaklarını bilemedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Erdoğan (2018)' in evli çiftlerde evlilik uyumu, cinsel doyum ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesine dair yaptığı çalışmasına İstanbul ilinde yaşayan 99 kadın-133 erkek toplumda 232 evli çift katılmıştır. Yaptığı araştırmaya göre; yaşam doyumunun evli bireylerin medeni hali, evliliğin süresi, evliliği yapma şekli ve yaş ile yordayıcı olmadığı ancak cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim seviyesi, çalışma hali, evlilik türü ve çocuklarının olmasına göre farklılaştığı görülmüştür.

Hisdoğan (2018)' nun otizm spektrumlu çocuğa sahip ebeveynlerin algıladıkları sosyal desteği ile ilgili araştırmasında ebeveynlerin özel birinden ve ailelerinden aldıkları sosyal destek ile ölçek puanlarının arttığı, yine depresyon düzeylerinin aldıkları sosyal desteğin artmasına bağlı olarak düştüğü görülmüştür.

Kişilik özelliklerinin etkisi göz önüne alınarak yaşam doyumu hakkında çalışma yapan Ryan ve Deci (2001), yaşam doyumu bakımından haz sahibi olan kişilerin yaşadıkları olaylar karşısında iyimser oldukları ve tekrar yaşam doyumunu sağlamak için çabaladıklarını, bu kişilerin yaşamdan doyum almak için iyimser kişilik özelliği gösterdiklerini söylemişlerdir.

Ülker Tümlü G. ve Reçepoğlu E. (2013) tarafından üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkisi hakkında yapılan araştırmaya 94 öğretim üyesi katılmış, bulgulara göre psikolojik dayanıklılık ile yaşam doyumu arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca medeni hal, yaş, cinsiyet, unvan ve hizmet senesine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Özer (2001)' in huzurevinde ve aile ortamında yaşayan yaşlıların öz bakım ve yaşam doyumları hakkında yaptığı çalışmaya 3 huzurevinden 240 yaşlı katılmış olup elde edilen bulgulara göre yaşam doyumu düzeylerinin aile ortamında yaşayanların huzurevinde kalanlardan ve aile ortamında yaşayan erkeklerin kadınlardan yüksek olduğu; ayrıca aile ortamında yaşayan erkeklerin yaşam doyumunun huzurevinde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmada medeni hali, eğitim seviyesi, boş zamanları değerlendirme, iş ve sağlık durumları ile yaşam doyumu arasında da ilişki olduğu bulunmuştur.

Lazzari (2000)' nin erken ve geç ergenlikte kişisel yaşam doyumu, psikolojik iyi olma hâli ve duygusal zekâ düzeyi arasındaki ilişki incelemek için yaptığı çalışmaya 155 öğrenci

katılmış olup ahlaki gelişim ve kimlik çözülmesinde kişisel doyuma öncelik verilerek, ruhsal iyi olma hâli ve yaşam doyumunu, kişisel doyumun duygusal zekâdan daha iyi yordayabileceği tahmin edilmektedir (Lazzari, 2000).

Yapılan başka bir araştırmada ise eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin isteklerini karşılama, daha fazla maddi özelemlerinin olması ve aile yaşamlarında mutlu olma becerilerinin daha yüksek olması nedeniyle daha fazla mutlu olduklarını ifade edilmektedir (Plagnol & Easterline, 2008:14).

Amerika Birleşik Devletleri'nde Ulusal Kamuoyu Araştırması kapsamında 35 milyon kişiye bir anket uygulanmış olup anket sonuçlarına göre; evli kişilerin %40, bekâr; dul, boşanmış, ya da ayrılmış kişilerin ise sadece %24'ünün mutlu olduğu görülmüştür. Yaş, gelir düzeyi ve cinsiyet farkı olmadan evlilerin daha fazla mutlu olduğu fakat mutlu kişilerin daha kolay evlenmeyi tercih ettiği ve mutsuz olan kişilerin diğerlerine göre yalnız olduğu düşünüldüğünde, mutluluk ve evlilik ilişkisinde doğrudan ya da doğrusal bir korelasyon olduğu konusunda düşünce birliği bulunmamaktadır (Seligman, 2007).

Moller (1996) ise gelecekteki ve şuan ki yaşam doyumunu ölçmek için 338 Güney Afrikalı üniversite öğrencisiyle yaptığı bir çalışmada gelir seviyesi ile yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur.

BÖLÜM II

METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

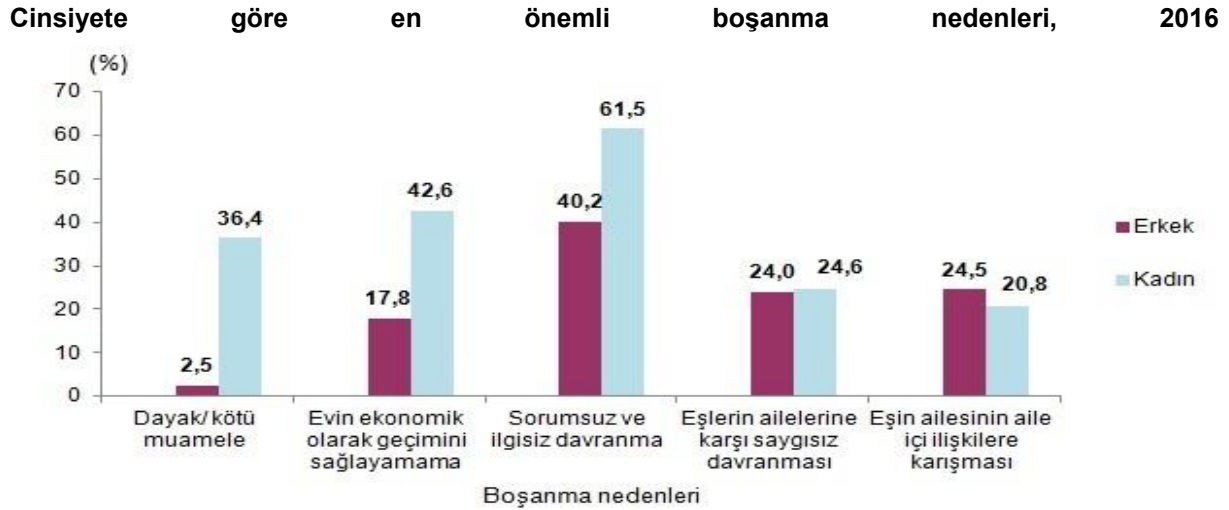
Yoksulluk çoğu ailede görülen ya da görülme olasılığı olan bir durumdur. Bazı aileler bu yoksulluktaki sürecini kolayca atlatabilirken bazı aileler kolayca atlattığı için farklı sonuçlar doğmuştur. Bu farklılıkların başında aile içi iletişim eksikliğine bağlı olarak şiddet, boşanma, yalnızlık, yaşamdan zevk alamama gibi durumlar görülmektedir.

Ülkemizde ekonomik olarak yoksullukla mücadele edebilmek, kriz anında aileye yardımcı olabilmek adına Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, “ yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatını sürdürmekte güçlük çeken çocuk ve gençlerin bakımı konusunda ailelerin desteklenmesi amacıyla verilecek sosyal ve ekonomik destek hizmetine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesi” hazırlanmıştır (ASPB, 2016). 2015’ten günümüze kadar SED hizmet modelinin yeterliliği, verilmesindeki belirsizlikler ya da eksiklikler tartışma konusu olmuştur.

Bu çalışmada SED hizmet modelinden faydalanan ebeveynlerin ekonomik yoksulluk yaşadıklarında nasıl ve hangi düzeyde etkilendikleri, yaşam doyumları, algıladıkları sosyal destek, aile bütünlüğü duygusuna bakış açıları gerekli ölçekler ile tespit edilmesi amaçlanmıştır.

TÜİK, 2016 verilerine göre ülkemizde boşanma oranlarının nedenlerine bakacak olursak; boşanma nedenleri cinsiyete göre incelendiğinde en önemli boşanma nedeni her iki cinsiyette de sorumsuz ve ilgisiz davranma oldu. Bu oran, kadınlar için %61,5, erkekler için ise %40,2 oldu. Kadınlar için ilgisiz ve sorumsuz davranmadan sonra en önemli boşanma nedenleri %42,6 ile evin ekonomik anlamda geçimini sağlayamama, %36,4 ile kötü / dayak gibi davranış sergileme oldu. Erkekler için ilgisiz ve sorumsuz davranmadan sonra en önemli boşanma nedenleri ise %24,5 ile eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması ve %24 ile eşlerin ailelerine karşı saygısız davranması oldu (TÜİK, 2016). Bu nedenler tabloda ayrı ayrı ele alınsa da aslında hepsi birbiri ile ilişkilidir yani dayak veya kötü muamelenin, ilgisiz ve sorumsuz olmanın ekonomik yoksullukla döngüsel bir ilgisi vardır.

Boşanma ruhsal- sosyal ve ekonomik sıkıntıları ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlar sadece tek tarafta değil, her iki tarafta da görünmektedir. Kadınların çokca mahrumiyet çektikleri ve erkeklere göre daha çok örselendikleri yapılan araştırmalar tarafından tespit edilmiştir. Karşılaşılan sorunların iş hayatı, yaş, yaşanılan bölge, eğitim düzeyi ve sosyal sistem düzeylerine göre değişiklik gösterdiği ortaya konulmuştur (Çelik, 2006:14).

Tablo 2 : Türkiye’de Boşanma Nedenleri (TÜİK,2016)

Tablodan da görüldüğü üzere ekonomik sıkıntı ailenin bütünlüğünü bozan önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Refah seviyesinin arttırılması için gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde uygulanan politikalara rağmen kesin çözümler bulunamamış, hala yoksullukla mücadele programları yapılmakta fakat yetersiz kalmaktadır.

Araştırmamız temelde ekonomik yoksulluk sonucu bireylerde rastlanan boşanma, aile bütünlüğü duygusunu hissetmeme, yaşamdan zevk alamama gibi durumlarının ne düzeyde olduğu, bunun nasıl düzeltilebileceği, ne şekilde müdahale edilebileceği, yakın çevreleri ile ilişkilerinin ne düzeyde olduğu, bir bütünlüğe sahip olup olmadıklarının betimlenmesi ayrıca ekonomik yoksulluk içerisindeki bireylerin deneyimlerinin, duygularının, sorunlar ile baş etme stratejilerinin ortaya konması buna bağlı olarak hizmet sunulması ve literatüre katkı sağlaması açısından önemlidir.

2.2. Araştırmanın Problemi

Algılanan sosyal destek, yaşam doyumu, boşanma, cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey olarak belirlenen psiko-sosyal değişkenler aile bütünlüğü duygusunu etkilemekte midir ve aile bütünlüğü duygusu, sosyo-ekonomik düzey ve algılanan sosyal desteğe göre farklılaşmakta mıdır?

2.3.Alt Problemler

- 1- Parçalanmış aileler aile bütünlüğü duygusunu ne kadar hissetmektedir?
- 2- Büyükanne ve büyükbabaların torunlarına bakımları esnasında sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyi aileyi nasıl etkilemektedir?
- 3- Cinsiyete göre ebeveynlerin yaşam doyumlarına puanları aileyi nasıl etkilemektedir?
- 4- Bireyler sosyal açıdan dışlandıklarını ne kadar hissetmektedirler?
- 5- Ekonomik açıdan yeterli desteklendiğini hissetmekte mi?

2.4. Varsayımlar

- 1- Katılımcıların veri toplama araçlarına samimi cevaplar verdiği kabul edilmiştir.

- 2- Verilerin toplanacağı örneklemin evreni yansıttığı ve evren hakkında kanılara varmamızı sağladığı varsayılmaktadır.
- 3- Araştırmada kullanılacak olan nicel araştırma yöntemin sayısal verilere dayanmasından dolayı genellenebilirliği ve geçerliliği yüksek olduğu varsayılmaktadır.
- 4- Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin, Aile Bütünlüğü Duygusu Ölçeğinin ve Yaşam Doyumu Ölçeğinin güvenilir ve geçerli olduğu varsayılmaktadır.

2.5. Sınırlılıklar

Araştırma örneklemini oluşturan 2018-2019 yıllarında Bartın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden Sosyal Ekonomik Destek alan 252 aile ile sınırlıdır.

2.6. Tanımlar

Aile Bütünlüğü: Bu kavramı açıklarken hem aileyi hem de bütünlük kavramını ayrı olarak ele alabiliriz. Baktığımızda aile en basit tanımı ile anne-baba ve çocuktan oluşan sosyal bir yapıdır.

Bütünlük (tutarlılık) kavramı ise ilk kez Antonovsky tarafından 1987’de ortaya atılmıştır. Antonovsky bütünlüğün ana kaynağının çocukluktan başlayıp ergenlik dönemi ile devam ettiğini fakat ergenlikten sonra büyük değişiklikler göstermediğini ifade etmiştir. Bütünlük kendi içerisinde üç ana unsuru barındırmakta olup bunlar; *bir kişinin dünyayı anlaşılabilir, yönetilebilir ve anlamlı olarak görmesine ilişkin teorik bir yapıyı* ifade etmektedir.

Anlaşılabilirlik bütünlüğün bilişsel ögesi olup bireyin dışsal ve içsel uyaranları anlaşılabilir ya da tahmin edilebilir bir düzen içinde algılamasını sağlarken; yönetilebilir olma ise kişinin stres anlarında hangi kaynakları seçerek strese karşı koyacağını bilmesini sağlar. Bütünlüğün motive edilmesi için anlamlılık bir kaynak olup kişinin neye karşı koyup koymayacağına ve buna ne derece önem verdiği ile ilgilidir. Antonovsky’ye göre bu tutumun parçalarının her bireyde değişiklik göstermesi söz konusudur (Antonovsky, 1987).

Bütünlük duygusu güçlü ailelerin, karşılaşacakları stres anlarını daha kolay bir şekilde yönetebileceklerini, kaynaklarını daha etkili kullanabileceklerini ve hatta bu stres anlarının ailenin bütünlük duygusuna katkıda bulunduğunu ve bu nedenle aileyi daha güçlü kılacağını, aile bütünlüğü hissi güçlü ailelerin, aile bütünlüğü hissi düşük olan ailelere göre yaşam kalitelerinin yüksek olduğunu rapor etmektedir (Anderson, 1998; Antonovsky, & Sourani, 1988; Wickens & Greeff, 2005; Akt: Çeçen, 2007:1202-1204).

Yaşam Doyumu: Öznel iyi oluş veya psikolojik iyi oluşun bilişsel yönüdür. İnsanın mutluluğu tanımlanmasında kullanılan bu kavram kişinin hayatından ne kadar zevk aldığı, beklentileri, iyi bir yaşamın ne olduğu, yaşadığı olaylar karşısında hayattan memnun olup olmadığı ile ilgilidir. Yani bir bireyin ne istediği ile sahip olduklarının karşılaştırılması sonucunda hissedilen duygudur (Tuzgöl Dost, 2007;133).

Genel olarak bireyin iş dışı veya boş zamanlarda hayata karşı sergilediği duygusal tepkidir (Ülker Tümlü & Receptoğlu, 2013;207).

Sosyal Destek: Bireyin çevresinden gördüğü doğru ve empatik tepki, ilgi, sevgi, güven, saygı, takdir görme, bilgi edinme ve maddi yardım gibi kişisel, sosyal, psikolojik ve ekonomik nitelikli her türlü yardım şeklinde tanımlanmaktadır. Sosyal destek sistemi bireyin nasıl bir çevrede yaşadığını, ailesini, arkadaşlarını, öğretmenlerini, bireyin hayatında önemli olan diğer kişileri (nişanlı,..) ve akrabaları ile ilişkilerinin niteliğini ve bu kişilerden ne derece destek aldığını içeren geniş bir kavramdır (Oktan, 2005:185). Bireyin sosyal destek kaynaklarını yaşamında önemli bir yere sahip olan anne, baba, eş, sevgili, aile, arkadaşlar, öğretmenler, komşular, uzmanlar akrabalar gibi kişiler oluşturmaktadır.

Sosyal Desteği kuramsal olarak ilk ele alan Kurt Lewin'e göre davranış psikolojik çevrede olan değişmedir. Bireyin sosyal destek sistemi, onun psikolojik çevresinde yer almaktadır. Kişinin olumsuz davranışlarını ortadan kaldırmak, yeni davranış örüntüleri kazanmasını sağlamak, kişinin ortamı olan arkadaş - aile gibi psikolojik çevresinde farklılıklar yapmasına yardımcı olmakla mümkün olabilir (Terzi, 2016:3).

Yoksulluk: Genel mana da baktığımızda yoksulluk; bireylerin temel ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayamamaları, asgari yaşam standartlarının altında olmaları, yeterli varlığa sahip olamama ve gelirden mahrum olma şeklinde tanımlanabilir (Ak, 2016:296-295). Gordon Marshall' a göre yoksulluk ikiye ayrılır: Mutlak ve göreceli yoksulluk. (Marshall, 1999:825).

Mutlak yoksulluk, en kolay tanımıyla bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde gelirin olmayışı, *göreceli yoksulluk* ise beslenme, yaşam zevkleri, yaşam standartları, sosyal hizmetler ile toplumda yaygın ya da alışkın olunan etkinliklerden mahrum olma şeklinde tanımlanabilir (Sarıkoca & Daşlı, 2016:1299-1300). Birçok çalışmada yoksulluk barınma, istihdam, sağlık hizmetleri, eğitim ve sosyal hayatın gereklerinden faydalanamama anlamlarında yorumlanmıştır (Fortuijn – Ostendorf, 2004: 239).

2.7. Kısaltmalar

Türkiye İstatistik Kurumu – TÜİK

Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği- ABDÖ

Yaşam Doyumu Ölçeği- YDÖ

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği - ÇBASDÖ

Sosyal Ekonomik Destek – SED

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü - ÇHGM

Aile,Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- AÇSB

Standart Sapma -S.

Ortalama - Ort. (M)

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı - UNDP

2.8. Araştırmanın Modeli

Ekonomik yoksulluğun aile bütünlüğüne etkisini incelemeyi amaçlayan bu araştırma betimsel yöntemli ilişkisel tarama modelli bir yordama çalışması niteliğindedir. Tarama modeli geçmişte ve halen var olan durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. İlişkisel taramada ise iki veya daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2013:81).

2.9. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 yılları arası Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan (AÇSHB) Sosyal Ekonomik Destek (SED) alan 218 aile oluşturmaktadır.

Araştırma için uygun örneklem ise küme örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olup oranlı küme örnekleme yapılmıştır. Küme örnekleme sayesinde araştırmacı;

- 1- Araştırmanın geniş bir fiziki alana yayılmasını önleyerek, maliyeti düşürür.
- 2- Fiziki alanın daralmasıyla denetim olanakları artar (Karasar, 2013:111).

2.10. Veri Toplama Araçları

Bu araştırma için Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilen, Çakır (1993), Eker ve Arkar (1995) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ve Diener, Emmons, Losen ve Giffin (1985) tarafından geliştirilen, Köker (1991) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Yaşam Doyumu Ölçeği"; Antonovsky ve Sourani (1988) tarafından 26 madde olarak geliştirilen ve daha sonra Sagy (1998) tarafından 12 maddelik kısa formu oluşturulan "Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği"(ABDÖ) (Çeçen,2007) ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Yapılan formlar bireylere yüz yüze görüşme yoluyla verilmiş ve veriler toplanmıştır.

2.10.1. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Ölçek Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilmiş olup ölçek 12 maddeden oluşan bireyin sosyal desteği ile ilgili kaynağın yeterliliğini ölçen " Tamamen Katılmıyorum" (1) ile " Tamamen Katılıyorum" (7) arasında değişen 7'li likert tipinde bir bireysel değerlendirme ölçeğidir. Ölçek algılanan sosyal desteğin kaynağını arkadaşlar, aile ve anlamlı diğerleri olmak üzere üç alt boyutta ölçebilmektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı alt ölçeklerde farklı örneklemelerde .79 ve .98 arasında, test tekrar test katsayısı ise 2 -3 aylık aralıklarla ölçüldüğünde .72 ve .85 arasında değişim olduğu gözlenmiştir (Çeçen, 2008:418-419).

Ölçeği ülkemizde ilk kez Çakır ve Palabıykoğlu' nun 1993 yılında normal ergenlerle yaptığı çalışmada kullanmış, daha sonra Eker ve Arkar (1995); üniversite öğrencileri ve bedensel hastalığı olan grupla yürüttükleri çalışmada kullanmışlardır. Çok Boyutlu Algılanan

Sosyal Destek Ölçeği'nin Türkçe halinin faktör yapısı, yapı geçerliği ve güvenilirliği ülkemizde uygulanması açısından, genel mana da tatmin edici bulunmuştur (Eker ve Arkar, 1995:53).

Çalışmamızda ölçeğin 3 faktörlü teorik yapısına ilişkin sürdürülen DFA sonuçlarına göre ($\chi^2/df=2.876$, CFI=977, SRMR=0,032 ve RMSEA =0,093) yapının ilgili teoriye uyumlu olduğu gözlenmiş ancak farklı bir teorik yapının varlığı sorgulanmak üzere açımlayıcı faktör analizine yine de başvurulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Sonuçlar incelendiğinde toplam varyansın % 82.68 ini açıklayan 3 faktörlü yapının yüksek ölçüde geçerli olduğu gözlenmiştir.

Maddeler	Faktörler	Açıklanan Varyans	Güvenirlilik Cronbach Alfa	Kaiser-Meyer Olkin KMO	Bartlett Testi		
Arkadaş D.Ö.K. Aile							
CBASDO12	0.847	54.712	0.968	0,895	1.994.959		
CBASDO6	0.840						
CBASDO7	0.828						
CBASDO9	0.812						
CBASDO1	0.950	22.490	0.960		0,895	66	
CBASDO2	0.891						
CBASDO5	0.878						
CBASDO10	0.818						
CBASDO8	0.841	5.477	0.958			0,895	0.00
CBASDO11	0.804						
CBASDO3	0.728						
CBASDO4	0.675						
82.68							0,907
Genel Güvenirlilik							

Tablo 3 : Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Ölçeğin her bir alt boyutu ve geneli için hesaplanan Cronbach alfa güvenirlik değerleri sırasıyla aile alt boyutu için ($\alpha=.958$), arkadaş alt boyutu için ($\alpha=.968$), diğer özel kişi boyutu için ($\alpha=.960$) ve geneli için ($\alpha=.907$) olarak bulunmuştur. Araştırmamız da bu değerler yine ilgili ölçeğe ve alt boyutlarına verilen yanıtların yüksek ölçüde güvenilir olduğunu göstermektedir.

2.10.2. Yaşam Doyum Ölçeği

Diener, Emmons, Larsen ve Giffin (1985) tarafından geliştirilen, 5 maddeden oluşan 7'li likert tipinde, yaşam doyumunu ölçen bir ölçektir. Öznel iyilik hali ölçeğinin iç tutarlık katsayıları .80 ile .89 arasında değişmekte olup ölçeği Türkçe'ye Köker (1991) tarafından çevrilmiş ve uyarlanması yapılmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları sonunda test-tekrar test güvenirliği $r=.85$, madde test korelasyonları ise .71 ve .80 arasında hesaplanmıştır.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Aysan ve Harmanlı (2003) tarafından yapılarak güvenirlik katsayısı .85 olarak bulunmuştur (Akt: Bulut, 2007:3).

Bu çalışmamızda ilk olarak ölçeğe ilişkin faktör analizlerine geçilmeden önce veri setinin analize uygunluğu Kaiser Meyer Olkin (KMO) örneklem yeterliği ile Bartlett Küresellik testi ile sınanmıştır. Elde edilen sonuçlar ışığında KMO değerinin (= .898) kabul edilen .50 eşik değerinden oldukça yüksek ve Bartlett Küresellik testinin anlamlı ($p < .01$) bulunması mevcut veri setinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir (Cerny & Kaiser, 1977:43-47).

İlk olarak sürdürülen açımlayıcı faktör analize doğrultusunda elde edilen bulgular, ölçeğin teoride ortaya atılan tek faktörlü yapıyı desteklemektedir ve tek faktörlü bu yapıyı destdelediğini göstermektedir, toplam varyansın %75.62 'sini açıklamaktadır. Öte yandan mevcut yapı bu kez DFA ile sınanmış ve en sık başvuruılan uyum indeks değeri doğrultusunda ($\chi^2/df=.76$, CFI=1, SRMR=0,013 ve RMSEA =0,000) ölçeğin tek boyutlu yapısal modele yüksek ölçüde uyumlu olduğu görülmüştür.

Uyum İndeksleri	Mükemmel Uyum Ölçütleri	Kabul Edilebilir Uyum Ölçütleri
^{1,2} χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 3$
² AGFI	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI \leq .90$
³ GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI \leq .95$
³ CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI \leq .95$
³ NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI \leq .95$
³ NNFI (TLI)	$.95 \leq NNFI (TLI) \leq 1.00$	$.90 \leq NNFI (TLI) \leq .95$
³ RFI	$.95 \leq RFI \leq 1.00$	$.90 \leq RFI \leq .95$
³ IFI	$.95 \leq IFI \leq 1.00$	$.90 \leq IFI \leq .95$
⁴ RMSEA	$.00 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$
⁴ SRMR	$.00 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$
⁵ PNFI	$.95 \leq PNFI \leq 1.00$	$.50 \leq PNFI \leq .95$
⁶ PGFI	$.95 \leq PNFI \leq 1.00$	$.50 \leq PNFI \leq .95$
⁷ AIC	Karşılaştırılan modeller arasında en küçük değere sahip olan model	
⁷ CAIC	Karşılaştırılan modeller arasında en küçük değere sahip olan model	
⁷ ECVI	Karşılaştırılan modeller arasında en küçük değere sahip olan model	

Tablo 4 :Doğrulatoryı Faktör Analizi (DFA) uyum indeks eşik değeri (İlhan&Çetin, 2014:26-42).

Son olarak tek faktörlü yapının desteklendiği gözlenen Yaşam Doyumu ölçeği için bu araştırma için güvenilirlik analizlerine geçilmiş ve elde edilen Cronbach alfa katsayısı ($\alpha=.918$) oldukça yüksek bulunmuştur. Öte yandan her bir maddenin madde toplam korelasyonları .722 ile .825 aralığında değıştiği gözlenmiştir. Korelasyonların, eşik değeri olarak kabul edilen .30 değerinden (de Vaus, 2002:128) oldukça yüksek bulunması ölçekten elde edilen puanların oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

Maddeler	Faktörler	Açıklanan Varyans	Güvenirlik Cr. Alfa	Kaiser-Meyer-Olkin KMO	Bartlett Testi
1					
YDO1	0,885	75617%	.918	0,898	753,622 10 0
YDO2	0,893				
YDO3	0,866				
YDO4	0,885				
YDO5	0,818				
Genel Güvenirlik					0,918

Tablo 5 : Yaşam Doyumu Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlilik Analizleri

2.10.3. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Kısa Formu

Ölçek temelde bütünlük duygusunu ortaya koymak üzere ilk olarak Antonovsky tarafından geliştirilmiş ve yine Antonovsky ve Sourani, 1988 tarafından aileler için uyarlaması yapılmıştır. Antonovsky ve Sourani (1988) tarafından 26 madde olarak geliştirilen ve daha sonra Sagy (1998) tarafından 12 maddelik kısa hali oluşturulan “Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği” nin (ABDÖ) Türkçe’ ye uyarlanarak geçerlik ve güvenirliğini, Çeçen (2007) Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinde okuyan 328 kız (% 58), 234 erkek (% 42) toplam 562 öğrenci üzerinde uygulamıştır. Ölçeğin Türkçe’ ye uyarlanmasından itibaren geçerliğine ilişkin sonuçları elde edebilmek amacıyla madde analizi, faktör analizi, farklı ve benzer ölçekler geçerliği, güvenirliğine ilişkin kanıtları elde etmek amacıyla ise Cronbach alfa ve test tekrar test katsayıları hesaplanmıştır.

Ölçeğin güvenirliği iki yolla saptanmıştır. Örneklem-1 (n=437) üzerinde ölçeğe ait 12 madde üzerinden elde edilen veriler üzerinden ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .80, Guttman güvenirlik katsayısı .75 ve Spearman güvenirlik katsayısı ise .75 olarak hesaplanmıştır. Her bir alt ölçek için hesaplanan iç tutarlılık katsayıları sırasıyla aile bütünlüğü duygusu anlaşılabilirlik alt boyutu için .68, yönetilebilirlik alt boyutu için .71 ve anlamlılık boyutu için .58’dir. Ayrıca üçüncü örneklem üzerinden (n=55) iki hafta ara ile ABDÖ’ nün uygulanması yoluyla elde edilen veriler üzerinden test-tekrar test güvenirliği hesaplanmış ve iki ölçek arasındaki korelasyon katsayısının .85 olduğu gözlenmiştir (Çeçen, 2007:1204-1205).

Her ne kadar ölçeğin ilk geliştirilme aşamasında Antonovsky (1987) teorik olarak 3 alt boyutun (Anlaşılabilirlik, Yönetilebilirlik, Anlamlılık) varlığını savunmuş olsa da yine Antonovsky (1993) ölçek yapısını derinlemesine ele aldığı çalışmasında bu boyutlandırmaların çalışmalara göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle ölçeği uygulamalarında kullanacak olan araştırmacılar için faktör yapısının değişken olabileceğini ve daha genel olarak tek faktörlü bir yapı ileri sürmüştür.

Çeçen (2007:1207), çalışmasında sunduğu faktör yapısının orijinal ölçek ile eş değer yani 3 boyutlu olduğunu iddia etse de, ölçme aracının tek faktörlü bir yapıya sahip olabileceği bilgisine de ayrıca yer vermiştir.

Mevcut çalışmamızda ölçeğin faktör analizi için uygun olduğu (KMO=.898 ve Bartlett Testi ($p<.01$)) tespitinden sonra Çeçen (2007), tarafından ileri sürülen yapı DFA ile test edilmiştir. Elde edilen uyum indeks değerleri ($\chi^2/df=5.04$, CFI=841, SRMR=0,075 ve RMSEA =0,136) ölçeğin Çeçen (2007), tarafından ileri sürülen 3 boyutlu yapıya uymadığını göstermektedir. Bu nedenle ölçeğin açımlayıcı faktör analizi üzerinden faktör yapısı belirlenmeye çalışılmıştır. Sürdürülen AFA sonrası toplam varyasyon %49.64 ünü açıklayan tek faktörlü bir yapı elde edilmiş olup sonuçlar Tablo-6’ da verilmiştir.

Maddeler	Faktörler	Açıklanan Varyans	Güvenirlik Cronbach Alfa	Kaiser-Meyer-Olkin KMO	Bartlett Testi
1					
ABDO1	0.617	49635%	0.904	0.898	1327.2
ABDO2	0.652				
ABDO3	0.748				
ABDO4	0.656				
ABDO5	0.814				
ABDO6	0.691				
ABDO7	0.782				
ABDO8	0.759				
ABDO9	0.762				
ABDO10	0.765				
ABDO11	0.579				
ABDO12	0.576				
Genel Güvenirlik					0,904

Tablo 6 : Aile Bütünlük Duygusu Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Son olarak ortaya konan yapı tekrar DFA yardımı ile incelenmiş ve hesaplanan uyum indeks değerleri ($\chi^2/df=2.250$, CFI=949, SRMR=0,048 ve RMSEA =0,076) ölçeğin tek faktörlü yapıya uygun olduğunu göstermiştir.

Ölçeğin ortaya konulan tek faktörlü yapısına ilişkin sürdürülen güvenilirlik analizleri neticesinde Cronbach alfa güven katsayısı ($\alpha=.904$) hesaplanmış ve her bir maddenin madde toplamı ile korelasyonları (.496, .759) arasında değiştiği gözlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda çalışmamızda ölçeğin oldukça yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

2.10.4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada ailelerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, okul türü, sınıf, algılanan akademik başarı, ailelerinin gelir ve eğitim düzeyleri ve romantik ilişki durumlarını belirlemek için, araştırmacı tarafından hazırlanan, “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

2.11. Verilerin Analizi

Çalışmamızın bu kısmında, katılımcılardan toplanan veriler için bağımsız değişkenler bazında frekans dağılımları, ölçme araçlarının güvenirlik ve geçerlik analizleri ve son olarak katılımcılardan elde edilen puanların demografik değişkenlere göre istatistiki açıdan farklılık gösterip göstermediği incelenecektir. Analizlerin tamamı SPSS v21 ile kendisine kardeş kabul edilen AMOS v24 paket programları üzerinden sürdürülmüştür. Aşağıda ölçeklerin soru maddelerine ait tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir.

	n	Ort.	St. Sp.	Medyan	Min	Maks	Çarpıklık	Basıklık
YDO1	218	3.294	1.126	3	1		6 0.469	-0.084
YDO2	218	2.977	1.22	3	1		7 0.589	0.297
YDO3	218	3.546	1.334	3	1		7 0.215	-0.77
YDO4	218	3.115	1.172	3	1		6 0.581	0.1
YDO5	218	3.252	1.146	3	1		6 0.249	-0.07
ABDO1	218	4.624	1.322	5	1		7 -0.327	-0.956
ABDO2	218	4.592	1.372	5	1		7 -0.468	-0.553
ABDO3	218	4.005	1.353	4	1		7 0.17	-0.814
ABDO4	218	4.037	1.244	4	1		7 0.074	-0.806
ABDO5	218	4	1.214	4	1		7 0.261	-0.781
ABDO6	218	3.729	1.547	3	1		7 0.06	-1298
ABDO7	218	3.661	1.399	3	1		6 0.062	-1277
ABDO8	218	4.193	1.32	4	1		7 0.016	-1083
ABDO9	218	4.83	1.165	5	1		7 -0.73	0.389
ABDO10	218	4.592	1.286	5	1		7 -0.326	-0.663
ABDO11	218	4.624	1.311	5	1		7 -0.8	0.045
ABDO12	218	2.564	1.309	2	1		7 1.365	2
CBASDO1	218	3.119	1.645	3	1		7 0.255	-1.05
CBASDO2	218	3.133	1.7	3	1		7 0.336	-1102
CBASDO3	218	4.431	1.36	5	1		7 -0.512	-0.262
CBASDO4	218	4.381	1.493	5	1		7 -0.44	-0.593
CBASDO5	218	3.183	1.699	3	1		7 0.347	-0.977
CBASDO6	218	4.495	1.558	5	1		7 -0.428	-0.785
CBASDO7	218	4.307	1.596	5	1		7 -0.317	-0.925
CBASDO8	218	4.532	1.475	5	1		7 -0.435	-0.685
CBASDO9	218	4.408	1.605	5	1		7 -0.404	-0.915
CBASDO10	218	3.266	1.794	3	1		7 0.32	-1194
CBASDO11	218	4.472	1.581	5	1		7 -0.41	-0.926
CBASDO12	218	4.518	1.663	5	1		7 -0.442	-0.89

Tablo 7: Soru Maddelerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

2.11.1. Verilerin Taranması

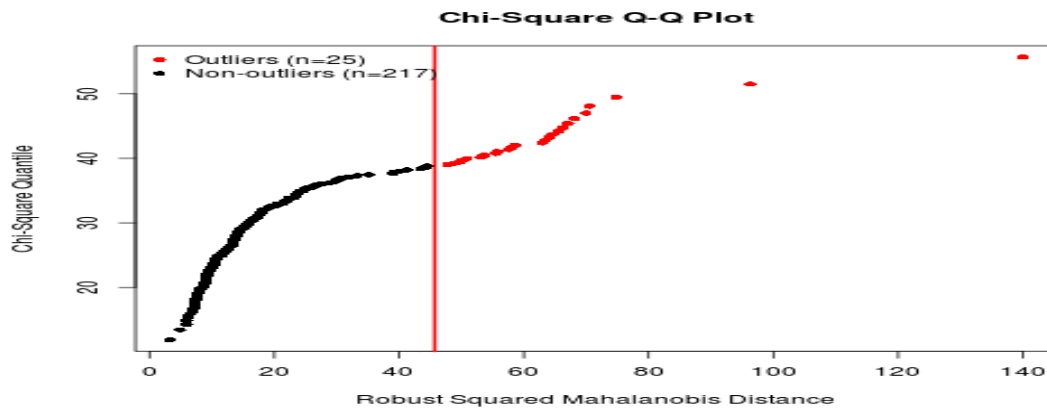
Kötü bir veri setinden istatistiksel olarak anlamlı ve genellenebilir bir sonuç elde etmek mümkün değildir. Bu nedenle istatistiksel analizlere geçilmeden önce veri seti kapsamlı bir taramaya tabi tutulmuş ve ilk olarak kayıp yahut yanlış kodlanmış verilerin varlığı araştırılmıştır. n=252 katılımcının yer aldığı bu çalışmamızda herhangi bir kayıp veriye rastlanmamıştır. Öte yandan her bir demografik değişken çifti için ikili çapraz tablolar incelenmiş ve tutarsız bilgi verdiği gözlenen (**örneğin, 18-24 yaş aralığında 3 adet torunu olduğunu ifade eden katılımcılar gibi**) 1 katılımcı analiz dışı tutulmuştur.

Son olaraksa katılımcılardan, kendilerini 1’ den 7’ ye kadar puanlamaları istenilen 3 farklı ölçme aracına verdikleri yanıtların dağılımları incelenmiştir. Özellikle “Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği” gibi içerisinde olumsuz soru ifadesi veya ters kodlamaların yer aldığı ölçme aracına aynı derecede katıldığını ifade eden (her bir soru maddesine 2 yanıtını vermek gibi) katılımcıların, özensiz yanıtları istatistiksel analiz sürecinde yanlış sonuçlar doğuracağı gerekçesiyle analize dahil edilmemiştir. Bu bilgiler ışığında yürütülen veri temizleme süreci çerçevesinde 8 adet gözlem analizden atılmak zorunda kalmış ve sonraki analizler, n=243 (=251-8) gözlem ile sürdürülmüştür.

2.11.2. Aykırı Değerlerin Saptanması

Herhangi bir veri setinde yer alan aykırı değerler, verilerin çoğunluğunun ortaya koymayı amaçladığı şablonu bozmak ve bu şablon çerçevesinde ileri sürülebilecek istatistiksel sonuçlarda yanlışlık yaratmak gibi olumsuzluklar doğurmaktadır. Bu çerçevede aykırı değerlerin saptanması, daha akılcı sonuçların ortaya konması açısından istatistiksel analizlerde oldukça önem arz etmektedir.

Çok değişkenli istatistiksel analizlerde *Mahalanobis Uzaklıkları*, aykırı değerlerin saptanması adına sıklıkla başvurulanan bir yöntemdir. Korkmaz ve ark. (2014) tarafından **R** dili altında geliştirilen ve “MVN” paketi adıyla sunulan program, araştırmacıların çok değişkenli sapkın değerler ile normallik varsayımlarını sınamalarına olanak vermektedir. **R** diline hakim olmayan okuyucular benzer analizleri, yine yukarıda adı geçen yazarlarca hazırlanıp sunulan “<http://www.biosoft.hacettepe.edu.tr/MVN-tr/>” web sitesi üzerinden yapabilirler.

Şekil 1 : Mahalanobis Uzaklıkları ve Karşılık Gelen Ki-kare Değerleri

Bu çalışmamızda Mahalanobis Uzaklık değerleri bazında 25 gözlemin aykırı olduğu saptanmış ve analiz dışı tutulmuştur (Şekil- 1).

2.11.3. Ölçeklere İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri

Bu bölümde çalışmamıza konu olan ölçme araçlarının geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Geçerlik analizleri için öncelikle her bir ölçek, ayrı ayrı ilgili ölçek geliştiricisinin ve/veya uyarlayıcısının ortaya atmış olduğu teorik yapısı üzerinden doğrulayıcı faktör analizine (DFA) tabi tutulacak olup daha sonra uyum iyilik değerleri ışığında mevcut teorik yapının desteklenip desteklenmediği incelenecektir. Yapı geçerliliği için sürdürülen faktör analizlerinde ölçeklerin faktör yapıları uygulamadan uygulamaya değiştiği gerçeği göz önünde bulundurularak DFA sonrası kabul edilebilir eşik değerlerinden düşük uyum indeksleri ile karşılaşılması durumunda, bu kez açımlayıcı faktör analizi (AFA) yardımı ile ölçme araçlarının faktör yapısı belirlenmeye çalışılacaktır. Açımlayıcı faktör analizlerinde faktör çıkarma tekniği olarak herhangi bir dağılımdan bağımsız en çok olabilirlik (max. likelihood) yöntemi kullanılacakken, faktör yüklerinin kolay yorumlanabilir olması açısından döndürme yöntemi olarak sıkça başvurulanan “Varimax” döndürme yöntemine başvurulacaktır. Son olarak ise AFA ile ortaya konan yapı tekrar DFA ile sınanacak ve uyum indeksleri bakımından incelenecektir.

Güvenirlik analizleri içinse faktör yapısı doğru bir biçimde ortaya koyulmuş her bir ölçek ve alt boyutu için iç tutarlılığın bir ölçütü olarak sıkça başvurulanan Cronbach alfa güven katsayısı ile değerlendirilecektir. Öte yandan diğer bir güvenirlik ölçütü olarak her bir maddenin, madde toplam korelasyonları incelenecektir.

2.11.4. Ölçek ve Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyonlar

Katılımcıların ölçme araçlarından elde ettikleri genel ortalama puanları üzerinden sürdürülen Pearson Korelasyon analizi sonuçları Tablo-8’ de verilmiştir. Buna göre katılımcıların, sadece ÇBASDO ‘nin “özel kişi” alt boyutu hariç her bir ölçekten aldıkları ortalama puanlar birbirleri arasında istatistiksel olarak %99 anlam düzeyinde pozitif yönde bir ilişki göstermiştir.

n=218	Ort.	Std.	YDO	ABDO	CBASDO	Aile	Arkadaş	Özel Kişi
YDO	3.237	1.043	1					
ABDO	4.121	0.923	,706**	1				
CBASDO	4.021	1.127	,463**	,569**	1			
Aile	4.454	1.394	,505**	,660**	,827**	1		
Arkadaş	4.432	1.534	,474**	,620**	,866**	,856**	1	
Özel Kişi	3.175	1.616	0,0831	0,031	,556**	0,053	0,122	1

**p<.01, *p<.05

Tablo 8 : Ölçek ve Alt Boyutlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri

BÖLÜM III

BULGULAR VE SONUÇ

Bu bölümde Sosyal Ekonomik Destek hizmetinden faydalanan çocukların ebeveynlerinin çok boyutlu algıladıkları sosyal destek, aile bütünlüğü duygusu ve yaşam doyumu ölçeklerinden toplanan veriler ve sonuçları yer almaktadır.

3.1. Ebeveynlerin Demografik Değişkenlerinin Betimleyici İstatistikleri

Araştırmaya katılan ebeveynlerin cevaplarına dair demografik değişkenlere göre dağılımları Tablo-9’ da verilmiştir.

Veri temizleme süreci sonrası kalan mevcut verilere (n=218) ilişkin frekans bilgileri Tablo-9 da verilmiştir. Buna göre çalışmaya dahil olan katılımcıların % 86.7 ‘si kadınlardan, %13.3 ‘ü erkeklerden oluşmaktadır.

	Frekans	Yüzde		Frekans	Yüzde
Cinsiyetiniz			ekonomik_durum		
Kadın	189	86.7	asgari_ücretten_az	200	91.7
Erkek	29	13.3	2000_3000_TL_arası	18	8.3
emekli_misiniz			çalışıyor_musunuz		
Evet	18	8.3	Evet	9	4.1
Hayır	200	91.7	Hayır	209	95.9
yakınlık_derecesi			Yaşınız		
1. dereceden	189	86.7	20_35_yaş	128	58.7
2. dereceden	29	13.3	36_45_yaş	62	28.4
			46_yaş_ve_üzeri	28	12.8
öğrenim_durumu			çocuk_sayısı		
okula gitmemiş	25	11.5	Bir	51	23.4
İlköğretim	114	52.3	İki	101	46.3
Ortaokul	48	22	Üç	39	17.9
lise ve üzeri	31	14.2	dört ve üzeri	27	12.4
anne_baba			alınan_ekonomik_destek_yeterli_mi		
sağ_birlikteler	82	37.6	uygun_değil	14	6.4
anne_sağ_baba_ölü	69	31.7	pek_uygun_değil	60	27.5
anne_ölü_baba_sağ	13	6.0	ne_uygun_ne_uygun_değil	17	7.8
ikiside_ölü	40	18.3	biraz_uygun	97	44.5
anne_baba_ayrı	14	6.4	Uygun	30	13.8
medeni_hal					
Bekar	6	2.8			
Evli	46	21.1			
ayrı yaşıyor	47	21.6			
Boşanmış	100	45.9			
nikahsız_birliktelik	8	3.7			
eş_vefat	11	5			
Toplam			Toplam	218	100.0

Tablo 9: Sosyo-Demografik Özellikler

Tablo bilgilerinden edinilen bilgiye göre yaş gruplarına baktığımızda %58.7'sinin "20-35 yaş" aralığında olduğu, %28.4' ünün "36-45 yaş" aralığında, %12.8'inin "46 yaş ve üzeri" olduğu görülmektedir.

Çocukları adına ekonomik desteği alan ailelerin %86.7' sinin "1. Dereceden yakınları", %13.3' ünü "2.dereceden yakınları" oluşturmaktadır.

Yapılan analiz sonucunda edinilen bilgilere göre katılımcıların; %91.7' si "asgari ücretten az gelir" elde ettiğini, %8.3' ü "2000 TL-3.000 TL arasında gelir elde ettiğini, %91.7'si "emekli olmadığını", %8.3' ü "emekli olduğunu, %95.9' u "herhangi bir işte çalışmadığını", %4.1' i ise "çalıştığını", %45.9' u "boşandığını", %21.6' sını "eşinden ayrı yaşadığını", %21.1'i "evli" olduğunu, %2.8'i bekar olduğunu, %3.7' si "nikahsız birliktelik" yaşadığını, %5' i "eşinin vefat" ettiğini belirtmiştir.

Verilen ekonomik desteği katılımcıların %44.5'i "biraz uygun", %13.8'i "uygun", %7.8' i "ne uygun ne de uygun değil", %27.5' i "pek uygun değil", %6.4' ü "uygun değil" şeklinde cevapladığı gözlemlenmiştir.

218 kişiden %11.5'inin "okur-yazar olmadığı", %52.3' ünün "ilköğretim mezunu" olduğu, %22' sinin "ortaokul mezunu" olduğu, %14' inin "lise ve üzeri" eğitim gördüğü gözlemlenmiştir.

Ayrıca elde edilen verilere göre ailelerin %23.4' ünün "1 çocuğa" sahip olduğu, %46.3' ünün "2 çocuğa" sahip olduğu, %17.9' unun "3 çocuğa" sahip olduğu, %12.4' ünün "4 çocuk ve üzerine" sahip olduğu gözlemlenmiştir.

3.2. Katılımcıların Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlarının Sosyo- Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Bu bölümde çalışmaya katılan katılımcıların ölçme araçlarına verdikleri ortalama yanıtların demografik değişkenler açısından değişip değişmediği incelenecektir. İkili gruplar için bağımsız örneklem t-testi istatistiklerine, ikiden fazla gruplar içinse tek yönlü ANOVA modeline başvurulacaktır. ANOVA modeli altında istatistiksel olarak anlamlı bulunan ortalamalar için çoklu karşılaştırmalar (post-hoc analizleri), varyansların homojenliği göz önünde tutularak Tukey veya Tamhane T2 test istatistiği ile incelenmiştir.

3.2.1.Ebeveynlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Ölçekler ve Alt Boyutları	Cinsiyet	N (df=216)	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	t-değeri	p
YDO	Kadın	189	3217	1016	0.074	-0.713	0.476
	Erkek	29	3366	1218	0.226		
ABDO	Kadın	189	4096	0.914	0.066	-1007	0.315
	Erkek	29	4282	0.986	0.183		
CBASDO	Kadın	189	3993	1614	0.117	-1693	0.092
	Erkek	29	4204	1579	0.293		
Aile	Kadın	189	4459	1105	0.08	-0.941	0.348
	Erkek	29	4422	1.26	0.234		
Arkadaş	Kadın	189	4415	1396	0.102	0.131	0.896
	Erkek	29	4543	1406	0.261		
Özel Bir Kişi	Kadın	189	3103	1,51	0.11	-0.417	0.677
	Erkek	29	3647	1707	0.317		

Tablo 10: Ebeveynlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar

Katılımcıların her bir ölçme aracından ve alt boyutlarından almış oldukları puanların cinsiyet değişkeni açısından incelemesi yapılmış ve sürdürülen t-testi istatistik sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>.05$). Öte yandan kişilerin ortalama puanlarına bakıldığında her iki cinsiyet grubu içinde yaşam doyumunun düşük olduğu ancak aile bütünlük duygusu ile algılanan sosyal desteğin aile ve arkadaş alt boyutları açısından yüksek (>3.5) olduğu gözlenmiştir.

3.2.2.Ebeveynlerin Ekonomik Gelir Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Ölçekler ve Alt Boyutları	Ekonomik Durum	N	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	t-değeri	p
YDO	asgari_ücret ten_az	200	3.191	0.995	0.070	-1.627	0.121
	2000_3000 TL arası	18	3.744	1.412	0.333		
ABDO	asgari_ücret ten_az	200	4.078	0.901	0.064	-2.307	0.022
	2000_3000 TL arası	18	4.597	1.061	0.250		
CBASDO	asgari_ücret ten_az	200	3.987	1.133	0.080	-1.489	0.138
	2000_3000 TL arası	18	4.398	0.999	0.236		
Aile	asgari_ücret ten_az	200	4.400	1.397	0.099	-1.923	0.056
	2000_3000 TL arası	18	5.056	1.244	0.293		
Arkadaş	asgari_ücret ten_az	200	4.376	1.548	0.109	-2.166	0.041
	2000_3000 TL arası	18	5.056	1.247	0.294		
Özel Bir Kişi	asgari_ücret ten_az	200	3.184	1.612	0.114	0.252	0.801
	2000_3000 TL arası	18	3.083	1.702	0.401		

Tablo 11: Ebeveynlerin Ekonomik Gelir Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar

Not: SED hizmeti belirlenen gelir sınırlarından fazlasına verilmediği için ekonomik gelir sınırı asgari ücretten az ve 2000-3000 TL civarında tutulmuştur.

Katılımcıların ekonomik durumlarına göre yapılan analizler ışığında geliri asgari ücretten az olan katılımcıların ortalama aile bütünlük duygusu ($M=4.078$, $std=0.901$), geliri 2000-3000 TL arasında olan katılımcıların ortalamasına ($M=4.597$, $std=1.061$) göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak düşük çıkmıştır ($p<.05$).

Benzer şekilde katılımcıların algılanan sosyal desteğin arkadaş boyutundan elde ettikleri puanlar istatistiksel olarak anlamlı değişkenlik göstermiştir ($p<.05$). Her ne kadar gelir bazında her iki grubun arkadaştan aldıkları ortalama sosyal destek puanları ($p>3.5$) yüksek olsa da gelir düzeyi 2000-3000 TL arasında olan katılımcılar bu desteği daha yakından hissettiklerini verdikleri puanlar ile ifade etmişlerdir ($M=5.056$, $std=1.244$).

Yaşam doyumu ölçeği açısından katılımcıların elde ettiği puanlara göre ise asgari ücretten az alanların yaşam doyumu puanlarının düşük olduğu görülmüştür (M=3.191, std.=0.995).

3.2.3.Ebeveynlerin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Ölçekler ve Alt Boyutları	Çalışıyor musunuz?	N	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	t-değeri	P
YDO	evet	9	2.889	0.762	0.254	-1.022	0.308
	hayır	209	3.252	1.052	0.073		
ABDO	evet	9	3.991	0.593	0.198	-0.431	0.667
	hayır	209	4.126	0.936	0.065		
CBASDO	evet	9	4.481	1.104	0.368	1.255	0.211
	hayır	209	4.001	1.126	0.078		
Aile	evet	9	4.667	0.839	0.280	0.749	0.471
	hayır	209	4.445	1.414	0.098		
Arkadaş	evet	9	4.694	1.374	0.458	0.523	0.602
	hayır	209	4.421	1.543	0.107		
Özel Bir Kişi	evet	9	4.083	1.409	0.470	1.729	0.085
	hayır	209	3.136	1.616	0.112		

Tablo 12 : Ebeveynlerin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar

Katılımcıların çalışıp çalışmama durumlarına göre sürdürülen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre ölçme araçlarından ve alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Katılımcıların ortalama puanlarına ayrıca bakacak olursak yaşam doyumunun her iki grupta da ortalamanın altında olduğunu, aile bütünlüğü duygusunun her iki grupta da yüksek olduğu ancak çalışmayanların daha yoğun yaşadıklarını, çok boyutlu algılanan sosyal destek açısından ise her grubunda ortalamanın (>3.5) üzerinde olduğu görülmektedir.

3.2.4.Ebeveynlerin Emekli Olma Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Ölçekler ve Alt Boyutları	Emekli misiniz?	N	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	t-değeri	P
YDO	Evet	18	4.556	1.037	0.244	6.041	0.000
	Hayır	200	3.118	0.961	0.068		
ABDO	Evet	18	5.171	0.826	0.195	5.348	0.000
	Hayır	200	4.026	0.874	0.062		
CBASDO	Evet	18	4.745	0.871	0.205	2.899	0.004
	Hayır	200	3.955	1.125	0.080		
Aile	Evet	18	5.472	0.931	0.219	4.613	0.000
	Hayır	200	4.363	1.394	0.099		
Arkadaş	Evet	18	5.375	1.407	0.332	2.763	0.006
	Hayır	200	4.348	1.520	0.107		
Özel Bir Kişi	Evet	18	3.389	1.920	0.452	0.584	0.560
	Hayır	200	3.156	1.590	0.112		

Tablo 13: Ebeveynlerin Emekli Olma Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar

Katılımcıların emeklilik durumları göz önüne alındığında Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ölçeğinin *özel bir kişi* alt boyutu hariç diğer tüm ölçme birimlerinden elde edilen ortalama puanlar istatistiksel olarak %99 anlam düzeyinde farklı bulunmuştur ($p<.01$).

Katılımcıların öncelikle yaşam doyumları bazında elde ettikleri ortalama puanlar incelendiğinde emekli bireylerin ortalama puanı ($M=4.556$, $sd=1.037$), emekli olmayanlara ($M=3.118$, $sd=0.961$) göre istatistiksel olarak anlamlı ve oldukça yüksek bulunmuştur ($p<.01$).

Hissedilen aile bütünlük duygusu katılımcıların emekli olup olmadığı fark etmeksizin genel ortalamadan yüksek (>3.5), yalnız emekli bireylerin bu hissi istatistiksel olarak anlamlı ve daha yoğun yaşadıkları gözlenmiştir ($p<.05$). Buna göre emekli olmadığını bildiren katılımcıların ortalaması ($M=4.026$, $sd=0.871$), emekli olan bireylerin ortalamasına ($M=5.171$, $sd=0.826$) kıyasla daha düşük olduğu gözlenmiştir.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ölçeğinin “aile” ve “arkadaş” alt boyutları içinde benzer sonuçlar gözlenmiş ve bu sonuçlar genel sosyal destek algısına da aynı ölçüde yansımıştır. Ortaya çıkan sonuçlar ışığında emekli kategorisinde yer alan katılımcı ortalama puanları aile ve arkadaş alt boyutları için sırasıyla $M_{aile}=5.472$ ve $M_{arkadaş}= 5.375$ iken emekli olmayan kategorisindeki katılımcıların ortalamalarına (yine sırasıyla $M_{aile}=4.363$ ve $M_{arkadaş}= 4.348$) kıyasla istatistiksel olarak anlamlı ve daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$).

3.2.5.Ebeveynlerin Yakınlık Derecesi Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Yakınlık Derecesine Göre Anlamlı Farklar, Bağımsız Örneklem t-test

Ölçekler ve Alt Boyutları	Yakınlık Derecesi	N	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	t-değeri	p
YDO	1. dereceden	189	3.094	0.911	0.066	-4.122	0.000
	2. dereceden	29	4.166	1.353	0.251		
ABDO	1. dereceden	189	4.007	0.847	0.062	-4.879	0.000
	2. dereceden	29	4.862	1.066	0.198		
CBASDO	1. dereceden	189	3.956	1.127	0.082	-2.170	0.031
	2. dereceden	29	4.440	1.042	0.193		
Aile	1. dereceden	189	4.354	1.388	0.101	-2.733	0.007
	2. dereceden	29	5.103	1.277	0.237		
Arkadaş	1. dereceden	189	4.324	1.507	0.110	-2.698	0.008
	2. dereceden	29	5.138	1.546	0.287		
Özel Bir Kişi	1. dereceden	189	3.190	1.585	0.115	0.350	0.727
	2. dereceden	29	3.078	1.836	0.341		

Tablo 14: Ebeveynlerin Yakınlık Derecesi Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar

Yakınlık derecesi değişkeni üzerinden sürdürülen analizler sonucunda yine sadece ÇBASD ölçeği alt boyutlarından Ö. B. K. için elde edilen puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>.05$).

YDO puan ortalamaları incelendiğinde SED (Sosyal Ekonomik Destek) desteğini 1. dereceden yani çocukları üzerinden alan katılımcıların ortalamaları ($M=3.094$, $sd=0.911$), desteği 2. dereceden (torun, yeğen gibi) yakınları üzerinden alan katılımcıların ortalamasına göre ($M=4.166$, $sd=1.353$) istatistiksel olarak %99 anlamlılık düzeyinde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($p<.01$).

ABDO ortalamaları incelendiğinde de benzer sonuçlar ortaya çıkmış ve SED ‘i 2. derece yakınlık üzerinden alan katılımcıların ortalama puanları istatistiksel olarak anlamlı ölçüde yüksek çıkmıştır ($p<.01$). Katılımcıların algıladıkları sosyal destek yine aile ve arkadaş boyutu altında her iki grup için genel anlamda yüksek lakin çocukları üzerinden ekonomik destek alanlarda bu destek hissi istatistiki açıdan daha düşük çıkmıştır ($p<.01$).

3.2.6.Ebeveynlerin Yaş Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Ölçekler ve Alt Boyutları	Yaş	N	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	F-değeri	P
YDO	26_35_yaş ^a	128	3.172	0.882	0.078	16.334	0.000
	36_45_yaş ^a	62	2.942	0.960	0.122		
	46_yaş_ve_üzeri ^b	28	4.186	1.361	0.257		
ABDO	26_35_yaş ^a	128	4.071	0.805	0.071	12.957	0.000
	36_45_yaş ^a	62	3.882	0.947	0.120		
	46_yaş_ve_üzeri ^b	28	4.878	1.021	0.193		
CBASDO	26_35_yaş ^a	128	4.100	1.078	0.095	8.190	0.000
	36_45_yaş ^b	62	3.612	1.084	0.138		
	46_yaş_ve_üzeri ^a	28	4.565	1.163	0.220		
Aile	26_35_yaş ^{ab}	128	4.496	1.320	0.117	5.983	0.003
	36_45_yaş ^a	62	4.065	1.474	0.187		
	46_yaş_ve_üzeri ^b	28	5.125	1.301	0.246		
Arkadaş	26_35_yaş ^a	128	4.508	1.417	0.125	10.216	0.000
	36_45_yaş ^b	62	3.863	1.532	0.195		
	46_yaş_ve_üzeri ^c	28	5.348	1.590	0.301		
Özel Bir Kişi	26_35_yaş	128	3.295	1.638	0.145	1.218	0.298
	36_45_yaş	62	2.907	1.374	0.174		
	46_yaş_ve_üzeri	28	3.223	1.969	0.372		

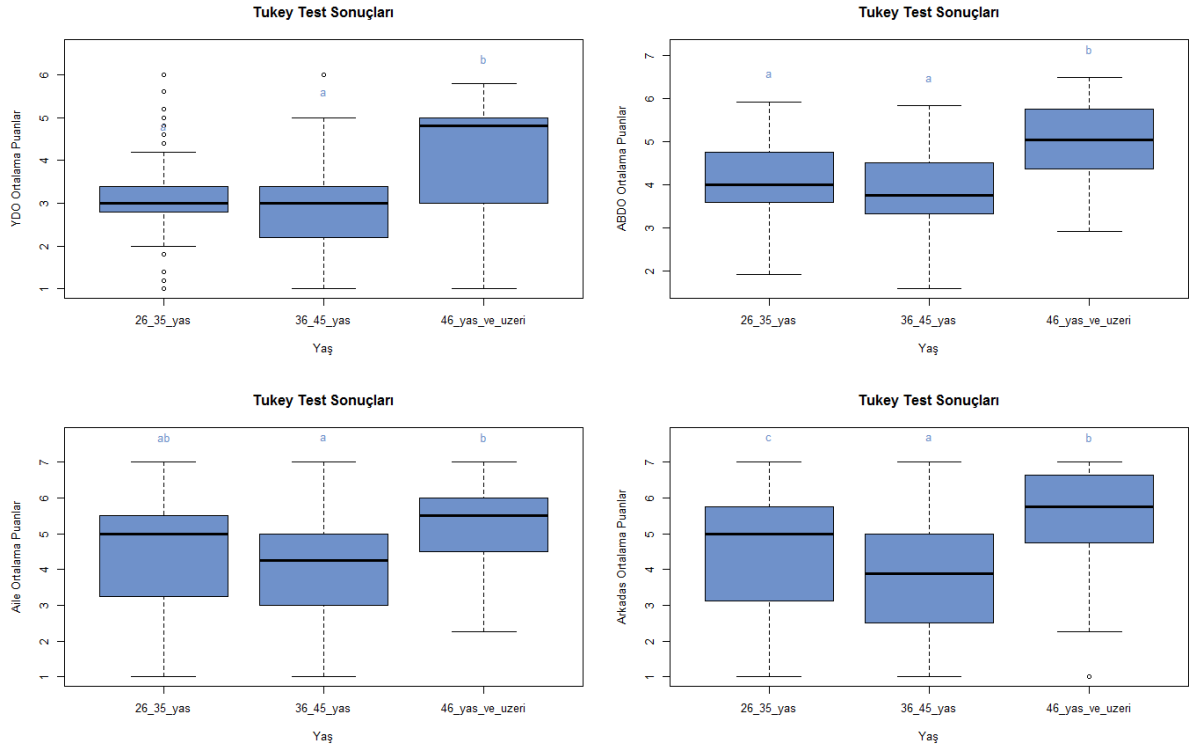
Not: a,b,c üst simgeleri, Tukey Post-Hoc homojen kümeleri belirtmektedir.

Tablo 15: Yaş Değişkenine Göre Farklılıklar, ANOVA Modeli

Yaş değişkenine göre 3 farklı grup altında, farklılıkların irdelenmesinde sürdürülen tek yönlü Anova modeli sonuçları ışığında katılımcıların ortalama puanları, yaşam doyumu, aile bütünlük duygusu, aileden ve arkadaşan hissedilen sosyal destek ve bu boyutlardan kaynaklı genel sosyal destek algısı bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur ($p<.01$).

Yaşam doyumu ortalama puanları için gruplar arasında gözlenen istatistiksel farklılığın ($F(2,215)=16.334$, $p<.01$) kaynaklarını incelemek üzere sürdürülen Tukey post-hoc testine göre “46 ve üzeri yaş” grubunda olan katılımcıların ortalamaları, sırasıyla “26- 35 yaş” grubu ile “36- 45 yaş” grubuna kıyasla daha yüksek bulunmuştur ($p<.01$).

Aile bütünlük duygusu ortalama puanları açısından ortaya konan farklılığın ($F(2,215)=12.957$, $p<.01$) kaynakları incelendiğinde benzer sonuçlar ile karşılaşmış ve yine Tukey post hoc analizleri sonucuna göre “46 yaş ve üzeri” gruba dahil olan katılımcıların ortalamaları diğer iki gruba kıyasla istatistiksel olarak anlamlı ve yüksek bulunmuştur ($p<.01$).

Şekil 2: Yaş Dağılımına Göre Tukey Test Sonuçları

Genel sosyal destek algısı için ortalamalar arası anlamlı farklılık ($F(2,215)=8.190$, $p<.01$), bu kez “36 45 yaş” aralığında bulunan katılımcıların ortalama puanlarının, kendilerinden hem genç hem de yaşlı olan gruplardaki katılımcı ortalamalarına göre düşük olmasından kaynaklandığı gözlenmiştir ($p<.01$). Aileden algılanan sosyal destek algısı için ortalamalarda gözlenen farklılığın kaynağı sadece “36 45 yaş” grubu ile “46 yaş ve üzeri” gruplardan kaynaklandığı tespit edilmiştir ($p<.01$). Arkadaş alt boyutundan elde edilen ortalamalar içinse tüm ikili gruplar bazında istatistiki olarak anlamlı fark gözlenmiş ve arkadaştan alınan sosyal destek algısı, en düşükten yükseğe sırasıyla “36 45 yaş”, “26 35 yaş” ve “46 yaş ve üzeri” olarak gözlenmiştir. Katılımcıların yaş gruplarından bağımsız tamamı özel bir kişiden sosyal destek almadıklarını bildirmişlerdir ($p>.05$).

3.2.7.Ebeveynlerin Öğrenim Düzeyi ve Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi
ANOVA Modeli

Ölçekler ve Boyutları	Alt Öğrenim Durumu	N	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	F-değeri	p
YDO	okula gitmemiş	25	3.520	1.533	0.307	1.106	0.348
	ilköğretim	114	3.267	1.035	0.097		
	ortaokul	48	3.075	0.866	0.125		
	lise ve üzeri	31	3.148	0.815	0.146		
ABDO	okula gitmemiş	25	4.337	1.115	0.223	0.843	0.472
	ilköğretim	114	4.137	0.971	0.091		
	ortaokul	48	3.979	0.830	0.120		
	lise ve üzeri	31	4.108	0.689	0.124		
CBASDO	okula gitmemiş	25	4.083	1.029	0.206	0.360	0.782
	ilköğretim	114	3.947	1.176	0.110		
	ortaokul	48	4.134	1.184	0.171		
	lise ve üzeri	31	4.065	0.937	0.168		
Aile	okula gitmemiş	25	4.590	1.299	0.260	0.467	0.706
	ilköğretim	114	4.493	1.459	0.137		
	ortaokul	48	4.458	1.385	0.200		
	lise ve üzeri	31	4.194	1.264	0.227		
Arkadaş	okula gitmemiş	25	4.780	1.590	0.318	0.506	0.679
	ilköğretim	114	4.377	1.582	0.148		
	ortaokul	48	4.438	1.570	0.227		
	lise ve üzeri	31	4.347	1.261	0.226		
Özel Bir Kişi	okula gitmemiş	25	2.880	1.591	0.318	2.504	0.060
	ilköğretim	114	2.971	1.573	0.147		
	ortaokul	48	3.505	1.762	0.254		
	lise ve üzeri	31	3.653	1.430	0.257		

Tablo 16 : Ebeveynlerin Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Çocuk Sayısına Göre Farklılıklar, ANOVA Modeli

Ölçekler ve Boyutları	Alt Çocuk Sayısı	N	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	F-değeri	P
YDO	Bir	51	3.031	0.762	0.107	1.597	0.191
	İki	101	3.224	0.899	0.089		
	Üç	39	3.318	1.205	0.193		
	dört ve üzeri	27	3.556	1.593	0.306		
ABDO	Bir	51	3.956	0.789	0.111	1.387	0.248
	İki	101	4.089	0.826	0.082		
	Üç	39	4.297	0.986	0.158		
	dört ve üzeri	27	4.296	1.320	0.254		
CBASDO	Bir	51	3.961	0.912	0.128	0.561	0.641
	İki	101	4.046	1.231	0.122		
	Üç	39	3.887	1.057	0.169		
	dört ve üzeri	27	4.231	1.202	0.231		
Aile	Bir	51	4.480	1.112	0.156	0.951	0.417
	İki	101	4.302	1.469	0.146		
	Üç	39	4.622	1.483	0.238		
	dört ve üzeri	27	4.731	1.454	0.280		
Arkadaş	Bir	51	4.466	1.303	0.182	1.228	0.301
	İki	101	4.436	1.539	0.153		
	Üç	39	4.103	1.741	0.279		
	dört ve üzeri	27	4.833	1.584	0.305		
Özel Bir Kişi	Bir	51	2.936	1.482	0.208	1.327	0.267
	İki	101	3.401	1.675	0.167		
	Üç	39	2.936	1.306	0.209		
	dört ve üzeri	27	3.130	1.971	0.379		

Tablo 17: Ebeveynlerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Öğrenim durumu ve sahip oldukları çocuk sayısı değişkenleri bazında katılımcıların ölçeğe araçlarından aldıkları ortalama puanların hiçbirinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>.05$).

Katılımcıların almış oldukları ortalama puanlarına bakacak olursak okur yazar olmayan bireylerin yaşam doyumunun diğer gruplara göre yüksek olduğu, eğitim seviyesine göre bütün gruplarda aile bütünlüğü duygusunun ortalamasının(>3.5) üzerinde hissettiği ancak okur yazar olmayanların daha yoğun hissettiği görülmüştür. Çok boyutlu algılanan sosyal desteğe göreyse Ö.B.K alt boyutu hariç diğer alt boyutlarda yine katılımcıların eğitim seviyesine göre ortalamalarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çocuk sayısına göre ortalama puanlara baktığımızda ise dört çocuk ve üzeri olan grubun yaşam doyumu, aile bütünlüğü duygusu ve algılanan sosyal desteğin ortalamasının (>3.5) üzerinde olduğu görülmüştür.

3.2.8.Ebeveynlerin Anne-Baba Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

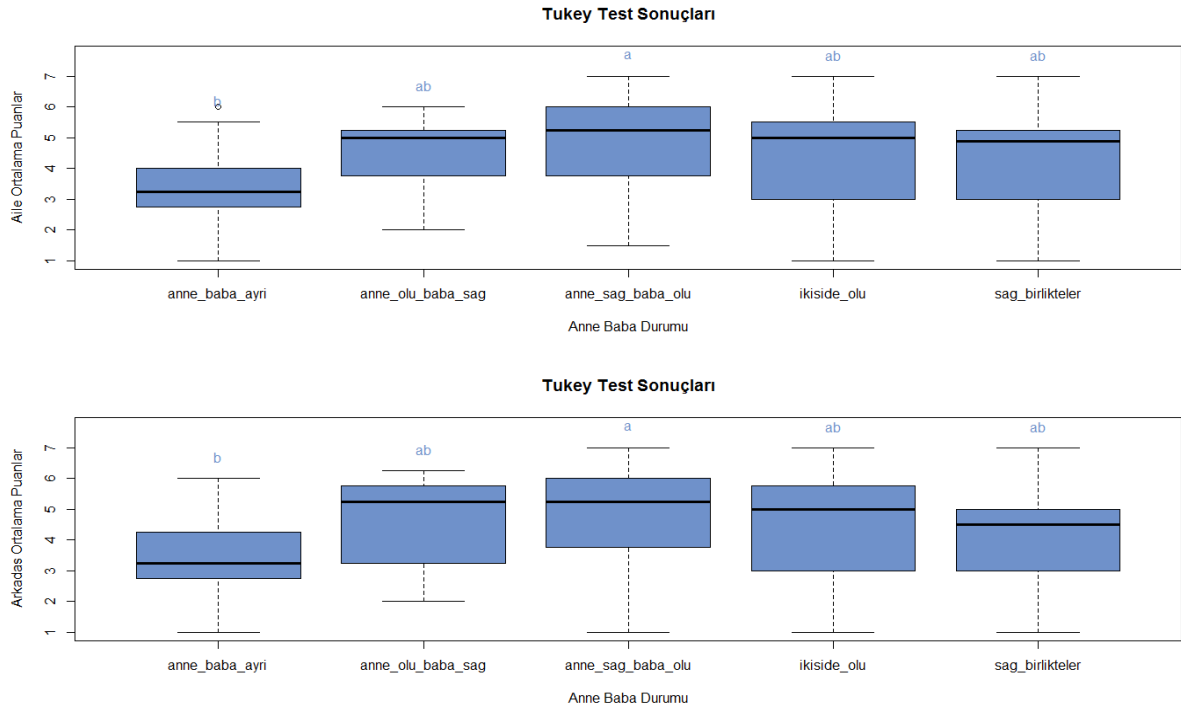
Ölçekler ve Alt Boyutları	Anne-Baba Durumu	N	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	F-değeri	p
YDO	sağ birlikteler	82	3.137	0.865	0.096	1.958	0.102
	anne_sag_baba_ölu	69	3.345	1.032	0.124		
	anne_ölu_baba_sag	13	2.785	0.513	0.142		
	ikiside_ölu	40	3.505	1.439	0.228		
	anne_baba_ayri	14	2.943	0.910	0.243		
ABDO	sağ birlikteler	82	4.022	0.806	0.089	2.200	0.070
	anne_sag_baba_ölu	69	4.272	0.901	0.108		
	anne_ölu_baba_sag	13	3.705	0.721	0.200		
	ikiside_ölu	40	4.306	1.179	0.186		
	anne_baba_ayri	14	3.810	0.856	0.229		
CBASDO	sağ birlikteler	82	3.927	1.081	0.119	2.133	0.078
	anne_sag_baba_ölu	69	4.204	1.089	0.131		
	anne_ölu_baba_sag	13	4.096	1.030	0.286		
	ikiside_ölu	40	4.121	1.295	0.205		
	anne_baba_ayri	14	3.310	0.923	0.247		
Aile	sağ birlikteler ^{ab}	82	4.265	1.276	0.141	3.837	0.005
	anne sag baba ölü ^a	69	4.844	1.367	0.165		
	anne ölü baba sag ^{ab}	13	4.462	1.237	0.343		
	ikiside ölü ^{ab}	40	4.525	1.577	0.249		
	anne baba ayri ^b	14	3.429	1.215	0.325		
Arkadaş	sağ birlikteler ^{ab}	82	4.195	1.351	0.149	2.849	0.025
	anne sag baba ölü ^a	69	4.797	1.574	0.190		
	anne ölü baba sag ^{ab}	13	4.558	1.440	0.399		
	ikiside ölü ^{ab}	40	4.563	1.737	0.275		
	anne baba ayri ^b	14	3.536	1.410	0.377		
Özel Bir Kişi	sağ birlikteler	82	3320	1.538	0.170	0.544	0.703
	anne_sag_baba_ölu	69	2971	1.762	0.212		
	anne_ölu_baba_sag	13	3269	1.539	0.427		
	ikiside_ölu	40	3275	1.709	0.270		
	anne_baba_ayri	14	2964	1.109	0.296		

Not: a,b,c üst simgeleri, Tukey Post-Hoc analizi homojen kümeleri belirtmektedir.

Tablo 18: Ebeveynlerin Anne-Baba Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

SED programına dâhil olan çocukların anne ve baba durumları çerçevesinde, gruplar arasında sadece ÇBASDÖ ‘nin *aile* ve *arkadaş* alt boyutlarından elde edilen ortalama

puanlarda istatistiksel olarak anlamlı farklar gözlenmiştir ($F(4,213) = 3.837, p < .01$ ve $F(4,213) = 2.849, p < .05$ sırasıyla).

Şekil 3 : Anne-Baba Durumlarına Göre Tukey Test Sonuçları

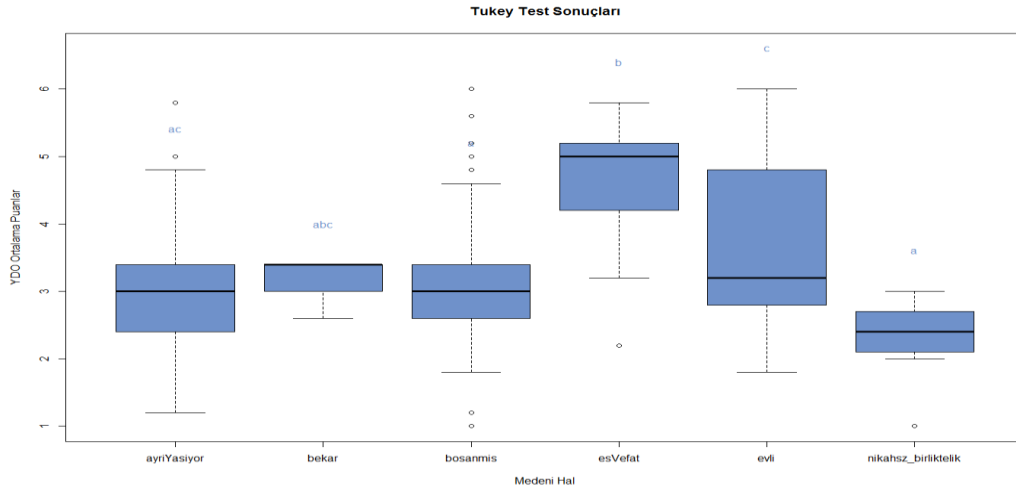
Mevcut farklılıkların kaynakları incelendiğinde ise bu ortalama farkın en belirgin olduğu ikili gruplar hem *aile* hem de *arkadaş* alt boyutu için “anne baba ayrı” ve “anne sağ baba ölü” grupları arasında olduğu gözlenmiştir ($p < .01$). Buna göre “anne baba ayrı” olan gruplarda aile ve arkadaştan alınan sosyal destek “anne sağ baba ölü” grubuna kıyasla oldukça düşük olduğu gözlenmiştir.

3.2.9.Ebeveynlerin Medeni Hal Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Ölçekler ve Alt Boyutları	Medeni Hal	N	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	F-değeri	p
YDO	bekar ^{abc}	6	3.200	0.335	0.137	7.985	0.000
	evli ^c	46	3.596	1.161	0.171		
	ayrı yaşıyor ^{ac}	47	3.026	1.003	0.146		
	boşanmış ^a	100	3.098	0.875	0.087		
	nikahsız_birliktelik ^a	8	2.300	0.614	0.217		
	eş_vefat ^b	11	4.600	1.131	0.341		
ABDO	bekar ^{abc}	6	4.361	0.833	0.340	10.929	0.000
	evli ^c	46	4.513	0.902	0.133		
	ayrı yaşıyor ^{ad}	47	3.895	0.860	0.125		
	boşanmış ^a	100	3.989	0.795	0.080		
	nikahsız_birliktelik ^d	8	2.990	0.905	0.320		
	eş_vefat ^b	11	5.333	0.688	0.207		
CBASDO	bekar	6	4.278	0.929	0.379	1.925	0.091
	evli	46	4.341	0.953	0.141		
	ayrı yaşıyor	47	3.970	1.320	0.193		
	boşanmış	100	3.848	1.102	0.110		
	nikahsız_birliktelik	8	3.719	1.134	0.401		
	eş_vefat	11	4.545	0.933	0.281		
Aile	bekar ^{ab}	6	5.000	1.304	0.532	4.047	0.002
	evli ^b	46	4.978	1.115	0.164		
	ayrı yaşıyor ^{ab}	47	4.282	1.477	0.215		
	boşanmış ^a	100	4.215	1.397	0.140		
	nikahsız_birliktelik ^a b	8	3.688	1.646	0.582		
	eş_vefat ^{ab}	11	5.432	0.902	0.272		
Arkadaş	bekar	6	4.917	1.472	0.601	2.238	0.052
	evli	46	4.837	1.415	0.209		
	ayrı yaşıyor	47	4.362	1.573	0.229		
	boşanmış	100	4.205	1.529	0.153		
	nikahsız_birliktelik	8	3.813	1.641	0.580		
	eş_vefat	11	5.295	1.413	0.426		
Özel Kişi	Bir bekar	6	2.917	1.663	0.679	0.280	0.924
	evli	46	3.207	1.623	0.239		
	ayrı yaşıyor	47	3.266	1.785	0.260		
	boşanmış	100	3.125	1.521	0.152		
	nikahsız_birliktelik	8	3.656	1.547	0.547		
	eş_vefat	11	2.909	1.960	0.591		

Tablo 19: Ebeveynlerin Medeni Hal Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Not: a,b,c,d üst simgeleri, Tukey Post-Hoc analizi homojen kümeleri belirtmektedir.

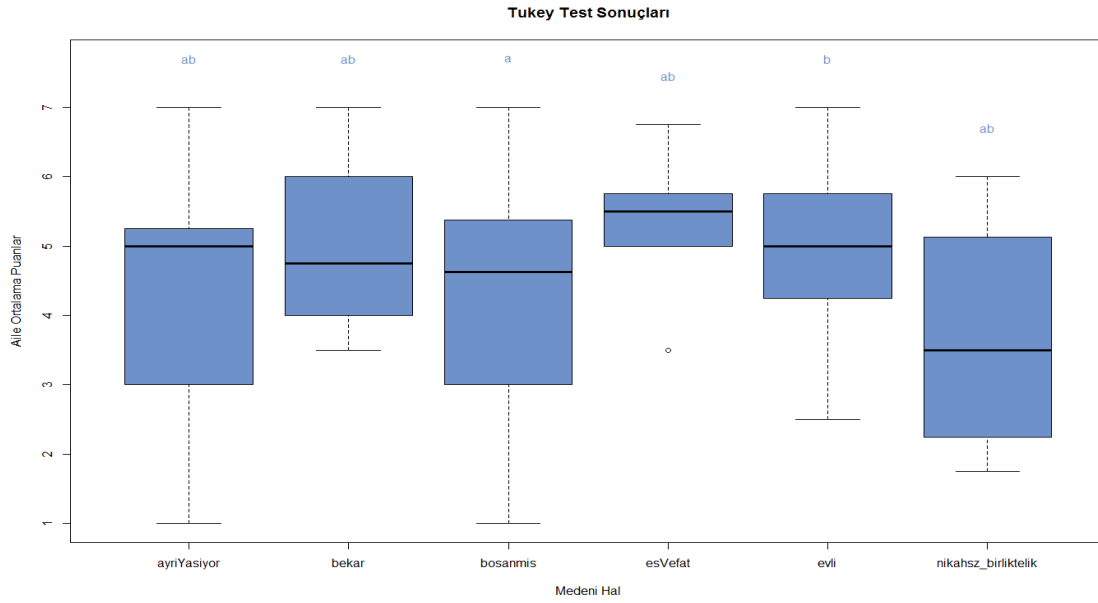

Şekil 4 : Medeni Hal Değişkeninin Yaşam Doyumu Ölçeğine Göre Tukey Test Sonuçları

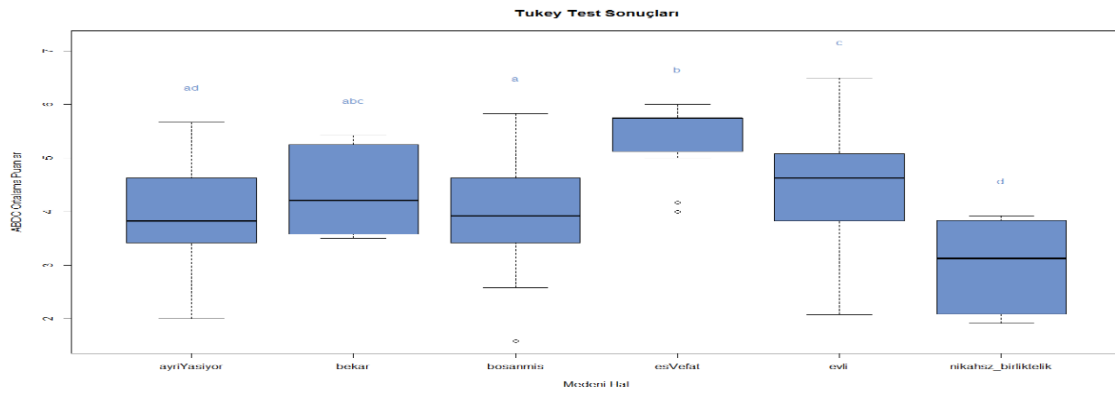
Son olarak, medeni durum çerçevesinde, YDÖ ile ABDÖ ve ÇBASDÖ ‘nin *aile* alt boyutundan elde edilen ortalama puanlarda gruplar arası anlamlı farklar gözlenmiştir ($F(5,212)=7.985, 10.929, 4.047$, sırasıyla ve $p<.01$, tümü).

YDÖ bazında anlamlı farkların kaynakları için sürdürülen Tukey Post-Hoc analizleri sonuçlarına göre eşi vefat eden grupta yer alan bireylerin yaşam doyum ortalamaları diğer gruplar ile kıyaslandığında bekar olanlar hariç tümünden istatistiksel olarak %99 anlam düzeyinde yüksek olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde evli bireylerin ortalama puanları yine boşanmış ve nikahsız birliktelik yaşayan gruplara göre oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir ($p<.01$, Tukey).

Katılımcıların aile bütünlük duygusu ortalama puanları incelendiğinde ilk göze çarpan “nikahsız birliktelik” grubunda yer alan bireylerin puan ortalamalarının genel ortalama bazında düşük olduğudur. Yine genel ortalama üzerinden bütünlük duygusu en yüksek olan grup eşi vefat etmiş olan katılımcı grubunda gözlenmiştir. Ortaya konan farkın kaynaklarından ilkinin ise yine bu durum olduğu yani eşi vefat eden katılımcılar, bekar katılımcılar hariç diğer tüm gruplar ile kıyaslandığında istatistiksel olarak anlamlı ve yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Bir diğer farklılık kaynağı ise evli kategorisinde yer alan katılımcıların aile bütünlük duygusu, ayrı yaşayan, boşanmış ve nikahsız birliktelik bildiren katılımcılara kıyasla yüksek olmasından kaynaklanmıştır ($p<.01$, Tukey).

Şekil 5 : Medeni Hal Değişkeninin Aile Ortalama Puanlarına Göre Tukey Test Sonuçları

Şekil 6: Medeni Hal Değişkenine Göre ABDÖ Tukey Test Sonuçları

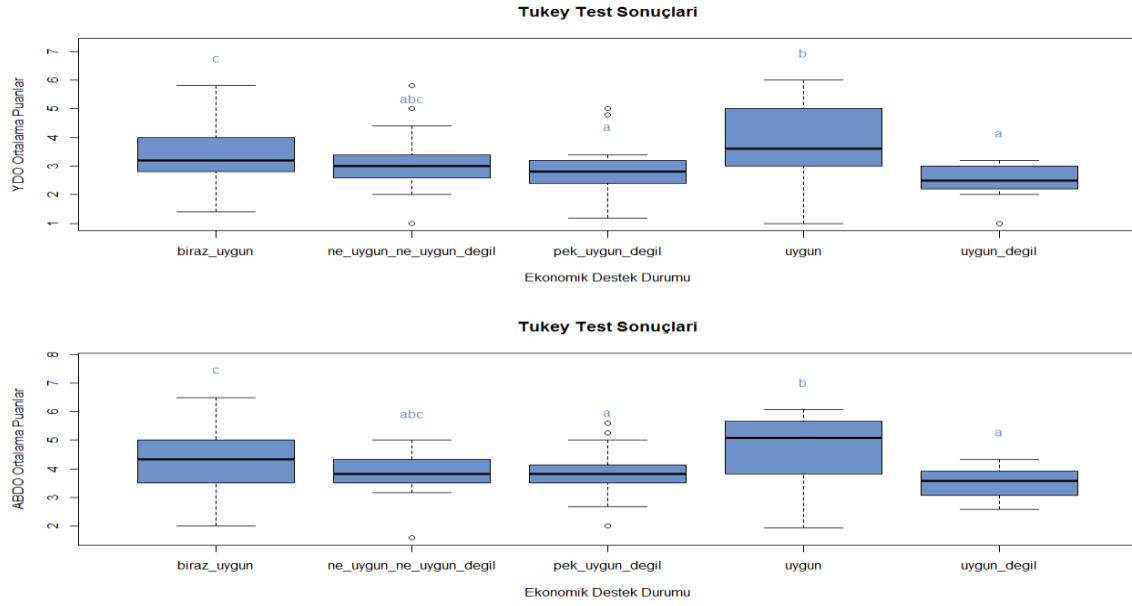
Son olarak çok boyutlu algılanan sosyal desteği aile bazında hemen hemen her grup ortalama üzerinde hissettiklerini bildirmişlerdir. Anova modelinin ortaya çıkardığı anlamlı farkın Tukey testi sonuçlarına göre tek nedeni, boşanmış grubunda yer alan katılımcıların evli grubunda olanlara göre daha az düzeyde sosyal destek duygusuna sahip olmalarından kaynaklandığı görülmüştür ($p < .01$, Tukey) .

3.2.10. Alınan Ekonomik Desteğin Yeterlilik Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Alınan Ekonomik Desteğe Göre Farklılıklar, ANOVA Modeli							
Ölçekler ve Alt Boyutları	Alınan Ekonomik Destek Yeterli mi?	N	Ort.	Std.Sp.	Hata Ort.	F-değeri	p
YDO	uygun_değil ^a	14	2.471	0.580	0.155	10.548	0.000
	pek_uygun_değil ^a	60	2.793	0.720	0.093		
	uygun_ne_uygun_değil ^a	17	3.212	1.130	0.274		
	biraz_uygun ^c	97	3.396	0.996	0.101		
	uygun ^b	30	3.980	1.266	0.231		
ABDO	uygun_değil ^a	14	3.536	0.541	0.145	6.673	0.000
	pek_uygun_değil ^a	60	3.882	0.672	0.087		
	uygun_ne_uygun_değil ^a	17	3.868	0.799	0.194		
	biraz_uygun ^c	97	4.215	0.950	0.096		
	uygun ^b	30	4.711	1.132	0.207		
CBASDO	uygun_değil	14	3.637	0.794	0.212	1.515	0.199
	pek_uygun_değil	60	3.938	1.046	0.135		
	uygun_ne_uygun_değil	17	3.946	1.320	0.320		
	biraz_uygun	97	4.014	1.138	0.116		
	uygun	30	4.431	1.213	0.221		
Aile	uygun_değil	14	3.929	1.094	0.292	1.549	0.189
	pek_uygun_değil	60	4.363	1.421	0.183		
	uygun_ne_uygun_değil	17	4.353	1.392	0.338		
	biraz_uygun	97	4.451	1.390	0.141		
	uygun	30	4.950	1.422	0.260		
Arkadaş	uygun_değil	14	4.125	1.255	0.335	2.024	0.092
	pek_uygun_değil	60	4.288	1.477	0.191		
	uygun_ne_uygun_değil	17	3.794	1.671	0.405		
	biraz_uygun	97	4.513	1.533	0.156		
	uygun	30	4.967	1.582	0.289		
Özel Bir Kurum	uygun_değil	14	2.857	0.783	0.209	0.770	0.546
	pek_uygun_değil	60	3.163	1.466	0.189		
	uygun_ne_uygun_değil	17	3.691	1.535	0.372		
	biraz_uygun	97	3.077	1.664	0.169		
	uygun	30	3.375	2.037	0.372		

Tablo 20 : Alınan Ekonomik Desteğin Yeterlilik Durumu Değişkenine Göre Yaşam Doyumu, Aile Bütünlük Duygusu ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından İncelenmesi

Alınan ekonomik desteğe göre katılımcıların, sadece YDÖ ve ABDÖ puan ortalamaları arasında anlamlı farklar olduğu gözlenmiştir ($F(4,213)=10.548$, $p<.05$ ve $F(4,213)=6.673$, $p<.05$, sırasıyla).

Şekil 7 : Alınan Ekonomik Destek Durumuna Göre Tukey Test Sonuçları

Farklılıkların kaynaklarını incelemek üzere yürütülen Tukey çoklu karşılaştırma testine göre ekonomik destek miktarını “*uygun*” olarak yanıtlayan bireylerin hem yaşam doyumu hem de aile bütünlük duygusu puanları diğer gruplara kıyasla oldukça yüksek çıkmıştır. Ekonomik desteğin “*biraz uygun*” olduğunu belirten katılımcılar yaşam doyumu ve aile bütünlük duygusu bakımından her ne kadar “*uygun*” diyen katılımcılardan düşük ortalamaya sahip olsalar da hem genel ortalama açısından hem de herhangi bir ölçüde desteğin yetersiz olduğunu belirten bireyler açısından daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmüştür.

Ekonomik destek noktasında kararsız tutum sergileyen yani “*ne uygun ne uygun değil*” diyen katılımcılar beklenildiği üzere yaşam doyumu ve aile bütünlük duygusu bakımından diğer gruplar ile homojen bir yapı ortaya koymuşlardır. Son olarak desteği herhangi bir ölçüde yetersiz bulan katılımcıların her iki olgu için hesaplanan puanları ortalamasının oldukça altında seyretmiştir ($p<.01$, Tukey).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yoksulluk; genel mana da baktığımızda insanların hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan temel ihtiyaçlarını karşılayamaması şeklinde tanımlanır. Genellikle mutlak yoksulluk ve göreceli yoksulluk şeklinde ele alınmakta olup mutlak yoksulluk bireylerin temel yaşamsal (yeme-içme, barınma..) ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gereksinim duydukları asgari gelir düzeyini; göreceli yoksulluk ise bireyin refah düzeyinin toplumun refah düzeyi ile karşılaştırılmasını ifade eder. Ancak yoksulluğu sadece iktisadi temelli olarak göremeyiz, insani yoksulluk ve çok boyutlu yoksulluk tanımına göre bireylerin yoksulluğuna yaşadıkları toplumdaki kültür, toplumsal olaylar, psikolojik durum, etnik köken gibi faktörler neden olmaktadır.

Bir toplumda temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayamadığından toplumdan dışlanmış ve gerisinde kalmış insan sayısının çok olması o toplum için risk arz etmektedir. Dolayısıyla her toplumda ve kesimde var olan yoksulluk olgusu da bulunduğu toplumda bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Yoksulluk genel olarak suç ve şiddet olayları, sosyal dışlanma, yoksulluğun kronikleşmesi, gecekondulaşma, aile içi sorunlara neden olmaktadır.

Aile ise toplumların temelini oluşturan çok önemli bir kurumdur. Ailenin bütünlüğü koruması ve devamı noktasında, eşlerin ilişkisindeki sevgi, anlaşma, saygı ve iletişime bağlıdır. Bir ülkenin geleceğini temsil eden mutlu ve sağlıklı nesiller yetiştirmek, çocuklarımıza gerekli eğitimi vererek onların yarınlarını sağlam temeller üzerine kurmak mutlu aile tablosu çerçevesinde mümkün olabilir. Fakat ailenin bu bütünlüğü bazı faktörler nedeniyle bozulabilir. Bu nedenler içerisinde de yoksulluk, şiddet, aldatma, aile içi iletişim eksikliği, boşanma gibi faktörleri sayabiliriz. Ayrıca zamanla aile ilişkilerinin zayıflaması ve dönüşmesi yoksulluğa neden olmakta aynı zamanda yoksulluk sonucunda da aile ilişkileri zayıflamaktadır. Baktığımızda aile ile yoksulluğun yakından ve döngüsel olarak ilişkili olduğunu görebilmekteyiz. Yoksulluğun önüne geçebilmek için çeşitli programlar ile mücadele edilmekte ancak bunlar yetersiz kalmaktadır. Ülkemizde bununla ilgili olarak Sosyal Ekonomik Destek hizmeti çocukların korunmaya muhtaç hale düşmesini önlemek, ailenin bütünlüğünü korumak ve çocukları ailesinin yanında desteklenmesi amacıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2015 yılından itibaren verilmektedir. Ancak verilen bu yardımın yeterliliği konusunda tartışmalar mevcuttur.

Araştırmamızda Sosyal-Ekonomik Destek (SED) hizmet modelinden faydalanan ebeveynlerin ekonomik yoksulluk yaşadıklarında nasıl ve hangi düzeyde etkilendikleri, yaşam doyumları, algıladıkları sosyal destek, aile bütünlüğü duygusuna bakış açıları gerekli ölçekler ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında yoksulluk içerisinde olan bireylerin aile bütünlüğü duygusunun, algıladıkları sosyal desteğin ve yaşam doyumlarının etkilendiği görülmüştür. Bu kapsamda yapılan korelasyon analizine göre de ölçeklerin birbiri ile pozitif yönde ilişkili oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmada ölçekler 252 kişi ile yapılmış ancak veri temizleme sürecinden sonra 218 kişinin verileri esas alınmıştır. Sosyo-demografik verileri cinsiyet açısından incelendiğinde; toplamda 189 kadın 29 erkek ile gönüllülük esasına dayalı olarak anket yapılmış olup elde edilen bulgular literatür bilgilerinin ışığında tartışılmıştır. Kadınların bu araştırmada erkeklere göre sayısının fazla olmasının nedeni toplumsal cinsiyet rolleri, toplumdaki savunmasız kesim algısı, sosyal ekonomik destekten kadınların daha çok faydalanması ve geleneksel olarak çocukların bakımını annelerin üstlenmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca bu

çalışma kapsamında boşanmış ve çalışmayan kadınların %39,45 oranında olduğu, %26,15 oranında boşanan ebeveynlerin ortalama iki çocuklarının olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazında bahsi geçen Diener (1984)' in, yaşam doyumu ve cinsiyet hakkında yaptığı bir araştırmada cinsiyetin tek başına yaşam doyumunu etkilemediği, demografik etkenler ele alındığında anlam kazandığı vurgulanmıştır. Yapılan bu araştırmada kapsamında literatürün bulgularımızı desteklediği, cinsiyete göre herhangi bir anlamlı farklılığın meydana gelmediği görülmüştür. Öte yandan ölçeklerin ortalama puanlarına göre her iki cinsiyetinde yaşam doyumlarının düşük çıktığı, aile bütünlüğü duygusu ve algılanan sosyal desteğin “aile ve arkadaş” alt boyutlarında ortalama puanları yüksek çıkmıştır. Cinsiyete göre her iki grubun yaşam doyumunun düşük çıkması aslında bireylerin kadın erkek fark etmeksizin mutsuz olmasıyla, yaşamdan istediklerini alamamış olmaları ile ilgilidir. Araştırmaya katılanların hayat tarzlarına baktığımız da hem yoksulluk içerisinde bulunmakta hem de bir şekilde çocuklarının bu durumdan etkilenmesine mani olmaya çalışmaktadırlar. Bireysel olarak kendilerine yeterince vakit ayıramadıkları için de yaşamdan istenilen düzeyde doyum alamamaktadırlar.

Yapılan literatür taramasında; Robinson (1983)' un çalışmasında yaş arttıkça bireylerin öznel iyi oluşlarının azaldığı, Ryff (1989)' in çalışmasında ise öznel iyi oluşun yaşla birlikte arttığı ve yaş ilerledikçe düşmediği sonucuna varılmıştır. Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara göre yaş değişkenine göre anlamlı farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür. Buna göre “46 yaş ve üzeri” grupta yer alan bireylerin “26-35 yaş” ve “36-45 yaş” grubunda yer alan bireylere kıyasla puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumu yaş ilerledikçe daha az yaşanan sosyal değişim, dini düşünceler gibi etkenler ile ilişkilendirebiliriz. Ayrıca ekonomik olarak elde ettikleri gelir ile geçimlerini sağlayabildiklerini, gelirlerinin fazlasını ümit etmedikleri için mutsuzluk yaşamadıklarını söyleyebiliriz. Genç yaş grubunun ise günümüzde beklentilerinin fazla olması ve beklentileri gerçekleşmeyince hayal kırıklığı yaşadıkları, maddi özlemlerinin daha çok olması söz konusudur. Teknolojiyle beraber değişen bir dünya içerisinde yer almamız ve sosyal medya sayesinde her şeye ulaşmanın kolay görünmesi, kişilerin etrafındaki yakınlarından daha çok bir şeyler istemesine ve beklentinin artmasına sebep olmakta beklentileri gerçekleşmediği zamanda hüsrana uğramaktadırlar.

Yine aile bütünlüğü duygusu ölçeğine göre anlamlı bir farklılığın ortaya çıktığı “46 yaş ve üzeri” grubun puanının yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumu ise insanların yaşının artmasıyla beraber ailesine verdiği önemin artması şeklinde yorumlayabiliriz. Algılanan sosyal destek açısından baktığımızda ise literatürde yaşa göre algılanan sosyal desteğin farklılaştığı yer almaktadır. Bu araştırmada da yaş değişkenine göre “özel bir kişi” alt boyutu hariç anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Algılanan sosyal desteğe göre “arkadaş” alt boyutunda çıkan ortalama puanlara ait sonucu en düşüktен yüksekçe göre sıralarsak eğer; “36-45 yaş” grubu en az, “26-35 yaş” grubu ve “46 yaş ve üzeri” yaş grubu şeklindedir. “Aile” alt boyutunda ise yine en düşük puan “36-45 yaş” arası çıkmıştır. Araştırmaya katılan ve yaş grubu genç olan katılımcıların aile bütünlüğünü az hissetmelerini boşanma ve boşanma sonra yaşanan olaylar ile mücadele etmekte zorlanmak, toplumsal olarak boşanan çiftlere karşı bir

ön yargının varoluşu ayrıca ekonomik veya psikolojik anlamda destek olabilecek kişilerin az oluşu, kişilerin yakınlarından ya da arkadaşlarından destek görmemesine neden olmaktadır.

Yapılan bu araştırmamızda ise katılımcıların %95.9' unun çalışmadığı, %4.1' inin çalıştığı, çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılığın meydana gelmediği görülmüş olup bu durumun çalışmayan kesimin daha fazla olmasından dolayı kaynaklandığını söyleyebiliriz. Ayrıca yapılan sosyal ekonomik desteğin herhangi bir geliri olan ebeveynlere verilmeyişi bazı şartlar içerisinde geliri olana veriliyor oluşu örneğin; çocuğa ikinci derece yakını bakıyorsa bakmakla mükellef olmadığı için çocuğun ihtiyaçlarını karşılayabilmesi adına ikinci derece yakını çalışsa dahi destek sağlanabilmekte ancak bu kesimin sayısının az olması göz önünde bulundurulduğunda çalışma durumunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Son olarak baktığımızda katılımcı ebeveynlerin destek aldığı süre de çocukların bakımını üstlenen bireylerin, çocuk sayısının fazla olması, çocuklarını bırakabilecekleri başka birisi ya da okul saatlerinin uygun olmaması, evde hasta bakımını üstlenmek zorunda kalmaları, ev işi ya da bahçe ile ilgilenmeleri, bazen aile içi baskı, şiddet görmeleri nedeniyle iş bulma sürecinin zaman alması bireylerin hem duygusal olarak çökmesine hem de ekonomik olarak gelir elde etmesine dolayısıyla tam zamanlı bir işe girmesine engel teşkil ettiği düşünülmektedir.

Öte yandan ekonomik gelir düzeyine göre katılımcıların yaşam doyumuna verdikleri puanlar açısından anlamlı bir farklılık çıkmamasıyla birlikte aile bütünlüğü duygusu ölçeğinde geliri yüksek olan ebeveynlerin geliri az olan ebeveynlere göre aile bütünlüğü duygusunu daha çok hissettikleri görülmüştür. Yine geliri asgari ücretten yüksek olan katılımcıların algıladıkları sosyal destek “arkadaş” alt boyutunda daha yüksek çıkmıştır. Literatür taramasında da bahsi geçen çok boyutlu algılanan sosyal destek, kuramsal olarak arkadaşlar, aile ve birey için anlamlı diğer kişilerden kaynağını almakta olup bulgularımızı destekler niteliktedir. Ayrıca bu kategoride katılımcıların gelirleri aldıkları Sosyal Ekonomik Destek, emekli maaşı veya asgari ücretten oluşmaktadır. Kişiler aldıkları yardım sayesinde ihtiyaçlarının bir kısmını giderebilmekte ancak hepsini tam manasıyla giderememektedirler. İşte bu nokta da ailelerinden ve çevreden aldıkları maddi- manevi destekler kişilerin yükünü hafifletmektedir. Geliri olan katılımcıların aileleri yerine arkadaşlarından daha çok destek görüyor olmaları ise yaşadıkları sorunların ortak oluşu veya birbirlerini anlama noktasında daha iyi oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Alanyazını taramasında; eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin isteklerini karşılama, daha fazla maddi özlemlerinin olması ve aile yaşamlarında mutlu olma becerilerinin daha yüksek olması nedeniyle daha fazla mutlu olduklarını ifade edilmektedir (Plagnol & Easterline, 2008:14). Ancak bu çalışmadaki bulguları destekler nitelikte değildir. Bu çalışma kapsamında katılımcıların, %11.5'inin “okur-yazar olmadığı”, %52.3' ünün “ilköğretim mezunu” olduğu, %22' sinin “ortaokul mezunu” olduğu, %14.2' inin “lise ve üzeri” eğitim gördüğü görülmüş, öğrenim düzeyleri ve sahip oldukları çocuk sayısı değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Bu araştırmada aileler genellikle parçalanmış, ekonomik geliri az ya da eğitim seviyesi düşük olduğu için literatürdeki bulgular ile eğitim seviyesi doğru orantılı çıkmamıştır. Baktığımızda çocuk sayısının fazla oluşu ve eğitim seviyesinin düşük olması fert yoksulluğuna neden olmakta, eğitim seviyesi düşük olan

bireylerin iş bulma konusunda daha çok zorlandığı, hane de yaşayan ve aktif olarak çalışmayan kişilere bakanların çalışsa dahi ailesinin ihtiyaçlarını yeteri kadar giderememesi bilinmektedir. Yine eğitim seviyesi düşük olan kesimin kamu kurum veya kuruluşlarına gitme, iletişime geçme olanaklarından faydalanamadığı ve kendini ifade etmekte yetersiz hissetme eğiliminde olduğu ancak sosyal yardıma başvurma, yardımla ilgili kamu kurumunu araştırma konusunda kadınların ön planda olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırma kapsamında emekli olan bireylerin (% 8.3) ve emekli olmayan bireylerin yaşam doyumu, aile bütünlük duygusu ve algılanan sosyal destek ölçeklerinden aldıkları puanlar açısından incelenmesi yapılmış olup anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Emekli olan bireylerin yaşam doyumlarının yüksek çıktığı, algılanan sosyal destek açısından “özel bir kişi” hariç diğer alt boyutlarda (aile,arkadaş) da puanlarının yüksek çıktığı görülmüştür. Ankette “özel bir kişi (doktor..vb.)” ye verilen mana ya da değer çok açık ve net olmadığı için başka bir örneklemde sınanmasında yarar vardır. Ayrıca emekli olsun veya olmasın aile bütünlüğü duygusundan elde edilen puanlar her iki grupta da yüksek çıkmıştır ancak emeklilerde bu oran biraz daha fazla çıkmıştır. Hissedilen bu aile bütünlüğünü elde ettikleri gelir, sosyal çevreleri ve aileye verdikleri önem ile ilişkilendirebiliriz. Yine örneklem kapsamında emekli olan bireylerin çoğunluğu SED yardımını torunları adına almakta ve onların bakımını üstlenmektedirler. Eğer bu “aile bütünlüğünü hissetmiyor olsalardı torunlarının bakımını üstlenmek istemezlerdi” şeklinde yorumlayabiliriz.

Elde edilen bulgulardan bir tanesi de yakınlık derecesi açısından incelenmesi şeklindedir ki buna göre çocukların 1. Dereceden yakını (anne, baba,kardeş) olanların yaşam doyumlarının 2. Dereceden yakını (dede,hala,amca..) olanlara göre daha düşük çıkmıştır. Bu durumun boşanma, eşinden ayrı yaşama, yaşamını yeniden tasarlamaya çalışırken çocuğunun olmasından dolayı zorlanmak, ekonomik gelir ile ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Öte yandan aile bütünlüğü duygusu ve algılanan sosyal desteğin özel bir kişi” alt boyutu hariç “aile ve arkadaş” alt boyutlarında 2. Dereceden yakını olanların puanlarının daha yüksek çıktığı görülmüştür. Bu durumdaki ailelerin yaşantısını, yanında torununun ya da yeğeninin olması ile ilgisi olmadığı, aksine yanlarındaki çocuk için çevreden daha çok destek aldıkları, aile bütünlüğü duyguları güçlü olduğu yaşadıkları güçlükleri kolayca atlatabildikleri şeklinde açıklayabiliriz.

Ankete katılan ebeveynlerin “anne-baba durumu” değişkenine göre verdikleri puanlar incelendiğinde ÇBASDÖ’ ne göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. “Aile ve arkadaş” alt boyutunda gözlenen bu durumda “anne-babası ayrı” olan gruptakilerin puanları “ anne sağ-baba ölü” olan gruba göre oldukça düşüktür. Yani anne-babası boşanmış çiftlerin çocuklarının, ailelerinden ve arkadaşlarından yeterli düzeyde sosyal destek görmedikleri, çevrelerinde güvenebilecekleri bir grubun olmadığı, daha önce ailesinde yaşanan krizleri ve travmaları atlatabileceği için kendi ailesine yansıttığı bu nedenle ölçek puanlarının düşük olduğu şeklinde yorumlayabiliriz.

Araştırma kapsamında medeni hal değişkenine göre katılımcıların puanları incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede yaşam doyumu ölçeğine göre eşi vefat etmiş kişilerin puanları bekar olanlar hariç %99 anlamlı

çıkıştır. Benzer şekilde evli olan bireylerin boşanmış ve nikahsız birliktelik yaşayanlara göre puanı yüksek çıkıştır. Ancak araştırmamız da 11 kişinin eşi vefat (%5) etmiş, bu soruyu cevaplayan grup genellikle babaanne ya da dede, bu nedenle çıkan sonucu genele göre yorumlamak -yani eşi vefat edenlerin yaşam doyumunun yüksek olduğunu söylemek- bu çalışma sonucuna göre genel-geçer olarak kabul edilebilecek bir veri olmayıp başka bir çalışmada sınanmasında fayda vardır.

Aile bütünlüğü duygusu ölçeğine göre nikahsız birliktelik yaşayanların puanları genel ortalama puanlarına göre daha düşük çıkıştır. Bireyler arasında evlilik bağının olmaması, toplumda bu tarz birlikteliklere karşı ön yargıların olması, nikahsız birliktelik yaşayanların aileleri tarafından istenilmemesi ve maddi- manevi desteğin verilmemesi, içinde bulundukları durum nedeniyle kendilerini yetersiz ya da çaresiz hissetmeleri, psikolojik olarak bu bireyler de aile kurmaya karşı ön yargıların olması, birlikte oldukları kişinin evli olma ihtimalinin olması ve kendi ailelerini kuramıyor olmalarından dolayı aile bütünlüğü duygusunun düşük çıkmasına yol açtığı düşünülmektedir. Yine aile bütünlüğü duygusu açısından genel ortalama puanı en yüksek olan grup eşi vefat etmiş olan grubun olduğu görülmüştür. Eşi vefat etse dahi ailesinin bütünlüğünü koruduğu, akrabalık ilişkilerinin devam ettiği düşünülmektedir.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ile medeni hal arasındaki ilişkiye baktığımızda ise aile alt boyutunda hemen hemen her grubun ortalamanın üstünde yakınlık hissettiği, Tukey test sonucuna göre boşanmış bireylerin, evli olan bireyler grubuna göre daha az düzeyde aile bütünlük duygusuna sahip olduğu görülmüştür. Bu duruma boşanmanın getirdiği psikolojik etki, toplumsal baskı hissetmesi, boşandığı için ailesinden destek göremiyor olması, yeni hayatına adapte olamayı, işsizlik, çocuğunun bakımını üstlenmekte zorlanmasının neden olduğu düşünülmektedir.

Son olarak SED hizmet modeli kapsamında yapılan yardımları ise katılımcıların %44.5'i "biraz uygun", %13.8'i "uygun", %7.8' i "ne uygun ne de uygun değil", %27.5' i "pek uygun değil", %6.4' ü "uygun değil" şeklinde cevapladığı gözlemlenmiş olup ailenin ihtiyaçlarını tam olarak karşılamadığını söyleyebiliriz.

Yapılan ekonomik desteği 'uygun' bulan katılımcıların yaşam doyumlarının ve aile bütünlüğü duygularının yüksek olduğu bulunmuştur. Bu açıdan bakıldığında maddi olarak desteklenen bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabildikleri düşünülebilir ancak bu soruyu cevaplayan ebeveynlerin ekonomik desteğin kesilme ihtimalini göz önünde bulundurarak cevapladığı da düşünülebilir.

Katılımcılardan ekonomik desteği yeterli görmeyenlerin ise yaşam doyumlarının ve aile bütünlüğü duygularının düşük çıkması aslında beklenen bir sonuçtur. Çünkü kişiler bu desteğe iş bulmakta zorlandığı, geliri olmadığı veya aile bütünlüğü bozulduğu için başvurumaktadırlar. Özellikle boşanan kadınların başvurmuş olması ise şöyle açıklanabilir; evli iken iş hayatında aktif olmamaları, bu süreçte ihtiyaçlarının eşleri tarafından karşılanması, boşanma ile birlikte ellerindeki imkanlardan bir anda yoksun kalması ve yeni bir hayat tasarlarlarken gereken maddi- manevi desteği görememeleri, aldıkları ekonomik desteğin ise kimi zaman tek seferlik kimi zaman süreli veriliyor olması, yardımın miktarının az olması, kurmaya çalıştıkları yeni hayatlarında ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilme noktasında

yeterli gelmemektedir. Verilen yardımın süreli olması yardımdan faydalananların istihdam edilebilir kılana kadar verilmesini de içermektedir.

Ayrıca başka bir bakış açısına göre de bireylerin alışmış oldukları düzen de eve gelir getiren birisinin varoluşunun yokluğunu şuan aldıkları yardım ile kapatmaya çalışmaları, yapılan yardımları maaş gibi algılamaları, çalışma hayatına katılma noktasında çaba göstermelerinin önüne geçmektedir. Ailelerin almış oldukları destek miktarı genellikle kira ve faturalarına yetecek kadar olduğu için yapılan desteği katılımcıların çoğu yeterli görmemekte ve bu durumun bireylerin aile bütünlüklerine ile yaşam doyumlarına olumsuz bir şekilde yansıdığı gözlemlenmiştir.

Son söz olarak söyleyecek olursak yoksulluk içerisinde bulunan bireylerin zamana ve ortama göre değişebilen ekonomik ölçütlere göre sınıflamasını yapmak ve yoksulluk durumlarını sadece iktisadi zemine dayandırmak doğru değildir. Yoksul kişilerin kendi durumlarını kavrayışları, onlara karşı tutumlarımız geleneksel olarak gördüğümüz, alıştığımız ya da okuduğumuz kavramlara dayanmaktadır. Oysaki 20. yüzyıl ile artık bu tanımların değişmeye başladığını ve onları daha iyi anlamak için çalışmalar yapıldığını söyleyebiliriz. Modern çağda artık yoksulların dışlanmışlık duyguları, üretici işlevleri, kültürel alışkanlıkları, kendilerine dair imgeleri ve rollerini tanımlamaları üzerinde durulmaktadır. Yoksulluk ezeli – yani başlangıcı olmayan- bir sorundur. Bu nedenle yoksulluk ile mücadele için çözmeye yönelik yaklaşımların neler olabileceği, bununla ilgili kurumların kurallarının nasıl olması gerektiği üzerinde yoğunlaşılabilir. Yoksulların yaşamdan daha fazla doyum alabilmeleri, insani şartlarda yaşayabilmeleri, sosyal dayanışma ağlarının güçlendirilmesi ve aile bütünlüğü duygusunun korunması sağlanmalıdır.

Bu çalışma kapsamında yapılabilecek öneriler ise;

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde yönetmelikte belirtilen şekilde eğitim almış personellere esas görevi aile ve boşanma süreci danışmanlığı olacak şekilde istihdam alanı oluşturulması verilecek olan hizmetin kalitesini artıracak ve toplumun temeli olan ailenin koruması, bireylerin sağlıklı bir evlilik ilişkisi kurmalarının sağlanması, boşanma sürecindeki bireylerin ve boşanma sonrası çocukları ile yaşayan tek ebeveynli ailelerin yaşadığı sorunların çözülmesi açısından yararlı olacaktır.
- Sosyal hizmet öğrencilerine doğrudan “Aile Danışmanlığı, Boşanma Süreci ile Baş Etme Stratejileri” gibi alanlarda dersler verilebilir.
- Bireylere evlilik önce yapılan eğitimler daha düzenli yapılmalı ve eğitimlerde ev ekonomisinden, çocuk bakımına, medya okur-yazarlığına kadar farklı konularda detaylı eğitimler verilmelidir.
- Boşanan bireylere boşanma sonrasındaki süreçlerde baş etme stratejileri hakkında ücretsiz psikolojik destek verilmesi sağlanmalıdır.
- Özellikle boşanma sonrası küçük çocuğu (0-5 yaş) olan bireylerin işe girmesi durumunda bir süre de olsa ücretsiz kreş imkanından faydalanması sağlanmalıdır.

- Kadınların yoksullukla mücadele edebilmesi için; eğitim seviyelerinin artırılması, aile planlamasına erişim olanaklarının artırılarak bilinçli bir şekilde çocuk yapmaları sağlanmalıdır.
- Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine, ekonomik yoksulluğa karşı yapılan çalışmalar medyada da yaygınlaştırılmalıdır.
- Sosyal güvenlik sistemlerinin yeniden düzenlenmesi planlanmalıdır.
- Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla boşanan veya eşinden ayrı yaşayan kadınlara yönelik iş bulmaları için kurslar verilmeli, sadece il merkezlerinde değil ilçe merkezlerinde de buna önem verilmeli ve bulundukları ilin ekonomik özelliklerine ihtiyaç doğrultusunda kurs açılmalıdır. Kursa devam eden kadınların eğer çocukları var ise ücretsiz kreş imkanı sağlanmalıdır.
- Verilen sosyal yardımların standartları ve miktarı biraz daha genişletilmelidir.
- Aile bütünlüğü bozulmadan önce her aile mutlaka aile danışmanlığı merkezlerine gitmelidir. Bu nedenle aile danışmanlığı merkezleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Aile büyüklerinin yanında yaşayan çocukların kendilerini geliştirebilmeleri için gençlik merkezlerine ulaşmaları, kurslara katılımları ücretsiz servisler ile devlet tarafından desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- ACAR, H. (2013). *Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları*. Ankara: Maya Yayınları.
- ADAMAN, F., AKGÜNGÖR, S., ERMAN, T., ÖZKAYNAK, B., & TAHRAN, S. (2002). *Yoksulluk ve Sürdürülebilir Kalkınma (Çalıştay Raporu)*. TESEV.
- AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI. (2015b). *Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması*. Ankara.
- AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN, (1998). T.C. Resmi Gazete, 23233, 17 Ocak 1998.
- AİLE MAHKEMELERİ'NİN KURULUŞ, GÖREV VE YARGILAMA USULLERİNE DAİR KANUN, (2003).T.C. Resmi Gazete, 24997, 18/1/2003.
- AK, M. (2016). Toplumsal Bir Olgu Olarak Yoksulluk. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*,(54), 296-295.
- AKKAŞ, İ., & UYANIK, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(1), 32-42.
- AKTAN, C.C. & VURAL, İ.Y. (2002). “Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Hak-İş Federasyonu Yayınları, Ankara.
- AKSAN, G. (2009). Yoksulluk Ve Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Görünümleri. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- AKSAN, G. (2014). Yoksullukla Baş Etmede Dayanışma Ağlarının Rolü: Teorik ve Uygulamalı Çalışma. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- ALÇIN, S. (2010). *Teknoloji İle Değişen Üretim İlişkileri, Emek ve Siyaset*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- ALİBEKİROĞLU, P. B., AKBAŞ, T., BULUT ATEŞ, F., & KIRDÖK, O. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumu İle Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkide Öz Anlayışın Aracı Etkisi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(2), 1-17.
- ALPAYDIN, Y. (2008). Türkiye’de Yoksulluk ve Eğitim İlişkileri. *İlmi Etütler Derneği Dergisi*, 3(3), 49-64.
- ALTIPARMAK, S. (2009). Huzurevinde Yaşayan Yaşlı Bireylerin Yaşam Doyumu,Sosyal Destek Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 23(3), 159-169.
- ANTONOVSKY, A. (1987). *Unraveling Mystery Of Health*. San Francisco: Jossey-Bass.

- ARPACIOĞLU, Ö., & YILDIRIM, M. (2011). Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2),60-76.
- ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı). (2016). *2016 Yılı Faaliyet Raporu*. <http://www.aile.gov.tr/data/58b58e4c691407119c139239/2016%20%20Faaliyet%20Raporu.pdf>, Erişim Tarihi: 14.02.2019.
- AVŞAROĞLU, S., & KOÇ, H. (2019). Yaşam Doyumu ile Sıkıntıyı Tolere Etme Arasındaki İlişkide İyimserliğin Aracı Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(53), 565-588.
- AYDIN, M. (2000). *Kurumlar Sosyolojisi*. Ankara: Vadi Yayınları.
- AYSAN, F. (2001). Bir Grup Lise Öğrencisinin Yaşam Kalitesine İlişkin Bazı Değişkenler. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12; 101-124.
- BARDAKCI, Ş. (2019). Devlet Koruması Altında Yetişen Bireylerin Sosyal Destek Algısı Ve Aile Aidietinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 38.
- BAYÇÖL, N. (2019). Aile Yoksulluğunun Çocuğa Yansımaları: Sultanbeyli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 95-101.
- BİLEN, M., ŞAN, M. K., & AYDIN, M. K. (2005). Yoksulluk Üzerine. *Dergi Park*(10), 4-5.
- BİLGİÇ, D. (2020). Dünyada Ve Türkiye’de Yoksulluk: Türkiye’de Yoksullukla Mücadele de Sosyal Yardımların Ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. *Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 17-18.
- BUĞRA, A. (2005). Yoksulluk Ve Sosyal Haklar. *Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu* (s. 4). İstanbul: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi.
- BULUT, N. (2007). Okul Psikolojik Danışmanlarının Yaşam Doyumu, Stresle Başa çıkma Stratejileri İle Olumsuz Otomatik Düşünceleri: İzmir İli Örneklem. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 3.
- BULLOCK, D. (1983). *New Direction for Child and Adolescent Development*. Stanford: Wiley.
- BORA, A. (2002). Kadınlar ve Hane:"Olmayanın Nesini İdare Edeceksin?". (Edt:N. ERDOĞAN). *Yoksulluk Halleri-Türkiye' de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görünümleri* . İstanbul: İletişim Yayınları, (s. 97-139).
- CERNY, B. A., & KAİSER, H. F. (1977). A Study Of A Measure Of Sampling Adequacy For Factor-Analytic Correlation Matrices. *Multivariate Behavioral Research Journal*, 12(1), 43-47.
- ÇEÇEN, A. R. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Ve Anababa Tutum Algılarına Göre Yalnızlık Ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,6(3), 415-431.

- ÇEÇEN, A. R. (2007). Aile Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği (ABDÖ-K) Kısa Formunun Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice* 7(3), 1202-1204.
- ÇEÇEN, A. R. (2008). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4 (1), 19–30.
- ÇELİK, M. (2006), Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması, Yayınlanmış Doktora Tezi, . Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- ÇOCUK KORUMA KANUNU. (2005) T.C. Resmi Gazete, 03 Temmuz 2005.
- DALLOS, R., & DRAPER, R. (2016). *Aile Terapisine Giriş: Sistemik Teori Ve Uygulama*. (Ş. KESİCİ, C. KİPER, & A. MERT, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- DE VAUS, D. (2002). *Analyzing Social Science Data: 50 Key Problems in Data Analysis*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Inc.
- DIENER, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Review* 95(3), 542-575.
- DIENER, E., & SUH, E. M. (2000). Measuring Subjective Well-Being to Compare the Quality of Life of Cultures. *Culture and Subjective Well-Being* (pp. 3-12).
- DIENER, E., EMMONS, R. A., LARSEN, R. J., & GRIFFIN, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- DOĞAN, İ. (1992). Tanzimat Sonrası Sosyo-Kültürel Değişmeler ve Türk Ailesi. *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi* (s. 176). içinde Ankara: TCBAAK Yayınları.
- EKER, D., & AKAR, H. (1995). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 101(34); 45-55.
- ERDİNÇ, İ. (2018). Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu, Cinsel Yaşam Doyumu ve Yaşam Doyumu İle Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi*.
- EREŞ, F. (2005). Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye-Avrupa Karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 33 (166).
- ERDOĞAN, G. (2003). Dünyada Ve Türkiye'de Yoksulluk Ölçümleri. *Ekonomik Yaklaşım*, 174-179.
- ERDOĞDU, S., & KUTLU, D. (2014). Dünyada ve Türkiye’de Çalışan Yoksulluğu. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2, 63-114.
- ERDOĞMUŞ, Z. (1987). Çağdaş Sosyoloji Teorilerine Genel Bir Bakış. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 139-149.

- ERYILMAZ, A., & ERCAN, L. (2011). Öznel İyi Oluşun Cinsiyet, Yaş Grupları ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 140.
- FİŞEK, G. (1991). *Türk Ailesinin Dinamik ve Yapısal Özellikleri Üzerinde Düşünceler ve Konuya İlişkin Bir Ön Çalışma Raporu*. Ankara: T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay.
- FORTUIJN, J. & OSTENDORF, W. (2004). Gender and Urban Poverty: Single Mothers in. *Geo Journal*(61), 239-246.
- GÖKÇEN, A. (2013). Aile Türleri ve Başlıca Aile Sınıflandırmaları. M. AYDIN içinde, *Sistemik Aile Sosyolojisi* (s. 93-119). Konya: Çizgi Kitapevi.
- HAAVAİO-MANNİLA, E. (1971). Satisfaction with Family, Work, Leisure and Life among Men and Women. *Human Relations*, 585-601.
- HİSOĞLU, A. (2018). Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocukların Evebeynlerinde Algılanan Sosyal Destek Ve Problem Çözme Becerilerinin Yaşam Doyumuna Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- İÇAĞASIOĞLU-ÇOBAN, A. (2014). Yoksulluk ve Sosyal Hizmet Yeni Zorluklar ve Yaklaşımlar.(Edt:Gonca POLAT). *Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Hizmetin Rolü* içinde İstanbul: Sosyal Çalışma Yayınları, 11-26.
- İLHAN, M., & ÇETİN, B. (2014). LISREL ve AMOS Programları Kullanılarak Gerçekleştirilen Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) Analizlerine İlişkin Sonuçların Karşılaştırılması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(2), 26-42.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (1998). *Kültürel Psikoloji - Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. İstanbul: YKY.
- KARADAĞ, Ş. (2015). *Evlilik Uyumu İlişkisinde Aile İçi İletişimin Rolü: Konya Örneği*,Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Konya.
- KARASAR, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KARATAY GÖĞÜL, P. (2018). Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı Açısından Gelir Düzeyinin Belirleyiciliği: Diyarbakır Örneği. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdar Bilimler Fakültesi Dergisi*,9(17),60-79.
- KARDAM, F. & YÜKSEL, İ. (2004). Kadınların Yoksulluğu Yaşama Biçimleri : Yapabilirlik ve Yapabilirlikten Yoksunluk. *Nüfus Bilimleri Dergisi*, 26,45-72.
- KERMEN, U., İLÇİN TOSUN, N., & DOĞAN, U. (2016). Yaşam Doyumu ve Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 25.

- KIR, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 385-399.
- KOHUT, H. (1984). *How Does Analysis Cure?* Chicago: University Of Chicago Press.
- KORKMAZ, S., GOKSULUK, D., & ZARARSİZ, G. (2014). MVN: An R Package for Assessing Multivariate Normality. *The R Journal*, 6(2), 151-162.
- KÖKER, S. (1991). *Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KÖSE, E. (2009). *Yurtta Kalan Ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisan Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- KUMAR, T., ANIL, P. G., & SITARMAM, V. (1996, ocak 01). Some conceptual and statistical issues on measurement of poverty. *Journal of Statistical Planing and Inference*, 53-71.
- KURTULMUŞ, N. (2001). *Sanayi Ötesi Dönüşüm*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- LAZZARİ, S., A. (2000). Emotional Intelligence, Meaning and Psychological Well Being:A Comparison Between Early And Late Adolesence. The Degree of Masters of Arts Graduate Counselling Psychology Program. Trinity Western University, Langley.
- MARSHALL, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (O. AKINHAY, & D. KÖMÜRCÜ, Çev.) İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- MOLLER, V. (1996). Life Satisfaction and Expectations for The Future in Sample of University Students: A Research Note. *South African Journal of Sociology*, 27(1), 109-125.
- NEDİM BAL, P., & GÜLCAN, A. (2014). Genç Yetişkinlerde İyimserliğin Mutluluk ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1 (Özel)) 41-52.
- OKTAN, V. (2005). Yalnızlık Ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyinin Ergenlerdeki Öfkenin Gelişimine Etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (21), 183-187.
- ORHAN, S., & SAVUK, F. (2014). Emek- Teknoloji- İşsizlik İlişkisi. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 2(2), 9-24.
- ÖZTÜRK, M., & ÇETİN, B. I. (2009). Dünyada Ve Türkiye’de Yoksulluk Ve Kadınlar. *Journal of Yasar University*, 3(11), 2661-2698 .
- ÖZDEMİR, H. (2012). Türkiye’de İç Göçler Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ*(30), 1-4.

- ÖZER, M. (2001). Huzurevinde Ve Aile Ortamında Yaşayan Yaşlıların Öz Bakım Gücü Ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi, Yüksek Lisan Tezi. *Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.*
- ÖZKALP, E. (2005). *Sosyolojiye Giriş* (14. Baskı b.). Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları.
- PLAGNOL, A. C., & EASTERLINE, R. A. (2008). Aspirations, Attainments and Satisfaction: Life Cycle Differences Between American Women and Men. *Journal of Happiness Studies*, 9, 601-609.
- ROBINSON, J. P. (1973). *Measures of Social Psychological Attitudes*. Michigan: Revesed Ed.
- RYAN, R., & DECI, E. (2001). On Happiness And Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-161.
- RYFF, C.D. (1989). Happiness is Everything Or Is It? Explorations On The Meaning Of Psychological Wellbeing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 1069-1081.
- SARIKOCA, E., & DAŞLI, Y. (2016). Yoksulluğun Dünyada Ve Türkiye’de Seyri . *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*,9(43), 1298-1309.
- SARI, Ö. (2016). Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı. M. AYDIN içinde, *Sistemik Aile Sosyolojisi* (s. 17-40). Konya: Çizgi.
- SELİGMAN, M. E. (2007). *Gerçek Mutluluk: Kalıcı Doyum Potansiyelinizi Geliştirmek İçin Yeni Olumlu Psikolojinin Kullanılması*. (S. KUNT AKBAŞ, Çev.) Ankara: HYB.
- SOLAK, N., & GÖREGENLİ, M. (2009). Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 72-89.
- SOSYAL HİZMETLER KANUNU. (1983) T.C. Resmi Gazete, 18059, 24 Mayıs 1983.
- SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK.(2015) T.C. Resmi Gazete, 292284, 3 Mart 2015.
- SCHMITT, N., & PULAKOS, E. D. (1985). Predicting Job Satisfaction from Life Satisfaction: Is There a General Satisfaction Factor? *International Journal of Psychology*, 20, 155-167.
- ŞAHİN, B. (2019). *Yaşlı Bireylerde İnternet Kullanımının Yaşam Doyumu, Algılanan Sosyal Destek ve Umutsuzluk Düzeyleri İle İlişkisinin İncelenmesi*,Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ŞENTÜRK, M. (2009). Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları. *Sosyoloji Dergisi*,3(18), 205-221.

- TAŞ, H. Y., & ÖZCAN, S. (2012). Türkiye’de ve Dünya’da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma. *International Conference On Eurasian Economies 2012*, 2-9.
- TAYLAN, H. (2009). Türkiye’de Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*(22), 120-128.
- TERZİ, Ş. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları Ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*,3(29), 3.
- TOPÇUOĞLU, A. & AKSAN, G. (2013). Yardımlaşma ve Dayanışma Ağlarını Bir Kent Yoksulluğu Örneği Üzerinden Okumak: Konya. *İdeal Kent Dergisi*, (8), 250-269.
- TOPÇUOĞLU, A. & AKSAN, G. (2014). Türkiye’de Yoksullukla Mücadele, Sosyal Yardımlar ve Kadınlar. *Yoksulluk ve Kadın*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 129-162.
- TURGUT, A. Ş. (2019). Umudunu Kaybetme Filminin Yoksulluk Olgusu Bağlamında Değerlendirilmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3(1), 108-119.
- TUZGÖL DOST, M. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*,(22), 133.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). *Türkiye’de Boşanma Nedenleri İstatistiği*,2016. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21869> , Erişim Tarihi:30.06.2018
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). www.tuik.gov.tr ,Erişim tarihi: 15.07.2019.
- TÜRK MEDENİ KANUNU. (2001), T.C. Resmi Gazete, 24607, 8 Aralık 2001.
- TÜRKDOĞAN, O. (1992). Türk Ailesinin Genel Yapısı. *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi* (Cilt 1, s. 29-65). içinde Ankara: TCBAAK Yayınları.
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI. (1982), T.C. Resmi Gazete, 17863, 9.11.1982.
- TÜSİAD. (2000). *Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk – Avrupa Birliği ile Karşılaştırma*. İstanbul: TÜSİAD-T.
- UNDP, (2019). ‘Gelirin Ötesinde, Ortalamaların Ötesinde, Bugünün Ötesinde: 21. Yüzyılda İnsani Gelişmedeki Eşitsizlikler’ (Çev: Adnan BIÇAKSIZ), İnsani Gelişme Raporu Türkiye.
- UZUN, A. M. (2003). Yoksulluk Olgusu Ve Dünya Bankası . *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*,4(2), 156.
- ÜNAL, S., KARLIDAĞ, R., & YOLOĞLU, S. (2001). Hekimlerde Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerinin Yaşam Doyumu Düzeyleri ile İlişkisi. *Klinik Psikiyatri*,4, 113-118.

- ÜLKER TÜMLÜ, G., & RECEPOĞLU, E. (2013). Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*(3), 207.
- WEDEL, H. (2001). *Siyaset ve Cinsiyet*. (Çev.:Can KURULTAY) İstanbul: Metis Yayınları.
- WEIS, R. S. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. Cambridge: MA: MIT Pres.
- YAPICI, Ş. (2010). Türk Toplumunda Aile Ve Eğitim İlişkisi. , *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4).
- YAŞA, U. (2019). Aile Bütünlüğünün Korunmasında Aile Arabuluculuğunun Gerekliliği. Yüksek Lisans Tezi. *Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.
- YAYLA, R. (2018). Türkiye’de Yoksulluk Ve Yoksulluk Kültürü: Sakarya İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- YILDIRIM, İ. (1997). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliliği Ve Geçerliliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,(13), 82.
- YILDIZ KIRILMAZ, A., ÇELEN, Ü., & SARP, N. (2003). “İlköğretimde Çalışan Bir Öğretmen Grubunda Tükenmişlik Durumu Araştırması. *İlköğretim Online* 2 (1), 2-9.
- YILMAZ, A. E. (2002). The Prediction Of Divorced Parents Emotional/Social Adjustmant And Psychological Distress From Perceived Power/Control Over Child-Related Concerns, Perceived Social Supprt, And Demographic Characteristics. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 1-136.
- YILMAZ, E., & ALTINOK, V. (2009). Okul Yöneticilerinin Yalnızlık ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(59), 451-469.
- YUVAKGİL, Z. (2017). *Yaşlılarda Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri, Sosyal Ağ Büyüklükleri İle Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Arasındaki İlişki Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi.*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- ZİMET, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale Of Perceived Social Support. *The Journal Of Personality Assesment*, 52(1):30-41.

EKLER

EK-1: YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ (YDÖ)

YÖNERGE : Aşağıda size uygun olan veya olmayan beş adet madde bulunmaktadır. Her bir maddenin sizin için uygun olup olmadığını 1 ile 7 arasındaki puanları kullanarak belirtiniz.

1. Çoğu yönden yaşamım ideale yakın.

- (7) Çok Uygun
- (6) Uygun
- (5) Biraz Uygun
- (4) Ne Uygun ne de Uygun Değil
- (3) Pek Uygun Değil
- (2) Uygun Değil
- (1) Hiç Uygun Değil

2. Yaşamımdaki koşullar mükemmel.

- (7) Çok Uygun
- (6) Uygun
- (5) Biraz Uygun
- (4) Ne Uygun ne de Uygun Değil
- (3) Pek Uygun Değil
- (2) Uygun Değil
- (1) Hiç Uygun Değil

3. Yaşamımdan memnunum.

- (7) Çok Uygun
- (6) Uygun
- (5) Biraz Uygun
- (4) Ne Uygun ne de Uygun Değil
- (3) Pek Uygun Değil
- (2) Uygun Değil
- (1) Hiç Uygun Değil

4. Şimdiye dek yaşamda istediğim şeylere sahip oldum.

- (7) Çok Uygun
- (6) Uygun
- (5) Biraz Uygun
- (4) Ne Uygun ne de Uygun Değil
- (3) Pek Uygun Değil
- (2) Uygun Değil
- (1) Hiç Uygun Değil

5. Yaşamımı tekrar yaşayabilseydim hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.

- (7) Çok Uygun
- (6) Uygun
- (5) Biraz Uygun
- (4) Ne Uygun ne de Uygun Değil
- (3) Pek Uygun Değil
- (2) Uygun Değil
- (1) Hiç Uygun Değil

EK-2: ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplamamız için **1'den 7'ye** kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru veya olmadığını belirtmek için o cümlemin altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini **daire** içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlemin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Size doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin,flört,nişanlı,sözlü,akraba,komşu,doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

2. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin,flört,nişanlı,sözlü,akraba,komşu,doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

3. Ailem (örneğin,annem,babam,eşim,çocuklarım,kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

4. İhtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden (örneğin,annemden ,babamdan ,eşimden ,çocuklarımdan ,kardeşlerimden) alırım.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin,flört,nişanlı,sözlü,akraba,komşu,doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

6. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

7. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenilebilirim.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

8. Sorunlarımı ailemle (örneğin ,annemle ,babamla,eşimle,çocuklarımla,kardeşlerimle) konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

9. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

10. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin,flört,nişanlı,sözlü,akraba,komşu,doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

11. Kararlarımı vermede ailem(örneğin,annem,babam,eşim,çocuklarım,kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

EK-3: AİLE BÜTÜNLÜK DUYGUSU ÖLÇEĞİ KISA FORMU (ABDÖ-K)**1. Ailenizde olup bitenleri etkileyebileceğiniz hissine ne derece sahipsiniz?**

1	2	3	4	5	6	7
Çok sık				Nadiren veya hiçbir zaman		

2. Bütün aile üyelerinin iş birliğini gerektiren bir şeyler yapmak zorunda olduğunuzda, o işin yapılabilmesine ilişkin duygularınız;

1	2	3	4	5	6	7
Kesinlikle yapılırdı				Kesinlikle yapılamazdı		

3. Şimdiye kadar aile yaşamının;

1	2	3	4	5	6	7
Çok belirgin hedefleri, amaçları olmuştur				Belirgin hedefleri ve amaçları olmamıştır.		

4. Aile kurallarının sizin için ne derece açık ve net olduğuna ilişkin hissettikleriniz?

1	2	3	4	5	6	7
Aile kuralları benim için hiç açık ve net değil				Aile kuralları benim için açık ve nettir		

5. Aileniz zor bir sorunla yüz yüze geldiğinde bir çözüm yolu bulma konusunda genellikle hissettikleriniz;

1	2	3	4	5	6	7
Aile içerisinde çözüm bulmak Utanç verici, zor ve karmaşık				Aile içerisinde çözüm bulmak hemen her zaman tamamen açıktır.		

6. Aile yaşamınız size;

1	2	3	4	5	6	7
Tamamen monoton görünüyor.				Tamamen ilginçliklerle dolu görünüyor.		

7. Gelecek beş yıl içerisinde (normal koşullarda) ailenizde neler olabileceğine ilişkin beklentileriniz?

1	2	3	4	5	6	7
Ailemin geleceğinin ne olacağı konusunda fikrim yok				Ailemin geleceği tamamen açık ve fikrim belirlidir		

8. Aileniz tarafından size adil olmayan bir şekilde davranıldığı ile ilgili duygulara sahip misiniz?

1 2 3 4 5 6 7

Çok nadiren

Çok sık veya hiç

9. Aileniz hakkında düşündüğünüzde kendinize sık sık;

1 2 3 4 5 6 7

kendi kendinize

onlarla yaşamının ne kadar

neden varlar diye sorarsınız

harika olduğunu hissedersiniz.

10. Aile içerisindeki rolünüz çerçevesinde yaptığınız işleri yerine getirmek

1 2 3 4 5 6 7

Çok derin bir haz ve

sıkıntı ve acı kaynağı

doyum kaynağı

11. Ailenizde kesin olarak neler olacağını bilememe hissine ne derece sahipsiniz?

1 2 3 4 5 6 7

Sık sık

Çok nadiren

12. Ailenizde çok güvendiğiniz birinin sizi hiç hayal kırıklığına uğrattığı oldu mu?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç olmadı

Her zaman oldu

EK-4: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli veliler,

Bu çalışma, ekonomik yoksulluğun ailenin bütünlüğüne etkisini çeşitli değişkenleri göz önüne alarak arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Sizden her maddeyi dikkatli bir şekilde okuyarak, kendinize uygun bulduğunuz bir seçeneği işaretlemeniz beklenmektedir. Cevaplarınız araştırma amacıyla kullanılacak ve bilgiler saklı tutulacaktır. Yardımcı olduğunuz ve içtenlikle yanıtladığınız için teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz : ☐ Kadın ☐ Erkek

2. Öğrenim Durumu : ☐ okur-yazar Değil ☐ Okur-Yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise
☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans- Doktora

3. Yaşınız : ☐ 20-35 ☐ 36-45 ☐ 46 ve üzeri

4. Medeni Durum : ☐ Bekar ☐ Evli ☐ Ayrı Yaşıyor ☐ Boşanmış ☐ Nikahsız Birliktelik
☐ Eşi Vefat

5. Ailenizin ekonomik durumu : (ailenizin aylık toplam geliri) ☐ Asgari ücretten az ☐
2000 TL – 3000 TL arası

6. Anne – babanız : ☐ Sağ ve birlikteler ☐ Anne sağ – baba ölü
☐ Anne ölü –baba sağ ☐ Anne – baba ölü
☐ Anne – baba boşanmış ☐ Öz anne – üvey baba
☐ Öz baba – üvey anne

7. Çalışıyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

Meslek:

8. Emekli misiniz? ☐ Evet ☐ Hayır

9. Sahip olduğunuz çocuk sayısı:

10. SED aldığınız kişinin size yakınlığı: Çocuğum(), Torunum(), Yeğenim()

11. Aldığınız ekonomışk desteği uygun buluyor musunuz?

(7) çok uygun

(6) uygun

(5) biraz uygun

(4) ne uygun ne uygun değil

(3) pek uygun değil

(2) uygun değil

(1) hiç uygun değil

EK-5: AİLE ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ONAY BELGESİ

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01-E.864381

10.12.2018

Konu : Gülden KARASU

DAĞITIM YERLERİNE

Bartın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün 30.11.2018 tarihli ve E.773915 sayılı yazısı ile Bartın Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde 4/D İşçi statüsünde ASDEP personeli olarak görev yapan, aynı zamanda Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi Gülden KARASU'nun "Ekonomik Yoksunluğun Aile Bütünlüğüne Etkisi" konulu tez çalışmasını Bartın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarında yapılabilmesi için izin talep edilmektedir.

Söz konusu talebe ilişkin alınan Makam Onayı yazımız ekindeyiz.
Bilgilerinize arz, gereğini rica ederim.

e-imzadır

Salih BOZKURT

Bakan a.

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkan V.

Ek : 10/12/2018 tarihli 94952863-605.01[605.01]-E.854769 sayılı onay. (1 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

BARTIN VALİLİĞİNE

(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü)

Bilgi:

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğüne

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Cemalettin ULUFER
Sosyal Çalışmacı

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Bakan Yardımcılığı
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Eğitim Planlama ve Uygulama Birimi

Sayı : 94952863-605.01[605.01]-E.854769

10/12/2018

Konu : Gülden KARASU

BAKAN YARDIMCILIĞI MAKAMINA

Bartın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün 30.11.2018 tarihli ve E.773915 sayılı yazısı ile Bartın Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde 4/D İşçi statüsünde ASDEP personeli olarak görev yapan, aynı zamanda Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi Gülden KARASU'nun "Ekonomik Yoksunluğun Aile Bütünlüğüne Etkisi" konulu tez çalışmasını Bartın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarında yapabilmesi için izin talep edilmektedir.

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 06.12.2018 tarihli ve E.837866 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirildiği bildirilen söz konusu araştırmanın Bartın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü koordinesinde, kuruluş müdürlüğü denetiminde, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerine uyularak, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllülük esası çerçevesinde, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve çalışmanın yayınlanması halinde akademik etik ilkelere uyulması şartları ile araştırma bitiminde birer örneğinin Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğüne, Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına ve Bartın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

e-imzalıdır

Salih BOZKURT

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkan V.

OLUR

10/12/2018

e-imzalıdır

Ayşe ERGEZEN

Bakan Yardımcısı

Ek : 06/12/2018 tarihli 75440112-502.99-E.837866 sayılı yazı. (1 sayfa)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı ağı ile aynıdır.

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Cemalettin ULUFER
Sosyal Çalışmacı

